GENÇLERİN SPORTİF FAALİYETLERİNE ETKİ EDEN KENTSEL ETMENLER: AYAZAĞA'DA SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

Ali Mert KARAKOYUN
201127104

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ferhat DEĞER

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ağustos 2022

GENÇLERİN SPORTİF FAALİYETLERİNE ETKİ EDEN KENTSEL ETMENLER: AYAZAĞA'DA SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

Ali Mert KARAKOYUN
201127104
ORCID: 0000-0001-6693-8307

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ferhat DEĞER

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ağustos 2022

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

"Gençlerin Sportif Faaliyetlerine Etki Eden Kentsel Etmenler: Ayazağa'da Sosyolojik Bir Araştırma" adlı çalışmamda bana her zaman yardımcı olan, her zaman ilgilenen ve benimle deneyimlerini paylaşan değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Dr. Ferhat Değer'e çok teşekkür ederim. Aynı zamanda Maltepe Üniversitesi bünyesinde eğitim veren değerli hocalarıma bana katmış oldukları bilgiler için teşekkür ederim.

Ali Mert KARAKOYUN

Ağustos, 2022

ÖZ

GENÇLERİN SPORTİF FAALİYETLERİNE ETKİ EDEN KENTSEL ETMENLER: AYAZAĞA'DA SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

Ali Mert Karakoyun
Yüksek Lisans Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ferhat DEĞER
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2022

Araştırmanın temel inceleme konusu Ayazağa bölgesinde ikamet eden genç yetişkin bireylerin sportif faaliyetlere olan katılımı, erişimi ve spor alanlarının kent sakinleri için ne anlam ifade ettiği gibi birçok etmenin kent ölçeğinde ele alınarak ortaya çıkarmaktır. Araştırma kapsamında Ayazağa'da ikamet eden genç yetişkin olarak kabul edilen bireyler ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Spor alanlarının kentteki işlevi, özel ve kamusal kurumların spor alanındaki kentte yapmış oldukları eylemler gibi birçok etmene araştırmada değinilmiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulurken spor ve kent sosyolojisi literatüründen faydalanılmıştır. Aynı zamanda araştırmanın ana kuramsal çerçevesi Bourdieu'nun "Habitus" kuramına dayandırılmıştır. Bu araştırma neticesinde spor-kent, kent-birey, spor-birey etkileşimi ortaya koymaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Kent, Spor Alanı.

ABSTRACT

URBAN FACTORS AFFECTING THE SPORTING ACTIVITIES OF YOUTH: A SOCIOLOGICAL RESEARCH IN AYAZAĞA

Ali Mert Karakoyun
Sociology Department
Sociology Master's Program
Advisor: Dr. Ferhat Değer
Maltepe University Graduate School, 2022

The main subject of the research is to reveal many factors such as the participation and access of young adult individuals residing in the Ayazağa region to sports activities and what the meaning of sports areas for the residents of the city is by considering them at the urban scale. Within the scope of the research, in-depth interviews were conducted with individuals accepted as young adults residing in Ayazağa. Many factors such as the function of sports fields in the city and the actions of private and public institutions in the city in the field of sports were mentioned in the research. While creating the theoretical framework of the research, the literature of sports and urban sociology was used. At the same time, the main theoretical framework of the research is based on Bourdieu's "Habitus" theory. As a result of this research, it was tried to reveal the interaction of sport-city, city-individual, sport-individual.

Keywords: Sports, City, Sports Field.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI i
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR LİSTESİ viii
ŞEKİLLER LİSTESİ ix
KISALTMALAR x
1. BÖLÜM: GİRİŞ 1
1.1. Problem 2
1.2 Amaç 3
1.3. Araştırmanın Önemi 3
1.4. Varsayımlar 4
1.5. Sınırlıklar 4
2. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE 6
2.1. Spor 6
2.2. Makro Sosyoloji Kuramları Ekseninde Spor ve Toplum 8
2.3. Mikro Sosyoloji Kuramları Ekseninde Spor ve Toplum 16
2.4. Spor ve Toplumsallaşma 18
2.5. Spor ve Kültür 19
2.6. Boş Zaman ve Spor 21
3. BÖLÜM: KENT VE SPOR 26
3.1 Kentleşme 26
3.2. Kent Toplumu 27
3.3. İstanbul'da Sanayileşme 28
3.4. Yeni Küresel Alanlar: Küresel Kent ve Gökdelen Yapılar 31
3.5. Yeşil Alanlar ve Parklar 33
3.6. Stadyum Ekseninde Soylulaştırma 36
3. BÖLÜM: AYAZAĞA 44
4. BÖLÜM: YÖNTEM 52
4.1. Araştırma Modeli 52

4.2. Evren ve Örneklem 53
4.3. Veriler ve Toplanması 54
4.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 54
5. BÖLÜM: BULGULAR VE TARTIŞMA 57
5.1. Bulgular 57
a. Katılımcıların "Spor" Olgusuna Dair Bakış Açıları 57
b. Katılımcıların Yaşadıkları Yerde Var Olan Spor Alanlarına Ulaşılabilirlik Durumları 62
c. Spor Alanlarının İşlevleri ve Kullanım Biçimleri 63
d. Spor Alanlarının Kullanım Biçimleri 66
e. Kent Sakinlerinin Spor Adına Yapılan Belediye Hizmetlerine Bakış Açıları 69
5.2. Tartışma 72
6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER 78
6.1. Sonuç 78
6.2. Öneriler 81
KAYNAKÇA 84
EKLER 97
EK-1 GÖRÜŞME FORMU 97
ÖZGEÇMİŞ 100

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İstanbul İlinde Sanayinin Tarihsel Gelişimi (Temurçin & Aldırmaz, 2017:3-4) 29
Tablo 2: Spor Mekanları 36
Tablo 3: Stadyum Yapısının İşlevleri (Aksu, 2012:66). 38
Tablo 4: Katılımcıların Özellikleri 55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Kentsel Yeşil Alan Bileşenleri (Hepcan, 2019:6) 34
Şekil 2: Atatürk Olimpiyat Stadı (Atatürkolimpiyatstadı) 37
Şekil 3: Real Madrid Santiago Bernabéu Stadı (Mimarizm) 39
Şekil 4: Real Madrid Santiago Bernabéu Stadı İçinde Bulunan Mağazalar (Mimarizm) 39
Şekil 5: Galatasaray Stadı (Hürriyet, 2021) 40
Şekil 6: İstanbul'da Şehrin Dışına Yapılmış Stadyumlar (Aksu, 2012:67) 41
Şekil 7: Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadyumu (Eski Görüntüsü). (Sabah) 41
Şekil 8: Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadyumu (Sabah) 42
Şekil 9: 1982 Ayazağa Bölgesine Yakın Olan Semtler (Özsoy, 1982:2) 45
Şekil 10: Sarıyer'in Mahalleleri (Sarıyer Belediyesi 2020-2024 Stratejik Plan, 2020:17) 46
Şekil 11: Ayazağa (Sarıyer Posta) 47
Şekil 12: 2019 yılı Ayazağa Mahallesi ve çevresi mekânsal kullanım haritası 47
Şekil 13: Ayazağa Meydanı (Sarıyer Bel, 2021) 48
Şekil 14: Ağaoğlu Maslak 1453 (Maslak 1453 Yönetim) 49
Şekil 15: Vadi İstanbul (Sabah, 2019) 50

KISALTMALAR

MİA **:**Merkezi İş Alan

AB **:**Avrupa Birliği

EU **:**European Union

FİFA **:**Fédération Internationale de Football Association

ABD **:**Amerika Birleşik Devletleri

MLS **:**Major League Soccer

MMA **:**Mixed Martial Arts

1. BÖLÜM: GİRİŞ

Gençlerin boş zamanlarını spor yaparak değerlendirmesi onların fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlar. Bireyler boş zaman aktiviteleri sayesinde toplumsallaşma süreçlerini pekiştirirler. Spora katılım sağlamak gençlerin sosyalleşmesine, fiziksel ve bilişsel gelişim düzeylerine katkı sağlayan etmenler arasında olmasına karşın, spora katılım oranını arttırmak, devlet politikalarına da bağlıdır; "Yetim (2008) bir toplumda spora katılım şekli, düzeyi, yararı ve sorunlarının kişilerin yetenekleri ve ilgileriyle sınırlı olmadığını belirterek, spora bakış açısı ve spor politikalarının, sporun gelişip yayılmasında ve başarılı olunmasında önemli rolü olduğunu vurgulamıştır" (Birol & Aydın & Karaküçük, 2018:253).

Bireyler, kentte var olan tesisler ile sportif faaliyetlerini gerçekleştirebilirler. Günümüzde özellikle İstanbul'daki kentleşme sorunsalından (çarpık kentleşme, kentsel sınıf ayrımı, kentsel dönüşüm projeleri ve spor alanlarının yetersizliği) dolayı, gençlerin sokaklarda oyunlar oynamaları, spor yapmaları güçleşmiştir. Buradan hareketle bu çalışmada kent ile kent sakinlerinin ilişkisini ortaya koymak bu ilişkiyi sportif faaliyetlere katılım gösterme çerçevesinde açıklamak temel amaç olduğu ifade edilebilir.

Türkiye'de, spor hizmetleri merkeziyetçi yönetim anlayışıyla yürütülmekte olup, sporun gelişmesini ve halkın olanaklara erişebilmesi ve yararlanması güçleşmiştir. Spor faaliyetlerinin belediyeler ile halka ulaşması, coğrafi, kültürel, sosyo-ekonomik ve kentsel farklılıklar gözetmeksizin hizmetlerine devam etmesini gerektirmektedir (Zengin & Öztaş, 2008:51).

Bu çalışmada; sportif faaliyetlere katılıma etki eden kentsel faktörler incelenmiştir. Kentsel faktörlerin kent sakinleri üzerinde olan etkisini ortaya koymak amacıyla kentsel etmenler dikkate alınmıştır. Ayazağa bölgesinde yaşamakta olan genç bireylerin sportif faaliyetlere katılımlarına ilişkin incelemeler yapılmıştır. "Rekreasyon", "kentleşme", "tesisleşme" gibi kavramlardan hareket edilerek, kent sakinlerinin, ne tür sportif faaliyetlerde bulunabildiği ve kentin bu faaliyetlere ne kadar imkan sağlayıp sağlamadığına odaklanılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde giriş, problem, amaç, varsayımlar, araştırmanın önemi ve sınırlıkları ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde "Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve" kapsamında spor ve toplum konusu işlenmiştir. Bununla birlikte spor-toplum ilişkisi sosyolojik kuramlar ekseninde ele alınmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde kentleşme konusuna değinilmiştir. Kent olgusu üzerine var olan kuramlar gündeme getirilmiş, bu kuramların bireyler üzerindeki etkisi spor olgusu ile ilişkilendirilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde "Ayazağa Ekseninde Spor" konusu ele alınarak, Ayazağa ve Ayazağa'daki spor olanakları ele alınmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde yöntem, araştırma modeli, evren ve örneklem açıklanmıştır.

Çalışmanın altıncı bölümünde alan araştırmasından elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Çalışmanın yedinci bölümünde ise araştırma bulgularından ortaya çıkan sonuçlar yer almaktadır.

1.1. Problem

Spor bireylerin günlük yaşamında var olan bir olgudur. Bu bağlamda bireylerin sosyalleşmesi ve imkanlara erişimi için ayrılan kent (en üst düzeyde devlet) kaynaklarının bireyler için faydalı bir şekilde kullanılması gerektiği ifade edilebilir. Spora katılımı belirleyen unsurlar arasında, "spora katılım motivasyonu (sport participation motivation)" daha çok yetenek gelişimi, eğlence ve sosyalizasyon amaçlı etmenlere bağlı şekilde spora katılım gösterildiği gözlemlenmiştir (Gill ve ark. 1983, akt. Yıldırım 2017:41-42).

Bireyin ikamet ettiği bölgedeki spor alanları, bireylerin spora katılımına etki eden unsurlardan birisi olduğu varsayımından hareketle, bireylerin yaşamış olduğu Ayazağa Mahallesi'nde Ayazağa sakinlerinin spor alanlarıyla olan etkileşimi araştırılmaktadır. Bireylerin spora erişim sağlayabilmesi için gerekli spor olanaklarına (spor tesisleri, rekreasyon alanları gibi) sahip olması gerektiği ifade edilebilir. Bu bağlamda il ve ilçe belediyeleri, bireylerin spor yapabileceği alanlar ve bireylerin erişebileceği spor

kompleksleri oluşturması, kamu yararı için elverişli görünmektedir. Araştırma kapsamında Ayazağa'da bulunan spor alanlarının işlevleri değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, spor alanlarının yeterli olup olmadığı ve bireylerin spor alanlarına erişebilirliği çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır.

1.2 Amaç

Çalışmanın amacı; kentlerde spor yapmaya elverişli alanların işlevlerini, kamusal ve özel kurumların bireylere hangi olanakları sağlayıp sağlayamadıklarını ve kentte var olan spor tesislerinin bireylerin sportif faaliyetlerine olan etkisini ortaya koymaktır. Aynı zamanda bireylerin ikamet etmiş oldukları Ayazağa bölgesindeki spor alanlarının yeterli sayıda olup olmadıkları, kent sakinlerini görüşleri ele alınarak erişilebilir olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayazağa bölgesinin seçilmesinin nedeni ise üst sınıfa mensup insanların iş ve yaşam alanlarından birisi olan Maslak bölgesine komşu olması ve birçok farklı sosyodemografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim, nüfus yoğunluğu) sahip bireylerin ikamet etmesidir. Bu sosyodemografik özelliklerin kente olan yansımanın ise kentte var olan yapılar aracılığıyla ortaya konduğu ifade edilebilir. Sayman ve Karbeyaz'ın (2018) aktardığı üzere, Ayazağa'nın en dikkat çekici unsuru olarak dört farklı tipoloji ve yapı stoğuna (gecekondu, site, rezidans, apartman) sahip olduğunu ifade etmektedir (Sayman & Karbeyaz 2018:28).

Araştırma Bourdieu'nun "Habitus" kavramı üzerine kurulmuştur. Buna göre bireylerin içinde bulundukları Habitus'un (yaşamış oldukları yer, kurmuş olduğu ilişki ağı) bireylerin sportif faaliyetlere yönelimi ve erişebilirliği konusunda etkili olduğu varsayımından yola çıkılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın önemi; Ayazağa bölgesinde yaşayan bireylerin sportif faaliyetlere yönelimindeki kentsel etmenleri açığa çıkarmaktır. Araştırmanın sonucunda kent olanaklarının bireylerin sportif faaliyetlerde bulunmasında hangi rollere sahip olduğu, spor alanlarının ve tesislerinin sayısı, nerede oldukları ve ne sıklıkla kullanıldıkları gibi önemli etmenleri açığa çıkarmış olacaktır.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırma, kent sakinlerinin ikamet etmiş oldukları bölgedeki spor imkanları doğrultusunda sportif faaliyetlere eğilim gösterdikleri, aynı zamanda kent sakinlerinin spor alanlarına ulaşım açısından erişebilirlik durumları, bireylerin sportif faaliyetlere olan yönelimlerine etki eden bir başka unsur olduğunu öne sürmektedir. Araştırmanın sonucunda kent olanaklarının, bireylerin sportif faaliyetlerde bulunmasında hangi rollere sahip olduğu, spor alanlarının yeterliliği ve erişebilirliği açığa çıkarmış olacaktır. Bu sayede Ayazağa mahallesinde faaliyet gösteren spor alanlarının işlevleri ortaya çıkarılacaktır.

Araştırma aşağıda belirtilen iki varsayıma dayanmaktadır;

1) Bireylerin yaşadıkları bölgede kamusal spor alanlarını tercih ettikleri, tercih sebepleri ise bireylerin ekonomik durumlarından kaynaklandığı varsayılmaktadır.

2) Bireylerin yaşadıkları yerdeki spor alanlarına kolay ulaşması, onların yaşadıkları bölgede var olan branşlarına yönelmesine neden olduğu varsayılmaktadır.

Bu bağlamda Ayazağa bölgesinde ikamet eden genç yetişkin bireyler ile görüşülerek varsayımlardaki iddiaların görünür olup olmadığını ortaya çıkarılacaktır.

1.5. Sınırlıklar

Katılımcıların temel özellikleri, Ayazağa semtinde ikamet etmeleri ve belirlenen yaşa uyuyor olmalarıdır. Bu sayede genç bireylerin nerede ve hangi olanaklar dahilinde spor yaptığı, hangi olanaklardan mahrum kaldığı, spor alanlarının kent sakinleri tarafından kullanım şekilleri, kent içinde gözlem ve derinlemesine görüşmeler yapılarak elde edilen veriler kapsamında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada 50 katılımcı ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Araştırma kapsamında kadın katılımcı sayısının az olmasından dolayı kapsayıcılık konusunda sınırlı bir örneklemi temsil etmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan katılımcıların tamamı orta sınıf olarak kendini tanıtmıştır. Bu yüzden araştırma alt ve üst sınıfa mensup bireyleri

kapsamamaktadır. Araştırmaya katılım noktasında Ayazağa sakinlerinin muhafazakar ve içe kapanık tutumu, az sayıda katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmesine neden olmuştur.

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Spor

Spor, en bilinen tanımıyla "kuralları ve amacı olan, kazananı ve kaybedeni olan, fiziksel bir aktiviteye dayanarak yapılan organizasyonlar" olarak tanımlanır. Yetim'e (2000) göre; "temel amacı insanın bedenen, ruhen ve sosyal yönden gelişmesine katkı sağlamak olan spor, modern toplum yaratmada çok etkin bir sosyal olgudur" (Yetim, 2000:63). Bu kapsamda sporun toplumsal bir olgu olduğunu ve toplumdan bağımsız değerlendirilmemesi gerektiği söylenebilir.

Kumartaşlı'ya (2019) göre; spor yapılış amaçları bakımından yarışma, sağlıklı yaşam, boş zamanların değerlendirilmesi, toplumsal bağları güçlendirme gibi ifadelerin yanı sıra sporun gerçekleştiği yere ve zamana göre de farklı türlere sahip olması bakımından spor olgusu tek bir boyut ile açıklanamaz (s.11).

Fişek'e (1980) göre tarihteki ilk sporların temeli savunma ve saldırı kökenli olanlardır; buna göre insanın doğa ile girmiş olduğu ölüm-kalım mücadelesi üzerinden insan ile doğa arasındaki var olan zorunlu bedensel ilişki ile ortaya konabilir. Bu duruma örnek olarak elli bin yıl önce avcıların geliştirmiş olduğu, mezolitik çağda önemli bir yetenek olarak kabul edilen okçuluk örnek gösterilebilir. (Fişek, 1980:17).

İlkel çağlarda hayatta kalmak için yapılan fiziksel aktiviteler (tarımsal faaliyetler, hayvancılık, göç, savaş) 1800'lü yıllarda sanayi devrimiyle birlikte insanların fiziksel faaliyetlerini de değiştirmiştir (Uluöz, 2019:113). Uluöz bu durumu şöyle ifade etmiştir; eski dönemlerde fiziksel hareketlilik daha çok savaş, insanın doğayla girdiği mücadele ve yaşamsal etkinlikler kapsamında kullanırken, günümüzde ise teknolojinin ve sanayinin gelişmesiyle birlikte daha çok kişisel ihtiyaçları ve gündelik işleri yapmak için sarf edilen fiziksel hareketlilik olarak değişim göstermiştir (s. 113).

Spor olgusu geçmişten günümüze gelene kadar birçok değişime ve dönüşüme uğramıştır. Bu dönüşümü Talimciler (2018) dört aşamada açıklamaya çalışmıştır;

> 1- Spor önceleri belli bir sosyal sınıfın/kesimin boş vakitlerini geçirme (değerlendirme) faaliyeti iken, bugün kitlelere mal olmuş bir etkinliktir.

2- Önceleri organize şekilde gerçekleştirilmeyen bir boş zaman faaliyeti olan spor, yerini organize olmuş, kurumsallaşmış ve tüm dünyaya yayılmış bir faaliyetler bütününe bırakmıştır.

3- Spor artık sadece bir boş zamanı değerlendirme işi olmaktan çıkmış ve bu alanda çalışan bir meslek grubunun yaratılmasını (profesyonel sporcular) sağlamıştır.

4- Meslekleşme (profesyonel spor) beraberinde endüstrileşme ve ticari meta olarak sporun ve sporcunun görülmesini ve kullanılmasını getirmiştir (s. 62-63).

Spor olgusunun geçirmiş olduğu değişimleri ve dönüşümleri açıklarken, sosyolojinin alt dallarından birisi olan spor sosyoloji kapsamında ele almak spor ve toplum ilişkisini bir bütün olarak ortaya koymaya yardımcı olabilir. Spor sosyolojisi terimi ilk olarak 1921 yılında Heinz Reiesse'nin çalışmasında kullanıldığı iddiasıyla birlikte, Reiesse sporu sosyolojik açıdan ele alarak, işlevleri üzerine görüşler ortaya koymuştur (Lüschen & Lepold, 1976, akt. Afacan ve ark. 2015:528).

Afacan ve ark. (2015) aktardığı üzere spor sosyolojisinin 1950'lerden sonra popüler hale geldiği ve bunun nedenleri olarak; sporla ilgilenenlerin sayısındaki artış, sporun örgütleşmesi ve kurumsallaşması, teknolojik gelişmelerin gelişmesine bağlı olarak boş zaman aktivitelerinin spor ile karşılanmaya başlanması, milli ve milletlerarası düzeyde spor organizasyonlarının ve faaliyetlerinin yaygınlaşması, bilimsel ve sosyolojik araştırmaların ön plana çıkmasıyla sosyologlara olan ilginin artması, spor araştırmalarının teşvik edilmesi ve desteklenmesi gibi etmenler spor sosyolojisinin 1950'lerden günümüze kadar olan gelişimi ortaya koymaktadır (Çoban, 1997, akt. Afacan ve ark. 2015:529).

Spor sosyolojisinin işlevleri; sporu inceleyen bilimsel kuramlar ortaya koymak, sporu bir sistem, bütün içinde ele alarak analiz etmek, sporun var olan kurumlarla olan etkileşimlerini ortaya koymak, sporun kitle iletişim araçları ve eğitimle olan ilişkisini araştırmak, uluslararası ilişkilerde sporun işlevlerini ortaya koymak spor sosyolojisinin başlıca işlevleri olarak nitelendirilmektedir (Armağan, 1981, akt. Afacan ve ark. 2015:529). Buradan hareketle spor olgusunu bir bütün olarak ele alabilmek için sosyolojik kuramlara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

2.2. Makro Sosyoloji Kuramları Ekseninde Spor ve Toplum

Sporun farklı ırktan, dinden, ülkeden birçok insanın bir araya gelmesini sağlayan bir olgu olduğu ifade edilebilir. Spor olgusu toplumdan bağımsız düşünülmemelidir. Bu kapsamda sporun toplumsal bir olgu olarak spor ve toplum ilişkisi işlevselci, çatışmacı ve yapısalcı teoriler kapsamında değerlendirilmektedir.

Sporun faydalarından söz edildiğinde sporun sağlamış olduğu dayanışma, istikrar, toplumsallaşma ve bireyin sağlığına olan faydalarının ön plana çıktığı ifade edilebilir. Mikro düzlemde spor olgusunun bireylere olumlu yansıması makro düzlemde toplumlar üzerinde de olumlu etkilere neden olduğu söylenebilir. Bu yaklaşımla birlikte sporun işlevselci bir yaklaşımla açıklanabilir olduğu iddia edilebilir.

İşlevselcilik, toplumda var olan birçok farklı parçaların "istikrar ve dayanışma" ortaya çıkarmak amacıyla bir araya gelerek sistem oluşturması olarak tanımlanmaktadır (Giddens, 2000:55). İşlevselci teoriye göre, kurumların veya toplumsal eylemlerin incelenmesi, bunların topluma olan katkısı ile değerlendirilmektedir (s. 55).

İşlevselcilik iki temel yaklaşım üzerinden açıklanabilir; toplumun "din, siyaset, ekonomi, eğitim, aile, spor, boş zaman" gibi tüm kurumlarının birbirine bağlı olduğu ve bağımsız bir işlev yürüttükleri görüşüdür (Delaney, 2015, akt, Türkay, 2020:56-57).

İşlevselci teori spor ekseninde değerlendirildiğinde sporun bireylere ve topluma olan katkısının ön plana çıktığı söylenebilir. Tükenmez'e (2011) göre takım oyunlarının takım arkadaşları arasındaki iş birliğinin gelişmesine katkı sağlamakla birlikte, bireyin kendi çıkarlarını gözetmesi yerine takımının çıkarlarına öncelik vermesine neden olur. Takım sporlarındaki iş birliğinin ön planda olması toplumlar için faydalı bir işleve sahiptir (Tükenmez, 2011:40).

Türkay (2020) spor olgusunu toplum yansıması olarak kabul eden işlevselci bir bakış açısına sahiptir; sporun sosyal sisteme katkı yaptığını, spora katılımın toplumsal fayda sağladığını, obeziteyle mücadele örneği üzerinden sağlık ve refah gibi olumlu sonuçlar doğurduğunu ifade etmektedir (Türkay, 2020:57). Ayrıca işlevselci yaklaşıma göre, bireyler eşit şekilde spora erişim sağlamaktadır; "spor açısından işlevselcilik, tüm sosyal grupların spordan eşit şekilde yararlandığını varsayar ve sporun belirli grupları diğerlerine göre ayrıcalık veya dezavantajlı sosyal yapılar olduğunu kabul etmez" (s. 57).

Bilir'in (2020:30) aktardığı üzere; Stevenson ve Nixon (1972), Stevenson (1974) gibi kuramcıların, işlevselci kuramın spor ekseninde savunduğu beş temel görüşü aktarmaktadır;

> a) Sosyo-duygusal işlev: Spor, çatışma ve gerilimlerin yönetilmesi ve azaltılması için fırsatlar sunarak, sosyopsikolojik istikrarın sürdürülmesine katkıda bulunur;
>
> b) Toplumsallaşma: İnsan toplumsallaşma aracılığıyla toplumun beklentilerini öğrenir ve kültürel değerler nesilden nesle aktarılır; spor da kültürel inanışların ve geleneklerin telkin edilmesine katkıda bulunur;
>
> c) Bütünleştirici işlev: Spor farklı bireylerin ve grupların uyumlu bir şekilde bir araya gelmesine katkıda bulunur;
>
> d) Politik işlev: Spor ideolojik amaçlar doğrultusunda kullanılır. Örneğin spor müsabakaları ve etkinliklerinden önce ulusal marşların okunması, politik liderlerin müsabaka galiplerini tebrik etmesi, vb.
>
> e) Toplumsal hareketlilik işlevi: Spor hem bireylere sosyo-ekonomik konumlarını iyileştirme olanağı sunar, hem de toplumsal hareketliliğin artmasına yardımcı olur (s.30).

İşlevselci teorinin sonraki zamanlarda tekrar yorumlanması sonucunda "Yeni İşlevselcilik" olarak adlandırılan ve daha kapsamlı olduğu iddia edilen bir yaklaşımı ortaya çıkarmıştır. Bu teoriye göre güncel bir işlevselci yaklaşımla birlikte sporun işlevleri farklı bir perspektiften tekrar yorumlanabilir hale gelmiştir.

Yeni-işlevselcilik işlevselliğin güncelleştirilmiş bir yorumu olarak kabul edilir; buna göre yeni-işlevselcilik, "makro ve mikro düzeydeler arasındaki karşılıklı ilişkilerin önemini vurgulayan bir yaklaşım" olarak tanımlanabilir (Munch & Smelser, 1987:358, akt. Layder, 2019:239).

Yeni-işlevselci teorinin temsilcileri olarak kabul edilen Alexander ve Munch, bütüncül bir görüş ortaya koymak amacıyla "davranışın kurumsallaşmış yanlarını" ortaya koyarak, makro-mikro sosyoloji düalizmini aşmaya çalıştıklarını iddia etmişlerdir (Layder, 2019:240-241).

Yeni işlevselci kuram kapsamında spor ele alındığında, sporun aktörleri (sporcu, taraftar, yönetici, antrenör) olarak tanımlanan bireylerin toplumda var olan kurumlar ile olan etkileşimi bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

Sporun kültürel değerlerin öğrenilmesi ve pekiştirilmesinde, toplumsal değerlerin geleceğe taşınmasında işlevsel bir role sahip olduğunu söylense de aynı zamanda toplumsal koşullara, topluluğun bilincine ve yaşanılan eylemlere göre bu işlevselci yapı beraberinde çatışmacı bir yapıya da dönüşme potansiyeli taşımaktadır (Bulgu, 2015:88). Bu yüzden sporun olumlu işlevlerinin söz edilmesinin yanı sıra aynı zamanda sporun çatışmacı, olumsuz yönlerinin de ifade edilmesi gerekmektedir.

Çatışma teorisi; toplumsal yaşamı sürekli var olan bir "mücadele alanı" olarak kabul ederek, toplumsal davranışı anlamak için toplum içinde yaşayan gruplar arasındaki çatışmayı, mücadeleyi gözlemleyerek anlaşılabileceğini öne süren bir teoridir (Bozkurt, 2014:48). Çatışma kuramı toplumdaki bölünmeleri, eşitsizlikleri, güç ve mücadele ilişkilerini, dezavantajlı grupları inceler (Giddens, 2000:57).

Sporun doğasındaki rekabet ile birey, toplumsal yaşamda karşılaşabileceği rekabet ortamının provasını yaparken, aynı zamanda toplumsal hiyerarşiye de kolay adaptasyon sağladığı ifade edilebilir. İşlevselci teorinin yanı sıra, Marksist teoriye göre sporun kitleleri uyuşturucu (kitlelerin afyonu) bir etkisinin olduğu ifade edilmektedir (Fişek, 1980:30). Bu duruma örnek olarak Fişek (1980); Francisco Franco'nun Bernabeau Stadyumu konusundaki "Bana 150 bin kişilik bir uyku tulumu yapın" ya da Antonio Salazar'ın; "Portekiz'i kırk yıl süreyle 3 F'le fiesta (şölen), fadima (örgütlü din) ve futbol ile yönettim" örneklerini vermektedir (Fişek, 1980:30). Bourdieu işçi sınıfını kuşatmak ve kontrol altına almak amacıyla sporun kullanıldığını örnek göstermektedir.

> İşçi nüfusunu sürekli ve tam olarak kuşatıp kuşatmadıklarından kuşku duyan bu patronlar, bu işçilere, hastanelerin ve okulların dışında, stadyumları ve diğer sportif kurumları da çok kısa sürede sundular. (Patronların adını taşıyan stadyum sayısının günümüzde hala tanıklık ettiği gibi, özel girişimcilerin denetiminde ve yardımlarıyla birçok spor kulübü de kurulmuştur) (Bourdieu, 2019:218).

Çatışmacı kurama örnek olarak sınıf çelişkisi örnek gösterilebilir. Irak'ın (2015) aktardığı üzere Ian Taylor (1971), taraftarlık-ekonomik sermaye ilişkisini sınıf çelişkisi ile açıklamaya çalışmıştır; Taylor'a göre sporun uluslararası bir hale gelmesini yanı sıra kurumsallaşması ve ışıklandırmalı stadyumlar, spor dergileri gibi birçok yenilik ile birlikte burjuvalaşma yaşadığını ifade etmiştir (Irak, 2015:290). Bununla birlikte spora katılımı etkileyen önemli etmenler arasında "sınıf" kavramının da olduğunu ifade

edebiliriz. Hergaves (1996); "sporda sınıf ne kadar yükselirse katılım oranının o kadar arttığını" ifade etmektedir. Örnek olarak Kanada Kış Oyunları'na katılan sporcuların babalarının gelir düzeylerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Donnelly, 2015:51). Aynı zamanda çatışmacı kuramın vurgu yapmış olduğu toplumsal eşitsizliğe örnek olarak tenis, golf, kayak gibi "pahalı" kabul edilen sporların maddi duruma bağlı olarak yapılmasını toplumsal eşitsizliğe örnek olarak öne sürdüğü söylenebilir (Bozkurt, 2014:55).

Çatışmacı teori ağırlıklı olarak toplumsal düzene etki eden olumsuz yansımalara odaklanır (Sarıkoca, 2020:267). Buna göre spor ve çatışmacı kuram arasındaki karşılıklı etkileşim aşağıdaki gibi ifade edilebilir;

> a) Spor yabancılaşma üretmekte, kurallarla düzenlenmiş 'oyun' özgürlüğü ortadan kaldırmaktadır.
>
> b) Devlet ve egemen sınıflar sporu baskı ve sosyal kontrol aracı olarak kullanmaktadırlar.
>
> c) Spor sayesinde kapitalizmin temel ilkesi olarak vurgulanan 'çalışanın kazanacağı' sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu durum toplum içerisinde de başarının çalışmayla elde edileceği, sıkı çalışmanın bir sonucu olduğu sayıltısını güçlendirmektedir. Bu durum bireylerin başarı ya da başarısızlıklarının nedenlerini toplumsal düzen, ekonomik sistem ya da siyasal yaklaşımlar üzerinde sorgulamalarını önlemekte aksine bütün eleştiriyi bireyin kendi yetersizliği üzerinden açıklamaya olanak sağlamaktadır.
>
> d) Spor sayesinde ticaret ve ekonomi üretilmekte, bireyler buna bağımlı hale getirilmektedir.
>
> e) Spor üzerinden milliyetçilik, devletlerin güç kavgaları, ırkçılık ve cinsiyetçiliği meşrulaştırma çabaları sergilenmektedir (Dever, 2017: 126)." (Sarıkoca, 2020:267).

Spor olgusunu toplumdan bağımsız olarak ele almak imkansızdır. Bu yüzden sporu bütüncül bir yaklaşım ile ele almak, yapısalcı teoriye başvurarak açıklanabilir. Yapısalcı teori toplumsal yapıyı bir bütün hâlinde ele alarak toplumu açıklamaya çalışmaktadır;

yapı, düzen gibi kavramlara başvurarak toplumu bir bütün olarak kendi içinde ele alarak bağlantılı bir sistem olarak kabul eder (Bozkurt, 2014:45). Bozkurt yapısal teoriyi açıklarken toplumsal sisteme dikkat çekmektedir; buna göre toplumların bir bütün ve

birbirleriyle ilişkili olduğunu, aynı zamanda sistemin bir bütün olarak varlığını koruması için toplumun birbirleriyle bütünleşmesinin gerekli olduğunu ileri sürmektedir (s. 47-48).

Yapısalcı teori kapsamında ele alındığında spor, toplum ile spor ilişkisini bir bütün olarak ele alarak açıklamaya çalıştığı söylenebilir. Bununla birlikte yapısalcıların istikrara vurgu yapmaları neticesinde, sporun toplumsal bir değer yarattığını, sosyalleşmeye katkı sağladığını, toplumda istihdam yaratması açısından faydalı olduğunu ileri sürmekle birlikte, sporun disfonksiyonu olan bozuk işlevlerini de göz ardı etmemektedir (Bozkurt, 2014:53). Yapısal-işlevselci teorinin aksine Yapısal Marksist teori ise sporun içerisinde "modern toplum" yapısının tüm özellikleri olduğu için, kapitalizme fayda sağladığını savunmaktadır (Solmaz, 2012:73). Örnek olarak alt sınıfa mensup, düşük gelirli bir birey futbol oynayabilirken, golf ve yat kulübü gibi yüksek ücrete tabi sportif faaliyetlere katılım sağlama konusunda güçlük çekecektir (Ünal, 2017:1285).

Bireylerin eylemlerinin işlevsel veya çatışmacı bir hal almasından bahsederken Bourdieu'nun habitus kavramı karşımıza çıkmaktadır. Habitus, bireylerin eylemlerini gerçekleştirmek için başvurduğu kaynaklar olarak ifade edilirken aynı zamanda bireylerin eylemlerini sınırlayan temel mekanizma olarak tanımlanabilir (Layder, 2019:227).

Bourdieu habitusun oluşumunu açıklarken bireyin aile ve okul ile olan etkileşimlerine dikkat çekmektedir. Habitus ilk olarak aile tarafından şekillenmektedir, daha sonra bireyin okula başlamasıyla etkileşime girmiş olduğu sosyal çevreyle birlikte habitus gelişimini sürdürmeye devam etmektedir (Balinan, 2020:4). Bourdieu aile ve okulun yanı sıra habitusun üç çeşit sermaye tipi ile ilişkili olduğunu ifade etmektedir; bireyin sahip olduğu ekonomik düzey "ekonomik sermeye", bireylerin etkileşime girdiği sosyal çevre "sosyal sermaye", bireyin içinde bulunmuş olduğu kültür ile olan ilişkisini ifade eden "kültürel sermaye" olarak üç çeşit sermaye tipini ortaya koymaktadır (s. 4).

Bourdieu'nun habitus kavramına göre, bireyler bir durum karşısında genellikle toplumsal beklentilere uygun davranış kalıpları sergileme tutumunda olduklarını ifade ederken Bourdieu bu durumu tenis örneğini kullanarak açıklamaya çalışmaktadır; bir tenis oyuncusu topun düşeceği yeri düşünmeden ön görmektedir ve pratiğe dayanan yeteneği ile her hamlede düşünmesine gerek kalmadan eylemde bulunmasına olanak sağladığını ifade ederek, habitusu bedende görülen, kazanılan "sosyal bir oyun" olarak tasvir ettiği ifade edilebilir (Balinan, 2020:17).

Ayrıca Bourdieu, Loic Wacquant ile yapmış olduğu söyleşilerden oluşan "Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar" adlı eserde, "habitusun bir kader olmadığı, deneyimlere açık olan bir eğilimler sistemi olup deneyimlerle dönüştüğü anlatılmıştır" (Balinan, 2020:8).

Bulgu'ya (2015) göre bireyler arası etkileşimler, kolektif kimlikler, davranış kalıpları gibi bireye etki eden süreçler habitusun içinde gerçekleşmektedir. Aynı zamanda bireyin içinde bulunduğu toplumsal değerler doğrultusunda davranış kalıplarını benimsemesiyle birlikte toplumsal kurumlara vurgu yaptığını dile getirmektedir (Bulgu, 2015:77).

Bu yaklaşıma benzer olarak Foucault'nun "iktidar" kavramı örnek gösterilebilir. Bulgu (2015) Foucault'nun iktidar görüşünü spor üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Foucault iktidarın, davranışları yönlendiren, düzenleyen bir işleve sahip olduğunu ifade ederken; sporda var olan kurallar ve taktilerin itaat ve toplumda var olan hiyerarşi gibi itaat kültürünü oluşturan unsurların taklit edilerek düzenlenmiş olduğunu ifade etmektedir (Bulgu, 2015:78).

Fişek'e (1980) göre siyaset bir erk (iktidar) ilişkisidir ve yaptırma ve koruyucu gücü olan devlet ile aynı yaştadır. Bununla birlikte sporun siyasetle olan ilişkisi aykırılıktan çok koşutluk içerdiğini savunmaktadır. Spor ile siyaset ilişkisi sporun ilk yapıldığı Mısır ve Sümer'den ilk yaygın spor şölenlerinin düzenlendiği Antik Yunan'a, sporun gladyatör dövüşleriyle özdeşleştiği Roma'dan şövalye müsabakaları yapılan Orta Çağ örnekleri spor ile siyasetin ilişkileri dolaylıydı ve devlete güç kazandırmak için sporun/sporcuların kullanıldığı da olmuştur (Fişek, 1980:87-88).

Habitus kavramı diyalektik bir açıdan değerlendirildiğinde sosyal yaşamın yapılarının içselleştirilmesi olarak tanımlanmakla beraber, sınıf, yaş, cinsiyet, sosyal sınıf gibi ayrımları yansıtmasının yanı sıra, bireyin sosyal yaşamında belli bir noktada uzun süre kalması sonucunda elde edildiği ifade edilebilir; "yani bireyin o dünyadaki konumuna bağlıdır; herkesin habitusu aynı değildir. Fakat sosyal dünyada aynı konumda bulunanların habitusları da benzer olur" (Ritzer & Stepnisky, 2013:154).

Bourdieu'ya göre habitus kazanılır ve yaşam içinde dönüşüme uğrayabilir, habituslar taşınabilir, aynı zamanda uygun olmayan habituslara da sahip olunabilir, bu gibi durumları açıklamak için Bourdieu "hysteresis" kavramını kullanmaktadır; Buna göre

kapitalizm öncesi toplumda yaşayan bir bireyi, kapitalizm sonrası toplum yapısına sahip olan Wall Street'te çalışan bir birey haline getirdiğinizde bireyin önceki yaşamında edinmiş olduğu habitus nedeniyle yeni yaşamına uyum sağlamasının zorlaştığını ifade etmektedir (Ritzer & Stepnisky, 2013:154).

Habitus kavramının yanı sıra Bourdieu, "alan" kavramsallaştırmasını da öne sürmektedir. Bourdieu alanı, "bir mücadele alanı" olarak tanımlar; alanda bulunan bireyler kendisini bulunduğu konumu koruma ve iyileştirme çabası içine girerek, alanda var olan "ekonomik, kültürel, sosyal, sembolik" sermaye türleriyle birlikte bir rekabet alanında var olmaya çalışan bireyler haline getirmektedir (Ritzer & Stepnisky, 2013:156).

Bourdieu sermaye çeşitlerini dört başlıkta açıklamaya çalışmıştır. Ekonomik sermaye; ekonomik faktörleri içinde barındırır, Kültürel sermaye; bilgi stoku, çeşitleri olarak tanımlanır, Sosyal sermaye; bireyler arasındaki değerli ilişkiyi ifade ederken, Sembolik sermaye ise onur, prestij gibi kavramlara dayandırılmaktadır (Ritzer & Stepnisky, 2013:156).

Sermaye türlerinin spor olgusu ile etkileşim içinde olduğunu ifade edilebilir. Bireylerin edinmiş oldukları kültürel sermaye sayesinde içinde bulundukları toplumsal sınıf pratikleri gibi etmenlerin, bireylerin sportif faaliyetlere olan yönelimlerine etki ettiği iddia edilmektedir (Bozlu, 2020:20). Bu duruma örnek olarak Bourdieu'nun kültürel sermaye ve sportif faaliyetlere olan yönelim ilişkisini ortaya koymayı hedefleyen araştırmalardan birisi olan "Futbolcular, Kültürel Sermaye ve Göç Üzerindeki Etkileri" çalışmasında Križaj ve diğerleri, elde etmiş oldukları veriler neticesinde ekonomik ve kültürel sermayenin sporcu göçü açısından etkilerini ortaya koymaya çalışmışlardır; Spor alanında var olan ekonomik sermayenin yanı sıra, var olan bir diğer sermaye türü olan kültürel sermaye, futbolcu örneğinden yola çıkılarak, sporcunun kendisini geliştirmesini kültürel sermaye ile bağdaştırmıştır (Križaj, vd, 2016:196. akt. Bozlu, 2020:20). Futbol örneğinden yola çıkılarak oluşturulmuş olan bu görüşe göre, Avrupa'nın beş büyük ligi olarak kabul edilen İngiltere Primier Lig, Almanya Bundesliga, İspanya La Liga, İtalya Seria, Fransa Lig 1 futbol ligleri örnek gösterilerek, kültürel sermaye-sporcu göçü ilişkisi ortaya konmaya çalışılmıştır; Gündelik hayatı çevreleyen toplumsal yapılardan ve toplumsallaşma biçimlerinden etkilenmiş profesyonel bir sporcu için, küresel düzeyde

üne sahip bir kulüpte yer almayı seçmesi "kurumsallaşmış kültürel sermaye" biçimine örnek olarak gösterilmektedir (Križaj, vd, 2016:196, akt. Bozlu, 2020:20).

Futbolcu göçünün ekonomik sermaye kapsamında yansımasına örnek olarak son yıllarda Çin. Arap Yarımadası, Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ekonomik anlamda küresel güç olarak kabul edilen devletlerin futbola olan yatırımları örnek gösterilebilir. Çin Covid-19 salgınına kadar futbolcular için ekonomik sermaye kapsamında bir gelir kapısı olarak görülmektedir. Dünyadaki birçok sporcunun daha fazla paralar kazanmak üzere Çin'e transfer olduğu bilinmektedir. Bu durum Arap Yarımadası için hala geçerliliğini korumakla birlikte ABD Futbol Ligi olan MLS için de geçerli olduğu söylenebilir. MLS'in son zamanlarda altyapı özelinde yapmış olduğu yatırımlar sayesinde sporcu yetiştiren bir ülke olmaya da çalıştığı ifade edilebilir. Buna bağlı olarak Amerika'dan Avrupa ülkelerine transfer olan özellikle genç Amerikalı futbolcuların sayısının arttığını söylemek mümkündür. Buna göre ülkelerin ekonomik sermayeyi kullanım biçimlerinin sporcu göçüne etki ettiği görülmektedir.

> Amerika Profesyonel Futbol Ligi (MLS), son yıllarda hep kariyerinin sonundaki oyuncuları kadrosuna katan takımlarla anıldı. Ancak Amerika'da görmeye alıştığımız müthiş pazarlama stratejileriyle önce popülerlik yakalandı, sonra bu popülerlik altyapı için kullanıldı… Ülke de şu an en çok futbolcu üreten ülkelerden bir tanesi konumuna geldi. Sadece Almanya'da ABD'li 152 futbolcu top koşturuyor ve bu sayının yüzde 70'ini 22 yaş altı oyuncular oluşturuyor (Delibaş, 2020).

Bir başka araştırma ise sosyal sermayenin spor ile olan ilişkisini ortaya koymaktadır. Peter Alegi'nin yapmış olduğu "Keep Your Eye on the Ball: A Social History of Soccer in South Africa" adlı çalışma, 2000 yılında Afrika kıtasındaki futbol alanındaki eyleyiciler üzerine yapılmış bir araştırmadır; sosyal sermayeyi, alan içerisinde gerçekleşen ilişkiler bağlamında değerlendiren Alegi, futbol alanında yapmış olduğu çalışmada toplumsal yaşama etki edebilen, "iktidar" sahibi bireyler ve siyasi alan içerisinde bir etkinliği olamayan bireylerin futbol alanındaki sosyal sermaye ilişkilerinin etkisini incelemiştir (Alegi, 2000, akt. Bozlu, 2020:20).

Birey spor alanı içerisinde geliştirmiş olduğu yeni ilişkiler ve yeni sosyal bağlantılarla birlikte bireyin kendine bir "sosyal sermaye biçimi yarattığı" söylenebilir (Alegi, 2000,

akt. Bozlu, 2020:20). Bu sayede bireyin sosyal ilişki ağı genişleyerek, bireyin sosyal yaşantısına (sermayesine) avantaj sağlamaktadır.

Alegi'nin yapmış olduğu çalışmadan yola çıkarak Bozlu; "bireyin spor alanı içerisinde ürettiği stratejiler ekseninde faaliyetlerini sürdürürken alana özgü bir sosyal sermaye edinebilme imkanının varlığından da söz edilebilmektedir" şeklinde çıkarım yapmaktadır (Bozlu, 2020:20).

2.3. Mikro Sosyoloji Kuramları Ekseninde Spor ve Toplum

Mikro düzeyde spor olgusu ele alındığında daha bireyci bir yaklaşımın ön plana çıktığı ifade edilebilir. Bununla birlikte sporun bireyler arası etkileşimdeki rolü, bireyler tarafından sporun nasıl simgeselleştirildiği mikro düzeyde spor olgusu ele alınarak ifade edilmeye çalışılmıştır. Buna göre "sembolik etkileşim kuramı" ve "dramatürji kuramı" spor ekseninde ifade edilmiştir.

"Sembolik Etkileşim" terimi ilk olarak Blumer tarafından kullanılmış, anlama yönelik öznel kavramaların gündelik yaşam içerisinde nasıl ortaya çıktığını ortaya koyan bir teori olduğunu ifade edilmektedir (Gökulu, 2019:178). Buna göre sembolik etkileşimcilik; aktör olarak bireyi kabul eder, bireyin davranışlarını yaşadığı toplumdaki mikro olgular çerçevesinde şekillendiğini, bu toplumsal etkileşim sürecinde var olan anlam ve sembolleri bireyci bir perspektiften ele alan bir teori olarak tanımlanabilir (Gökulu, 2019:176-177). Buradan yola çıkarak sporun aktörü olan sporcular, yöneticiler, kulüpler ve taraftarlar spor aktörleri olarak sporu anlamlandırmakta ve sembolik bir miras bırakmakta olduğu ifade edilebilir.

Birey taraftar olduğu anda bir topluluğa gönüllü olarak üye olduğu söylenebilir. Taraftarlar bir araya geldiklerinde karşılıklı bağımlı bir tutum sergilerler. Karşılıklı bağımlı olma durumu Elias'ın "figürasyon" kavramı ile açıklanabilir; "figürasyon, eyleyen insanlar arasındaki karşılıklı bağımlı zincirler veya toplumsal ağlar düşüncesi geçirilir. Bu anlayışta birey, özel figürasyonların oluşumuna yol açan tarihsel süreç içinde karşılıklı bağımlılık içindeki bir varlık, yani homines aperti olarak görülür" (Layder, 2019:163).

Sporun bireyler için sembolik bir etkileşime neden olduğu varsayımından hareketle, bireylerin spora karşı bakış açıları, deneyimleri ve taraftarlık duygularının neticesinde, bireylerin sporu içselleştirdikleri ve simgeselleştirdikleri söylenebilir. Bu varsayımdan hareketle sembolik etkileşim ve spor ilişkisine değinmek gerekmektedir.

Sembolik etkileşim, sosyal yaşamın, çevrenin mikro düzeyde incelenmesine ve toplumsal dünyadaki düzen ve işleyişe dair konulara değinilmesi olarak tanımlanabilir (Slattery, 2012:333-334, akt, Dever, 2014:373). Goffman'ın sembolik etkileşimci teoriden etkilenerek "Dramatürji" teorisini oluşturduğu ifade edilebilir; dramatürji teorisine göre gündelik yaşamın bir kurmaca olduğu, insan eylemlerinin ise bir sahnede gerçekleştirilen bir performans olduğu ifade edilmektedir (Coser, 2012:495-496, akt. Dever, 2014:374).

Goffman'ın "Dramatürji" kuramında "aktör" olarak nitelendirdiği birey, spor olgusuna uyarlandığında "sporcu" aktöre karşılık gelmektedir; Buna göre bireysel veya takım sporlarında vitrine çıkan (sahaya çıkan) herkes aktör olarak tanımlanmakla birlikte düzenli olarak sahaya çıkmaları ise eylemlerinin rutinleştiğini göstermektedir (Kılıç, 2015:135). Dramatürji kuramının bir diğer uzantısı olan aktörün ön ve arka bölgesi (sahne önü/sahne arkası) olarak adlandırılan düşüncenin, spordaki karşılığı "sporcu, seyirci (taraftar), soyunma odası" gibi kavramlar ile açıklanabilir; dramatürji kuramına göre sporda aktör olan sporcudur ve sporcunun sahne önü ve sahne arkası olarak adlandırılan bölgeleri vardır; Buna göre ön bölgedeki seyirci taraftar olarak tanımlanırken, aktörün yani sporcunun sergilediği performans müsabakayla, sahne ise "ring, yeşil saha, kort vs." gibi alanlar ile bağdaştırılır (Kılıç, 2015:137-138).

Ön bölge olarak kabul edilen sahne de aktör, seyirci tarafından kabul edilmek için rutine uygun performans sergilemek amacıyla ilk olarak "görünüş" yani performans için uygun kıyafetlerin seçilmesi (forma gibi), daha sonra seyirciye aktarılan "tutum"un performansı temsil eden "bedensel hareket"lerin uygun bir şekilde sergilenmesiyle izlenim yönetiminin (aktör olan sporcunun seyirci olan taraftar üzerinde izlenim yönetimi olarak adlandırılan, ön bölgedeki yani sahnedeki rutine uygun performans sergilenmesi olarak tanımlanır) gerçekleşmesini sağlamaktadır (Kılıç, 2015:137-138).

Aktörün arka bölgesi olan soyunma odası, aktörün (sporcunun) performans göstermek zorunda olmadığı, serbest olduğu alanı temsil ederken, tüm oyunu yöneten yönetmen ise hakem ile bağdaştırılarak, aktörlerin (sporcuları) rutine yani kurallara uygun eylemlerde

bulunup bulunmadıklarını kontrol ederek izlenim yönetimine katkıda bulunur (Kılıç, 2015:137-138).

2.4. Spor ve Toplumsallaşma

Toplumsallaşma, bireyin içinde bulunduğu gurubun (aile gibi) normlarını, değerlerini ve karakterini edinen etkileşim süreci olarak ifade edilebilir (Coştu, 2009:119). Böylelikle birey benliğine etki eden aksiyonları içselleştirdiği, bunun sonucunda inanç, ideoloji gibi birçok olgunun yeniden üretildiği ifade edilebilir.

Giddens'a (2000) göre; "çocuklar iki yaşından önce "ben" ve "sen" gibi kavramları kullanmazlar. Ancak yavaş yavaş, başka insanların da kimlikleri ve gereksinimleri olduğunu anlamaya başlarlar" (Giddens, 2000:202). Toplumsallaşma aile, okul, arkadaş ve medya ekseninde ele alınabilir. Birey toplumsal dünyayı ilk olarak ailesinden öğrendiği için aile, bireylerin ilk toplumsallaşma yaşadığı kurum olarak ifade edilir; okul ise bireylerin toplumsal kuralları öğrendiği, pratik ettiği kurumdur; arkadaş çevresi ise bireyin aile dışındaki üyeler ile etkileşim içinde olarak sosyalizasyon sağlaması olarak ifade edilebilir; medya ise kitle iletişim araçları (televizyon, internet) ile bireylerin toplumsallaşmasına etki eden ögelerden birisidir (Bozkurt, 2014:123-124-125-126).

Talimciler'e göre spor, bireylerin toplumsallaşma süreçlerinde işlevsel bir rol oynamaktadır; günümüzde kitle toplumlarına bakıldığında spor önemli toplumsal olgulardan birsi olarak karşımıza çıkar; bireyin var olan sistem ile ilişkisinin olduğunu, sporun sosyalleştirici, dayanışmacı ve kurallara uyma gibi alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olan bir olgu olduğunu ifade etmektedir (Talimciler, 2005:10).

Kaplan ve Çetinkaya (2014); Sosyalleşme sürecinin en yoğun olduğu dönem olarak çocukluk ve gençlik dönemi olduğunu ifade ederken, bu süreçte sporun, bireyler için beden ve ruh sağlığı açısından katkı sağladığını, aynı zamanda toplumda var olan alışkanlıkları öğrenmesine neden olduğunu ifade etmektedirler (Kaplan & Çetinkaya, 2014: 124).

Gençlerin toplumsallaşma sürecini spor ile gerçekleştiriyor olmaları bireylerin gelişim düzeylerine olumlu etki ettiği söylenebilir. Türkiye'de hem sportif faaliyetlere katılım gösteren hem de örgün olarak eğitimine devam eden gençlerin, profesyonel sporcu olmak

için okulu ve kulübü arasında seçim yapmak zorunda bırakıldıkları gözlemlenmiştir. Bu durum eğitim sisteminin sporcu gençler için kapsayıcı ve yeterli seviyede olmaması ve ebeveynlerin sahip olduğu kültürel ve sembolik sermayeden kaynaklanmaktadır. Bu hususta ebeveynler; çocuklarının eğitim hayatını devam ettirmesi gerektiğini, mezun olduktan sonra ise iyi bir üniversite veya iş kazanımları elde etmesi gerekliliğini dile getirerek, gençlerin spordan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu durum ebeveynlerin kültürel sermayelerini ön planda tutması sonucunda çocuklarını edinmiş oldukları kültürel sermaye çerçevesinde spordan uzaklaştırarak eğitim hayatının ön planda tutmasını sağlamaya çalışmaktadırlar. Ebeveynler "okumuş adam" söyleminin yaratmış olduğu etkiyle çocuklarının sporcu olmasındansa okumuş olmalarını istemektedirler. Bu durum sembolik sermayenin ebeveynlerde yaratmış olduğu iktidarı gözler önüne sermektedir.

Koca ve Bulgu toplumsallaşma sürecinde sporun önemine dair görüşlerini sunarken, erkeklerin bu konuda daha avantajlı olduğunu, erkeklerin daha teşvik edildiğini, kız çocuklarının ise vücutlarını korumaları ve kadınsı özelliklerini kaybetmemeleri için sporlardan uzak tutulduğunu fakat son zamanlarda bu durumun bu kadar katı düzeyde olmadığını, dünyadaki kadınlar için geliştirilen yasal düzenlemelerin de etkisiyle kadınların spora katılımda artış olduğunu ifade etmişlerdir (Koca & Bulgu, 2005:7-8).

Avrupa ülkeleri arasında kişi başına düşen harcama ve sportif faaliyetlere katılım konusunda Fransa ilk sırada yer alırken (genelde bisiklet ve kayak sporları tercih edilmektedir), Almanya'da kişi başına düşen serbest zaman aktivitelerine katılım sağlama kapsamında spor harcamaları düşük olsa da pazar payı oldukça yüksek olarak kabul edilirken, Hollanda'da ise spor pazarı küçük, kişi başına düşen harcama yüksek olarak ifade edilmektedir (Mirtel, 2004:183, akt. Menevşe, 2020:17-18).

2.5. Spor ve Kültür

Sporun toplum ile olan ilişkisini açıklarken "kültür" kavramına değinmek gerektiği söylenebilir. Tylor'a göre kültür; öğrenilen, dilde saklanıp korunan, eğitimle yeni kuşaklara aktarılıp bireyin doğduktan sonra, yaşayarak kazandığı, öğrendiği, bilgi, davranış ve alışkanlıkları temsil eder ve işlevsel bir yapıya sahiptir (Güvenç 2015:54-55).

Kırmızıoğlu ve Çeviker'e (2017) göre tercih edilen spor direkt kültür ile ilgilidir; sporun anlamı farklı kültürlere göre değişebilmektedir. Örnek olarak geleneksel spor olarak tanımlanan karate ve judo Uzak Doğu ve Asya ülkelerinde kültüre, geleneğe bağlı anlamlar taşırken, Batı toplumlarında geleneksellikten uzak bir spor olarak görülebilmektedir (Kırmızıoğlu & Çeviker, 2017:1064).

Donnelly (2018) kültürcü bakış açısından yola çıkarak, spora katılımın gönüllük esasına dayandığını varsayarak, farklı kültür ve değerlere bağlı olarak spora olan ilginin farklı tercihlere neden olduğunu ifade etmektedir (Donnelly, 2015:62). Spor kültürünün oluşmasına iklim ve doğa koşullarının da etkisi olduğu söylenebilir. Kış sporlarının daha çok soğuk iklime sahip kuzey ülkelerinde yoğun ilgiye sahip olması ve yapılması, dağcılık sporunun dağlık alanlara sahip bölgelerde daha çok yapılan/yapılabilen bir spor olması iklim ve doğa şartlarının önemine vurgu yapan örneklerden birisidir.

Bunun yanı sıra spor kültürünü oluşturan önemli etkenlerden bir tanesinin de toplumsal koşullar olduğu ifade edilebilir. Bu duruma örnek olarak "Capoeira" sporu örnek gösterilebilir. Capoeira Brezilya savunma sporudur; 1800'lü yıllarda Afrika'dan Brezilya'ya getirilen siyahi kölelerin özgürlüğünü elde etmek için bulmuş oldukları, dışarıdan bakıldığında dans eden insanlar olarak görülmesine karşın, sporun içinde var olan müziğin ve artistik jimnastik hareketleri ekleyerek, dövüş sporu yaptıklarının dışarıdan anlaşılmaması için sporu müzik ve dansla kamufle edilerek oluşturulmuş bir savunma sporudur (Capoeira Türkiye). Capoeira örneğinde görüldüğü üzere, toplumsal tabakalaşma, eşitsizlik, çatışma gibi toplumsal unsurlar ve koşullar kültürün bir parçasıdır ve sporunda bu ögelere tabi olduğu ve etkilendiği/etkilediği gerçeğini de gözler önüne koymaktadır.

Türkiye'de Capoeira sporunun popüler hale gelmesi 1993 yılında gösterime giren "Only the Strong" filmi sayesinde olduğu söylenebilir. Film Capoeira sporunun tanınmasında rol oynarken, Capoeira grupları sayesinde dünyanın pek çok yerinde icra edilmeye başlamıştır. Capoeira birçok kültürde farklı şekilde icra edilmekle birlikte, ana vatanı olan Brezilya'da düzenlenen dövüş müsabakalarının yanı sıra karnaval, gösteri ve tören gibi organizasyonlarda da gösteri olarak sergilenmektedir.

Spora katılımı etkileyen faktörler arasında toplumdan kültüre birçok olgu bulunmaktadır. Bunların yanı sıra; genetik özellikler, motivasyon, sosyal altyapı, demografik özellikler,

ekonomik düzey, fırsatlara erişebilirlik ve kentsel etmenler spora katılımı etkileyen önemli faktörler arasındadırlar (Özdoğru, 2018:94-95).

Spor içinde bulunduğu kültürün bir faktörü olarak bir yandan kültürden etkilenirken bir yandan da sosyal olgu olarak kültürü etkilemektedir; spor organizasyonlarının organize edilmesi, hedef kitlenin çeşitlilik göstermesi, antrenör ve sporcuların farklı ülkelerde görev alabilmeleri gibi birçok etmen bireylerin farklı kültürler ile etkileşime girerek farklı kültürleri tanıması ve kendi kültürünü tanıtmasına olanak sağlamaktadır (Menevşe, 2020:45). Spor ve kültür etkileşimi karşılıklı bağımlılık ilkesi doğrultusunda gerçekleşmektedir. Buna göre spor yapma alışkanlığının edinilmesi için teşvik edilmesi, toplumun geneline ulaşması ve bunların neticesinde spor kültürünün oluşması gerekir (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2013:51).

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesine göre sporun bireyler tarafından erişilebilir olması, herkesin spor yapabilme imkanına sahip olabilmesi, spor alanları, tesisleşme gibi etmenler ile gerçekleşmektedir; buna göre ”sporun tüm toplum kesimlerinde gelişip yaygınlaşmasını sağlamak”, “her yaştan insanın spor aktivitelerine katılmalarını teşvik ederek, sağlıklı nesillerin yetişmesini sağlamak”, “her yaştan bireyin istediği amatör spor branşında spor tesislerinin uygun olduğu zamanlarda spor yapmasına imkân sağlamak”, “spor tesis envanteri ve ihtiyacını belirlemek ve planlı bir şekilde tesisleşmeyi ülke geneline yaymak” gibi etmenler devletler tarafından yerine getirilmesi gereken görevler olarak adlandırılabilir (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2013:44-45).

2.6. Boş Zaman ve Spor

Boş zamanın ilk ortaya çıkması sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Kargıoğlu’nun (2019) aktardığı üzere sanayi devriminde uzun saatler çalışmanın ardından, azalan çalışma saatleri ve refah seviyesinin yükselmesiyle birlikte boş zaman faaliyetlerine katılımın sayısı giderek artmıştır (Karaçar & Paslı 2014, akt. Kargıoğlu, 2019:93). Özellikle metropol kentlerde var olan kentsel stres düzeyinin artmasıyla birlikte (nüfus yoğunluğu, trafik gibi etmenler) rekreasyonun kent yaşamındaki önemini artırmıştır.

Rekreasyon, “recreatio” kelimesinden gelen Latince kökenli bir kelime olmakla beraber Türkiye’de kısaca boş zaman değerlendiresi olarak ifade edilmektedir (Acar & Yalçın & Kocaoğlu, 2021:98). Parker (1971) boş zaman kavramını; bireylerin kendi isteğiyle birlikte, kendi iradesi ile seçebileceği boş zaman etkinlikleri olarak tanımlamaktadır (Güçlü, 2013:161).

Boş zaman “oyun” ile değerlendirilirken bireyler bireysel ve toplumsal kazanımlar elde etmektedirler. Bahadır’ın (2020) aktardığı üzere Hazar (2003) bu kazanımları aşağıdaki gibi sıralamaktadır.

> -Çocuklar oyun yoluyla (savaş oyunu, dramatik oyun, toplumsal oyun, taklit oyunları vs.) yaşamlarının ileri dönemlerindeki eylemlere ilgili deneyim kazanarak hayata hazırlanırlar.
>
> -İnsanlar boş zaman değerlendirme ve oyun aracılığı ile kültürel eylemleri tekrarladıklarından kültür aktarımını gerçekleştirirler.
>
> -Oyun bastırılmış duyguları dışarı çıkmasını sağlayarak, insanların deşarj olmasını sağlar.
>
> -İnsan oyun yoluyla başarıya ulaşma, paylaşma, yaratıcılık, kendini tanıma, takdir etme ve saygınlık kazanma ihtiyaçlarını karşılar.
>
> -Oyun; iş ortamı ve yaşam mücadelesinin sıkıntılarından kurtulmak için zevk verici, doyum sağlayıcı boş zaman değerlendirmek etkinliğidir.
>
> -Oyun fizyolojik ihtiyaçların dışında tüm yaşamı kapsar. Bu özelliğinden dolayı bireyi toplumda uygarlaşmayı sağlama fonksiyonu vardır.
>
> -İnsanlardaki oyun güdüsü insan davranışını kültürel başarıları harekete geçirir.
>
> -Boş zamanları oyun yoluyla değerlendirilmesi insan olmanın bir gereğidir” (s. 5-6).

Spor faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, kentin olanakları doğrultusunda gerçekleştirilebilir olduğunu söylemek mümkündür. Bu yüzden insanların doğayı değiştirme ve dönüştürme çabasına rağmen, günümüzde büyük oranda deniz ve su sporlarının kıyı şeridinde yapılabilir olmasının yanı sıra, aynı zamanda dağ sporlarının da belli olanaklar içerisinde yapılabilir sporlar olduğunu belirtmek gerekir (Erkal 1989, akt. Bayraktar 2003:26).

Gümüş, Özgül ve Karakılıç'a (2017) göre; hızlı bir değişim yaşayan kentler ile birlikte insan doğadan uzaklaşmış, kent stresi ve yoğun teknoloji gibi etmenler ile birlikte çevrelendiği için hareketsiz bir yaşama sürüklenen bireyler, fiziksel aktivite ve eğlence amaçlı rekre atif faaliyetlere yönelmiştir (Gümüş & Özgül & Karakılıç. 2017:32).

Almanya'da yapılmış olan araştırmada, halkın %61'i boş zaman etkinlikleri yaparken sportif faaliyetleri tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır" (Kuter, 1998, akt. Şahin & Kocabulut, 2014:2). Buradan yola çıkarak "sportif rekreasyon" alanlarının kent sakinleri için önemli bir işleve sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Birçok araştırma boş zamanın değerlendirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Yaman ve Arslan'ın (2009) aktardığı üzere; 14-19 yaş arasındaki gençlerin serbest zaman deneyimleri sonucunda iyi ruh hali, kendine olan güvenlerinde artış, kendi kendine karar alabilme yetisinde gelişme gibi birçok işleve sahip olduğu görülmüştür (California State Parks, 2005, akt. Yaman & Arslan, 2009:451). Bir başka araştırma ise Amerika'da suçun yoğun olduğu bölgelerden biri olan Philadelphia'da polisin yapmış olduğu bir uygulama üzerine dikkat çekmiştir; bireylerin gönüllü olarak boş arsa, bahçe alanlarını temizleme uygulamalarına yardımcı olduktan sonra bölgedeki suç oranı kırktan ortalama dörde kadar yani %90'lık bir düşüş yaşandığı görülmüştür (Gordon & Caltabian, 1996, akt. Yaman & Arslan, 2009:451).

Çetin'in (2019) serbest zaman ve serbest zaman tatmini üzerine yapmış olduğu çalışmada gözlemlediği üzere rekreasyonun faydaları ile serbest zaman arasında pozitif bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir; yani serbest zaman memnuniyeti arttıkça, boş zaman yararı düzeylerinin de artacağı öngörülmüştür (Çetin, 2019:68). Burada görüleceği üzere kent yönetiminin, rekreasyon alanlarına önem göstermesi bireyler için olumlu bir etki yaratacaktır.

Günümüzde rekreatif eylemlere katılımı kısıtlayan, engelleyen etmenler arasında kent olanaklarının yanı sıra teknolojinin gelişmesi gibi birçok etmenlerden söz edilebilir. Bulut (2019) teknolojinin gelişmesiyle birlikte bireylerin teknoloji ile olan bağı sonucunda rekreatif eylemlere katılımı nasıl kısıtladığını açıklamaya çalışmıştır; gündelik hayatta yaşanan yeni gelişmeler neticesinde bireylerin yaşam biçimlerinde değişiklik yaşandığı, buna bağlı olarak teknolojinin gelişimi ile birlikte bireylerin inaktif bir yaşam tarzıyla birlikte boş zaman değerlendirme biçimlerinin de değiştiğini öne sürmektedir (Bulut,

2019:104). Bu etmenlerin yanı sıra Bulut'un (2019) aktarmış olduğu Edginton ve ark. (2019) göre rekreasyonu etkileyen etmenler arasında "yaş, çocuk sahipliği, eğitim, etnik köken, aile yapısı, cinsiyet, sağlık durumu, fiziksel durum, hayat arkadaşı, yer, siyasal sistemler ve din" etmenlerinin de var olduğunu ifade etmektedirler (Bulut, 2019:104-105).

Rekreasyonun faydalarını ortaya koyan çalışmalar günümüzde de devam etmektedir. 2017 yılında Yiğiter ve Hande, kadın üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri ve rekreasyon faaliyetleri arasındaki etkileşimi ortaya koyan bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya göre depresyon düzeylerini düşürmek ve benlik saygılarını artırmak üzere tenis eğitim programı tasarladıkları, bu sayede öğrencilerin depresyon düzeylerinin düştüğünü ve benlik saygılarının yükseldiği gözlemlenmiştir (Köroğlu, 2020:27).

AB Fiziksel Aktivite Kılavuzu, spor ve rekreasyon konusunda yerel yönetimlerin sorumluluklarına ilişkin görevleri belirlemiştir (EU Working Group "Sport And Health", 2008: 13, akt. Uçar & Şemşit, 2019:239); "Bütün spor ve dinlence tesislerinin envanterini çıkarmak ve güncellemek", "Kentsel ve kırsal alanlarda yaşayanlar için spor alanlarının evlerinden kolayca ulaşılabilir olmasını sağlamak (altyapı ve ulaşım)", "Bütün vatandaşlar için spor tesislerinin açık erişimli olmasını sağlamak ve bu konuda cinsiyet eşitliği ve herkes işin fırsat eşitliği ilkelerini benimsemek", "Spor etkinlikleri ve rekabetçi spor dışındaki alternatif etkinlikler gibi yerel kampanyalar yoluyla, yerel halkın fiziksel aktivitesini arttırmak amacıyla, yerel düzeyde spor katılımı ve sosyal etkileşimi teşvik etmek", "Düzenli fiziksel aktivite alışkanlığı geliştirmek amacıyla vatandaşlar için ilgi çekici etkinlikler düzenlemek", "Hareketliliği az olan nüfusun fiziksel aktivitesini ve spor katılımını teşvik etmek için yerel spor kuruluşlarının proje geliştirmesini ve uygulamasını desteklemek", "Üniversitelerle ve sağlık sektöründen uzmanlarla, fiziksel aktivite konusunda destek ve tavsiye verecek ofisler kurulması için ortaklıkları geliştirmek" gibi görevleri olduğunu ileri sürmektedir.

Kentlerdeki dış mekan ve iç mekanlardaki oyun ve spor olgusunun değişiklik göstermesi kentleşme ile birlikte ele alınmalıdır; özellikle çocuklar çoğu zaman okul bahçelerinde veya kent parklarında aktivitelerde bulunurken, bu alanlara erişemeyen veya yetersiz alanlara sahip kentlerde yaşayan bireyler iç mekan olarak adlandırılan evlerde vakit geçirmektedir (Tınaz, 2018:19).

Buna göre Avustralya'da yapılan araştırmada 10-16 yaş aralığındaki bireylerde %53 kadarının ev bahçelerinde vakit geçirdiğini, %24'ünün açık yeşil alanlarda vakit geçirdiğini, %17'sinin park ve oyun alanlarında, %6'sının ise caddelerde (sokaklarda) faaliyet gösterdiklerini ortaya koyarken bir başka araştırma da bu araştırmayı destekleyecek verilere ulaşarak yine Avustralya'da yapılan 10-16 yaş aralığında olan 421 bireyden oluşan araştırmada, %59'unun oyun alanlarında oynamak yerine kendi evlerinde veya arkadaşlarının evlerinde bulunan bahçelerde oynadıkları, %23'ünün parklarda, %9'unun ise caddelerde oynadığı gözlemlenmektedir (Tınaz, 2018:19).

3. BÖLÜM: KENT VE SPOR

3.1 Kentleşme

Kent kavramının birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Avrupa Kentsel Şartı etimolojik açıdan "citta", "cite", "ciudad" olarak adlandırılan kent kavramını, kent planlama açısından insan topluluklarının buluştuğu bir mekan olarak tanımlanırken, Tereccari İtalian Ansiklopedisi'ne göre ise, "toplum hayatının temel çekirdeği ve karakteristiğini oluşturan tarihi ve yasal bir oluşumu" olarak tanımlanmaktadır (Avrupa Kentsel Şartı, 1996:6)." (Yılmaz, 2004:252).

Kent yapısının ortaya çıkışı tarımın başlangıcıyla ile bağdaştırılır. Buna göre, tarımın başlangıcıyla birlikte insanların yerleşik hayata geçmelerinin ilk adımını attığını, oluşturulan köyler ise kent formunun ilk örnekleri olarak kabul edilmektedir (Boylak & Taş, 2021:120). Bunun yanı sıra Boylak ve Taş tarımsal üretime geçiş ile birlikte artan üretimin kentlerin nasıl ticaret ağlarına dönüştüğünü açıklamışlardır. Kent yapısının nasıl oluştuğu açıklanırken, neredeyse 10.000 yıl önce başladığı kabul edilen tarımsal faaliyetlere kadar geri dönerek, kentin ilk formunun yerleşik hayata geçişin simgesi kabul edilen "köy" ile birlikte ele alınmalıdır; yerleşik hayat ile birlikte nüfus yoğunluğunun artması, üretim şeklinin değişmesi, ticaret ağlarının genişlemesi, kent merkezlerindeki ticaret güvenliğinin askeri tebaa ile gerçekleşmesi gibi gelişmelerle birlikte, iş bölümünün gerçeklemesi sonucunda "örgütlü toplum" yapısına geçilmiştir. (Boylak & Taş, 2021:122).

Esgin (2016:18); kent kavramına ilişkin tanım ve görüşleri Turner, Durkheim, Weber ve Marx özelinde açıklamaya çalışmıştır. Buna göre "Turner'ın (2014:328) vurguladığı gibi, "özellikle klasik sosyoloji geleneğinde kent, toplumsal değişimin (kentleşme gibi) ürünü, toplumsal dönüşümün motoru ve modern değişimin gerçekleştiği bir mekan olarak imlenmiştir." Bunun yanı sıra Durkheim'ın iş bölümü ve dayanışma üzerine kavramsallaştırmaları kent ekseninde kentin gelişimindeki değişimleri ile ilişkilendirilmektedir. Weber'in kent görüşü ise, "kapitalizmin gelişimindeki gerekli koşulları sağlayan ve aynı zamanda Batı'nın doğu dünyasından farklılığını ortaya koyan tarihsel ve sosyolojik bir dışavurumdur (Pınarcıoğlu vd, 2010:77). Son olarak Marx'ın kent görüşü, "kapitalizmi tanımlayıcı ana figürlerden biri, uygarlığın kaynağı (Holton,

1999:61) ve daha önemlisi kapitalist üretim ilişkilerinin yeşerdiği mekan" olarak açıklamıştır (Esgin, 2016:18).

3.2. Kent Toplumu

Kent bireyler için sadece "yaşanılan yer" olmanın yanı sıra karşılıklı etkileşime sahip bir kent-birey ilişkisini oluşturan fiziksel ve toplumsal mekanlar olduğu söylenebilir. Toplumlarda var olan değişim ve dönüşümlerin yaşanılan yer olan kente de sirayet ettiği ifade edilebilir. Tönnies cemaat-cemiyet kavramsallaştırması üzerinden kır ve kent sakinleri arasındaki davranış biçimlerini ve bu davranış biçimlerinin nasıl değiştiğini ortaya koymaktadır. Topal'ın (2004) aktardığı üzere; Tönnies cemaatleri," ırk, etnik menşe ve kültür bakımından farklılaşmamış fertlerden meydana gelen ve fertler arasındaki şahsi, sıcak, samimi veya içli dışlı bağlantılar üzerine kurulmuş olan küçük, homojen ve mahrem topluluklar" olarak tanımlarken, cemiyetleri "ırk, etnik menşe, sosyo-ekonomik statü ve kültür sistemleri bakımından farklılaşmamış ve heterojen topluluklar" olarak tanımlayarak cemaat yapısını köy, cemiyet tapısını ise kent ile özdeşleştirmektedir (Bal, 1999:19-20, akt. Topal, 2004:278).

Tönnies'in yapmış olduğu cemaat-cemiyet kavramsallaştırmasının yanı sıra Durkheim ise organik-mekanik dayanışma üzerinden kır-kent sakinleri arasındaki farkı ortaya koymaya çalışmıştır. Buna göre Topal'ın (2004) aktardığı üzere Durkheim; basit cemiyetler olarak adlandırdığı toplum tipinde, mekanik dayanışmanın esas alındığı ve köyü temsil ettiğini ileri sürerken, karmaşık cemiyetler olarak adlandırdığı toplum tipinde ise mekanik dayanışmanın hakim olduğunu ve kenti temsil ettiğini ileri sürmektedir (Ertürk, 1997:48, akt. Topal, 2004:278-279).

Tönnies'in bahsetmiş olduğu cemaat-cemiyet kavramsallaştırmasını açıklarken, "cemaat" kavramsallaştırmasına ilişkin Sanayi Devriminden ve buna bağlı olarak işçi sınıfı, kırdan kente göç gibi etmenlerden söz edilebilir. Bu durumu Çan (2010), kentsel hareketlilik ekseninde açıklamaya çalışmıştır; Sanayi devrimi ile birlikte yeni üretim biçimlerinin ortaya çıkması sonucundan dolayı iş gücü ihtiyaçlarının artış göstermesiyle birlikte, kentlerde ortaya çıkan iş fırsatları kırdan kente göçe neden olmuştur (Çan, 2010:4).

3.3. İstanbul'da Sanayileşme

Sanayi faaliyetleri; hammaddenin işlenmesi sonucunda, mahsul hale getirilerek üretim sağlanması olarak tanımlanabilir (Ayik & Avcı, 2020:3). Cumhuriyet döneminden sonraki zaman zarfında İstanbul'daki sanayi faaliyetleri 1950'ler ile birlikte gelişim gösterdiği ifade edilebilir.

Sanayi Devrimi ile birlikte yoğun çalışma saatlerinden (12-14 saat) dolayı işçi sınıfının boş zaman aktivitesi yapmalarını güçleştirdiği ifade edilebilir. Daha sonra çalışma saatlerindeki değişiklik (azalma) ile birlikte özellikle 1800'lü yılların sonlarına doğru işçi sınıfı için spor yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Özellikle kentte var olan çok nüfuslu işçi mahallelerinde doğan kulüpler bunların sağlamış olduğu oyun alanları bireyler için spor yapma faaliyetleri sağlıyordu (Şahin & Tunçkol 2010:4).

Kentte var olan sınıfsal ayrımın nasıl şekillendiğine dair; kentin sahibi olarak kabul edilen kent sakinlerinin kentsel dönüşüm projeleri adı altında şehrin dışına atılmasıyla birlikte kent, ticaretin ve kapitalizmin mekanı haline dönüşürken, kentin dışına itilmiş kent sakinleri ise banliyölerde, gecekondu mahallelerinde yani düşük gelirli gruplar olarak kabul edilen mekanlarda yaşamlarını sürdürmek zorundadırlar (Önkal, 2016:74). Bu düşük gelirli, kentin dışında olarak kabul edilen bölgeleri kent merkezine bağlamak için çeşitli ulaşım ağı geliştirilmiştir; kent yönetimleri hızlı ulaşım araçları (metro, tramvay, ekspress, otobüs durakları) inşa ederek banliyöleri kent merkezlerine bağlayarak, "öteki" hissine kapılmamalarını ve tüketime katkıda bulunmalarını sağlamaya çalışmaktadırlar (Önkal, 2016:74).

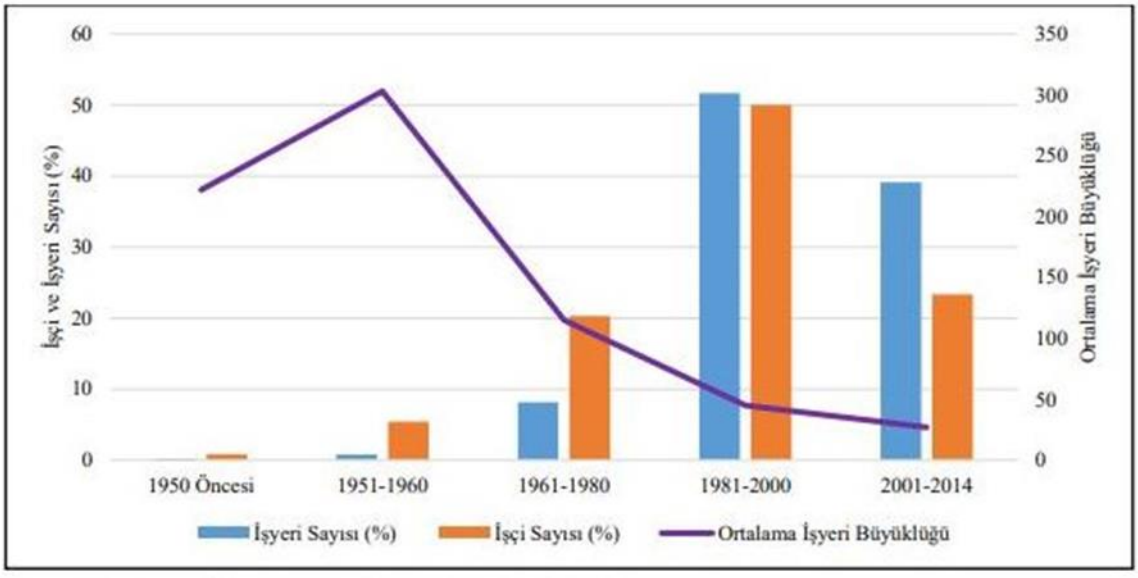
Önkal'ın bahsetmiş olduğu kentlerdeki sınıfsal ayrımların bir başka kavramsal yansıması ise "mekânsal ayrışma" olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültür, din, dil, sınıf gibi birçok olgu kendini en iyi mekanda temsil etmektedir; bu olgulardan doğan ayrımlar ise kentlerde meydana gelen mekansal dışavurumlarda (bireylerin farklılıklarından yola çıkarak mekanlar inşa etmesi, bu olgulardan hareketle mekanlar seçmesi gibi) kendini göstermektedir (Şentürk, 2016:85).

Sanayileşmeyle birlikte kentte var olan değişim ve dönüşüm sadece fiziksel bir değişim ve dönüşüm değildir; aynı zamanda bireylerin sosyal etkileşimi, nüfus yoğunluğu ve

kültürel hareketlilik gibi değişimler "kentsel alanlar" (urban) olarak adlandırılan yeni mekansal alanları ortaya çıkarmıştır (Yazar & Önkal, 2019:63).

İstanbul'da sanayi faaliyetlerinin İstanbul'un 1980 yıllarından itibaren hızlı bir mekansal dönüşüme girdiği ifade edilirken, Tümertekin (2014:161-266), bu mekansal dönüşümün 1960'lı yıllardan itibaren artış gösteren İstanbul'daki sanayileşme faaliyetleri ile başladığını ileri sürmektedir (Temurçin & Aldırmaz, 2017:1). Temurçin ve Aldırmaz'a göre İstanbul'un sanayileşme süreci üç farklı şekilde açıklanabilir; ilk olarak "basit üretim yöntemi" olarak adlandırılan, temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik tekstil ve gıda üretimidir; ikinci olarak devlet tarafından kurulan sanayi faaliyetleri örnek gösterilirken, son olarak "gerçek" sanayi başlangıcı olarak kabul edilen 1980-2000 yılları arasında kurulan sanayi tesisleri ile açıklanabilir (Temurçin & Aldırmaz, 2017:3-4). Temurçin ve Aldırmaz'ın (2017), İSO 2014 verilerinden faydalanarak oluşturmuş olduğu "İstanbul İlinde Sanayinin Tarihsel Gelişimi"ni ortaya koyan tablo da görüldüğü üzere, İstanbul'un sanayi faaliyetlerinin 1950 yılında tam olarak başladığı, seksenlerden sonra ise büyük bir ivme ile geliştiği ifade edilebilir;

Tablo 1: İstanbul İlinde Sanayinin Tarihsel Gelişimi (Temurçin & Aldırmaz, 2017:3-4)

İstanbul'daki sanayi faaliyetleri ile birlikte iş göçü ile birlikte gelen işçilerin kalıcı bir şekilde İstanbul' ikamet etmeye başladığı ifade edilebilir. Buna göre 1975 yılında İstanbul nüfusu tahmin edilenden daha fazla çıkarak (3.904.588) beklenilenden daha büyük bir göç hareketine ev sahipliği yapmıştır (Doğan, 2013:524). Nüfus yoğunluğu ve

sanayileşme ile birlikte özellikle İstanbul'un iki yakası arasındaki ulaşımın zorlaşması nedeniyle 1973 yılında Boğaziçi Köprüsü inşa edilmiş fakat soruna çare olmamakla birlikte plansız yerleşin yerleri, ormanlık alanların imara açılarak tahrip edilmesi gibi gelişmelerle birlikte, 1988 yılına gelindiğinde ikinci İstanbul köprüsü olan Fatih Sultan Mehmet Köprüsü inşa edilerek, özellikle 2000'li yıllardan sonra İstanbul'daki sanayileşme faaliyetlerinin sahil kıyılarından (Haliç, Zeytinburnu gibi) İstanbul'un birçok bölgesine (özellikle kuzey, doğu ve batı bölgelerine doğru) doğru gelişim göstermesi neticesinde yeni yerleşim alanlarının oluşması, ayrıca bununla da yetinmeyip İstanbul'a yakın çevre illerin (Tekirdağ, Çerkezköy, Çorlu, Gebze, İzmit, Adapazarı, Bursa, Bozöyük) sanayi bölgesi haline dönüşmesine neden olmuştur (Doğan, 2013:524-525).

Sanayileşmeyle birlikte sanayi tesislerinin daha çok deniz, nehir, göl gibi liman bölgelerinde konuşlanması, bununla birlikte "MİA" olarak adlandırılan yani merkezi iş alanından kente doğru genişleyen sanayi tesisleşme modeli beraberinde mesleki, sınıfsal ve gelir düzeyi gibi ayrışmaların kent mekanlarına yansıdığı (banliyöler örnek gösterilebilir) gözlemlenmiştir (Şen, 2012:294). Günümüzde ise, sanayi tesislerinin yeri belirlenirken bölgenin kültür, eğlence ve iklim özellikleri "yeni nesil nitelikli işgücü" istihdamı açısından dikkat edilen etmenler arasında yer almaktadır (Ayik & Avcı, 2020:4).

Eczacıbaşı İlaç Fabrikası ilk sanayi kuruluşlarından birisi olarak kabul edilmesinin yanı sıra, 1982 yılında Ayazağa taşınmış, daha sonra 1992 yılında ise Lüleburgaz'da inşa edilen tesis kullanılmaya başlanmış, 2009 yılına gelindiğinde ise tüm hisseleri "Zentiva" şirketine satılarak üretimine son verilmesiyle birlikte, günümüzde fabrikanın bulunduğu alanda 2006 yılında Levent bölgesinde açılan "Kanyon Alışveriş Merkezi" bulunmaktadır (Ayik & Avcı 2020:10).

İstanbul'daki sanayileşme hareketi beraberinde kırsaldan kente olan göç ile birlikte milyonlarca insanın kente göç etmesine neden olduğu söylenebilir. Buna göre 1945-1950 yılarında İstanbul'a olan göçün sayısı 214.000 iken, 1950-1955 yıllarında 904.000 sayısına ulaşmış, bununla beraber 1965-1970 yıllarında köyden kente olan göç 1.939.000, 1975-1980 yıllarında ise bu sayı 1.692.00 sayısına ulaşmıştır (Akşit, 1998:25, akt. Kurt, 2012:2021).

3.4. Yeni Küresel Alanlar: Küresel Kent ve Gökdelen Yapılar

Küresel kent kavramının açıklamasını yapan Sassen (1991), küresel kentler olarak nitelendirilen (New York, Tokyo, Londra) kentlerinin özellikleri üzerinden açıklamaya çalışmıştır (Çalışkan, 2016:309-310). ”Küresel ekonomi içerisinde yönlendirilen ve politika oluşturan kentlerdir”, “Uzmanlaşmış firmalar için sadece imalat açısından değil kendilerini var edecekleri kilit yerlerdir”, “Yeni gelişen sanayilerin üretim yerleridir”, “Bu kentler aynı zamanda hizmet sektörünün ürünlerinin alındığı ve satıldığı Pazar yerleridir” (Giddens, 2000:522).

1970’li yıllarda başladığı kabul edilen neoliberal politikalar neticesinde, ulus aşırı şirketlerin başını çektiği finans temelli yeni ticari dönem, küresel ölçekte yeni pazarlar oluşturması yeni kentsel alana ihtiyaç duymuştur; böylece küresel kent adı verilen, küreselleşmeye yön verebilecek potansiyele sahip yeni kent formunu (küresel kent) oluşturmuştur (Yılmaz, 2019:466).

Küresel kent kavramının metropol kentlerden ayıran özelliği; ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasal alanları etkileyebilen, onlara yön verebilen kentler olmasıyla birlikte, 1980’ler ile birlikte küresel ekonominin gelişimi sayesinde piyasalar ulus devletlerin kontrolünden çıkarak “desantrilize” bir anlayış benimsemiştir (Yılmaz, 2019:470).

Küreselleşenin kentte var olan sportif faaliyetler üzerindeki etkisini Çalışkan (2016) Marshall’dan örnek vererek açıklamaya çalışmaktadır; “…Kozmopolit yaşam tarzlarının gelişmesi; olimpiyat oyunlarının; futbolda dünya kupası ve uluslararası tenis turnuvaları gibi dünya çapındaki spor dallarının gelişmesi (Marshall, 2003:449)” (akt. Çalışkan, 2016:309) örneği ile küreselleşmenin spor organizasyonları ve bu organizasyonların kentlerdeki rolü üzerindeki gelişimine vurgu yaptığı söylenebilir.

Yeni kentleşme modeli ile (siteleşme örnek gösterilebilir) çocukların sokakta oyun oynamaları ve spor yapma faaliyetleri bir hayli azalmış ve giderek daha da zorlaşmış olduğu gözlemlenmiştir. Kent sokaklarında bulunan spor alanları bireyler için sağlıklı yaşam, sosyalleşme, sportif faaliyetlerde bulunma gibi etkinlikleri kolay erişebilir kılmaktadır. Aynı zamanda sokaklarda pozitif sosyalleşme ile birlikte gençlerin suç işlemesi önlenebilir. Nitekim bu durumun yeniden hayata geçmesi merkez ve kent yönetiminin sorumluluğu olduğu söylenebilir.

Akgündüz'ün (2013) aktardığı üzere kent, "ben-öteki ilişkisinin sağlanmakta olduğu, aynı zamanda "insan bedeninin yabancılaşmış dışardanlığını" göstermektedir. Bunun yanı sıra Sartre'ci bakış ile kent, "insan bedenin kendini yaratma sürecinin alanı" olarak ifade etmektedir (Akgündüz, 2013:21). Ben-öteki ayrışmasının mekana yansıması gökdelenler üzerinden ifade edilebilir. Örnek olarak Büyükdere-Maslak bölgesi örnek gösterilebilir; Buna göre İstanbul örneğinden yola çıkarak, özellikle doksanlı yıllarda daha popüler hale gelen gökdelen yapılar, iş merkezleri ve tüketim işlevi gören mekanların sayısının artması, kent içerisinde yeni kimliklerin oluşmasına neden olmuş, ayrıca plaza çalışanları için konaklama ve barınma yerleri olarak site evler, oteller ve lüks sosyal alanların inşa edilmesi, kentin yeni bir kimlik kazanmasına neden olmuştur (Kırtaş, 2020:36). Kırtaş'ın aktardığı üzere Akpınar (2010), tüketim alışkanlıklarına göre gelişim gösteren bu alanları;

> 21. yüzyılın post-modern mekânları arasında ekonomik ve sosyal ayrışmayı fizikselleştiren başat mekânlar olarak tasvir etmektedir. Ortaya çıkan yeni mekânların kentteki sosyal sınıflar arasında bir uçurum yaratmakta olduğu ve aynı zamanda sınıflar arası kutuplaşmanın mekânsal eşiğini oluşturduğu savunulmaktadır. (Kırtaş, 2020:36).

Kapitalizmin etkisinde olan "güce dayalı" mimari olarak adlandırılan gökdelenler, postmodernizmin bir ürünü olarak ifade edilebilir. Türkiye'de de olduğu üzere bu yapılar sadece ofis, ticaret, için kullanılan yapılar değil, aynı zamanda rezidans, otel, banka, alışveriş merkezi gibi "güç" mimarisinin bir örneğidir. Bunlardan birisi olan alışveriş merkezlerinde ise tüketim akışkanlığının serbest zaman aktivitesine dönüşmüş olması nedeniyle kendi içinde müze, bina, mağaza, oyun parkı gibi kendi içinde tüketim mekanları barındırmaktadır (Batı, 2008:6-7).

Gökdelenlerin bu "kudretli" yapısı spor ve sanat alanında "güç" göstergesi ile kendini gösterdiği söylenebilir. Çoban "güç" olarak gökdelenleri açıklamaya çalışırken; 1976 yapımı King Kong filminde ana karakter olan gorilin New York Empire State Binası'nın tepelerinden düşerek yenilgiye uğraması, Süpermen filmindeki Süpermen karakterinin zafer pozlarını gökdelenleri arkasına alarak vermesi, Batman filmindeki Gotham Şehrinin gökdelenler arasında suçla mücadele ediyor olması gibi örneklerden yola çıkarak Amerikan tarzı yaşam stilini ve "Amerikan gücünü" izleyicilere empoze edilmesine dikkat çekmiştir (Çoban, 2016:109). Bunun yanı sıra Çoban gökdelen söylemlerinin

sporda ki yansımalını açıklamaya çalışmıştır: "1789'da Espom Derbisi'ni kazanan atın adı olarak bilinen gökdelen (skyscreper) sözcüğü, bir şapka türü olduğu gibi, kriket ve basketbolda yüksek topları ifade etmek üzere kullanmış terimdir (Landau ve Candit 1996)" (Çoban, 2016:111).

Çetin (2012) kentleri makro açıdan değerlendirdiğinde devlet politikaları, sermaye sahiplerinin çıkarları, ekonomik ve mekansal politikalar olarak ifade ederken, mikro açıdan değerlendirdiğinde etnik çatışmalar, kültürel ve siyasi etmenler olmak üzere toplumsal ayrışmanın nedeni olarak değerlendirirken mekansal ayrışmalara örnek olarak banliyöleri ve gecekonduları örnek göstermiştir (Çetin, 2012:162).

Lefebvre'ye (2017) göre küresel süreç ve buna bağlı olan sanayi ve kentleşme gibi süreçlerin gelişmesiyle birlikte büyük şehir parçalanmıştır; "banliyöler, toplu konutlar, sanayi kompleksleri, kentleşmiş kasabalardan farklı olmayan uydu kentler" ortaya çıkar ve küçük veya orta büyüklükte olduğu düşünülen kentlerin bağımsızlaştığını ya da onların "yarı-sömürge" altına aldıkları bir hale dönüştüğünü ifade etmiştir. (Lefebvre, 2017:10).

3.5. Yeşil Alanlar ve Parklar

Kentleşme sürecinde değinilmesi gereken konulardan birisi de "sokak" kavramı olduğu ifade edilebilir. Lefebvre'ye (2017) göre sokak, "bir buluşma mekanıdır" ve sokaklar ortadan kaldırıldığında yeni kümeleşmeler ortaya çıkmaktadır; sokağın bilgilendirici, sembolik ve oyun fonksiyonu vardır bu yüzden sokak olmadan kent yaşamı da eksik kalır (Lefebvre, 2017:22).

	Kentsel alanlarda bulunan **doğal alanlar** orman, çalılık, otsu bitkilerle kaplı boş parseller, sulak alanlar gibi doğal vejetasyon örtüsüyle kaplı alanlardır. Farklı boy ve yaşlarda çeşitli doğal bitki türlerini içeren bu alanlardaki biyolojik çeşitlilik açısından zengindir.
	Kent parkları çeşitli büyüklüklerde olabilen doğal ve kültürel ekosistemleri içeren kent halkına rekreasyonel olanaklar sunan yeşil alanlardır.
	Meydanlar faklı amaçlarla kullanılan kent içindeki açık toplanma alanlarıdır.

Şekil 1: Kentsel Yeşil Alan Bileşenleri (Hepcan, 2019:6)

Günümüzde metropol kentlerde sokak yerine buluşma noktası olarak, oyun alanı olarak, yeşil alan olarak, park ve bahçeler olarak tümünün yer aldığı "nötralize edilen mekanın sembolü etrafı çevrili meydanlardır (square)" (Lefebvre, 2017:30).

Kentin karakterini belirleyen mimari yapıların yanı sıra açık-yeşil alanlarda kentin karakterini belirleyen unsurlardandır. Açık-yeşil alanlar insanlar ile doğa arasındaki bozulduğu varsayılan ilişkiyi dengede tutmaya ve kentsel yaşam koşullarını iyileştirmek için kentin önemli unsurlarından birisi olduğu söylenebilir (Gül & Küçük, 2001:29).

Parklar, kent içinde bireyler için doğayla etkileşime girdikleri, oyun oynama ve sportif etkinlikler (paten kayma, yürüyüş) gibi etkinlikleri gerçekleştirilmesinin yanı sıra, sanatsal ve kültürel aktivitelere katılım ve buluşma noktası gibi işlevlere sahip olması açsından kent içinde bireyler için önemli bir görev üstlendiği söylenebilir (Yücel, 2005:2).

Gül ve Küçük'ün aktardığı üzere; "bireyin ve toplumun aktif ve pasif rekreasyonel ihtiyaçlarını (eğlenme, dinlenme, görme, spor etkinlikleri gibi) karşılanması için imkan

oluşturur" (Gül & Küçük, 2001:31). Buna göre açık-yeşil alanlar kentli bireylerin sportif faaliyetlerde bulunmasına imkan sağladığı ifade edilebilir. Doğa sporlarının yapıldığı dağlık, yeşil alan ve su sporlarının yapıldığı alanlar doğa tarafından bireylere sunulmuştur. Bu doğal koşulları bireylerin faydalanacağı şekilde planlamak kent yönetiminin başlıca görevlerinden birisi olduğu ifade edilebilir. Bu sayede tesisleşme ve sportif faaliyet alanlarının yanı sıra bireylerin doğa ile iç içe sağlıklı bir aktivite yapıyor olması sağlanmış olabilir. Taşıt trafiği azaltılarak bisiklet yolu, yürüyüş için yapılan kaldırımların arttırılması, fiziksel aktivite yapılmasına neden olacak yeni rotalar yapılarak, kent merkezinde bulunan mağaza, okul ve iş yerlerine ulaşım kolaylaştırılması sağlanabilir (Edwards ve Tsouros, 2006: 12)." (Uçar & Şemşit, 2019:323).

> Toplumun yararlanmasına açık olan; park alanları, çocuk oyun alanları, spor alanları, kent içi ve çevresindeki korular, dinlenme ve gezinti alanları, aktif yeşil alanlar olarak ifade edilmektedir. Yapı panelleri içinde kalan özel bahçeler, tarım alanları, meyve bahçeleri ve kamuya açılmış ticari amaçlı koru ve fidanlıklar, devlet ormanları, mezarlıklar, askeri alanlar, okul ve hastahane bahçeleri, spor tesis alanları, yol ve meydanlardaki güvenlik şerit ve reftijleri yeşil alan kapsamındadır (Aksoy, 2001, akt. Dil, 2004:5).

Selo ve Erdönmez açık alanları tanımlarken doğanın herhangi bir yerinde gerçekleştirilebilir mekanlar olarak ifade etmişlerdir; Ortak mekanları tanımlarken asıl işlevi spor olmayan fakat spor aktivitelerinin de yapılabildiği mekanlar olarak ifade etmişlerdir; Spor ile uğraşanlar için ihtisaslaşmış mekanları tanımlarken ortak mekanlardan ayrı, sadece spor aktiviteleri için yapılan mekanlar olarak ifade etmişlerdir; Spor ile uğraşanlar ve seyirciler için ihtisaslaşmış mekanları tanımlarken sadece sporcu ve antrenörlerin değil aynı zamanda seyirciler için de tasarlanmış, yapılmış mekanların (Tribün gibi) olduğunu ifade etmişleridir; teknolojik yapıları tanımlarken ise dış çevreden bağımsızlaşabilen, hızlı değişim ve dönüşümün yaşanabileceği mekanlar olarak ifade etmişlerdir (Selo & Erdönmez, 2018:572-573).

3.6. Stadyum Ekseninde Soylulaştırma

Günümüzde kentsel dönüşüm, soylulaştırma gibi eylemlerin aslında 1960'lı yıllarda İngiltere'de başlayan, daha sonrasında 1980 ve 1990 yılları ile birlikte Avrupa'dan İstanbul'a kadar uzanan bir soylulaştırma (gentrification) süreci başlamıştır (Altıntaş, 2016:117). Giddens (2000) kentsel dönüşümü açıklarken kentsel geri kazanım olarak ifade etmektedir.

> Eski binaların tadil edilmesi ya da yenilenmesi ve gelişmiş çevre içinde yeni kullanım alanları kazandırılması, büyük şehirlerde yaygınlaşmıştır. Kimileyin bu girişim şehir planlama izlencelerinin bir parçası olarak gerçekleştirilmiş olsada, genellikle seçkinleştirme -harap haldeki mahallelerdeki binaların yüksek gelir gruplarının kullanımı için yenilenmesi ve bu gelir gruplarına yönelik mağaza, lokantalar gibi eğlence yerlerine çevrilmesi- sürecinin bir sonucudur. (s. 966).

Avrupa'daki sanayi ve teknolojideki gelişmelerin, spora olan ilginin artması sonucunda spor alanlarının, tesislerinin yapılmasına olanak sağlamıştır (İlk futbol stadyumlarından birisi olan İngiltere'deki Stanford Bridge Stadyumu 1876'da faaliyet göstermeye başlamıştır). 19. yüzyılın sonlarına doğru gelişmiş, kurallaşmış ve artık mahalleler ve kentler ölçeğinde maçlar sık sık düzenlenmeye başlamıştır. Bununla birlikte stadyumlar, spor kompleksleri kente ait "mekanlar" olarak yerini almıştır (Selo & Erdönmez, 2018:568-569). Selo ve Erdönmez (2018:571) spor mekanlarını beş kategoriye ayırmıştır;

Tablo 2: Spor Mekanları

	Spor Mekanının Adı/Türü:	**Örnek**
1	Açık alanlar	Her yer
2	Ortak Mekanlar	Kent meydanları
3	Spor ile uğraşanlar (sporcu/atlet/antrenör...) için İhtisaslaşmış Mekanlar	Palaistra, Gymnasion, Termal Yapılar
4	Spor ile uğraşanlar ve Seyirciler için İhtisaslaşmış Mekanlar	Stadyum, Amfitiyatro, Ballcourt, Hippodrom
5	Teknolojik yapılar	Spor salonları, Stadyumlar

Saydam'ın (2019) aktardığı üzere Bozdoğan (2002), sosyal mühendislik ve sağlıklı yurtsever yetiştirme politikalarına Ankara örneği üzerinden bir açıklama getirmeye çalışmıştır; Atatürk'ün ideali olarak sunulan sağlıklı gençlik politikası Hermann Jansen tarafından yapılan plan doğrultusunda kentte açık rekreasyon alanları, spor alanları (Gençlik Parkı ve 19 Mayıs Stadyumu örnek gösterilebilir) gibi vatandaşların spor yapabileceği alanlar inşa edilmeye başlanmıştır (Saydam, 2019:11). Bununla birlikte Saydam (2019) "spor-önderli gelişme" olarak adlandırdığı kentsel gelişimin spor bazlı projeler ile gerçekleştiğine vurgu yapmaktadır. Buna göre, "spor etkinliği (örneğin olimpiyatlar) veya bir spor yatırımı (örneğin stadyumlar) söz konusu alanın gelişmesinin temel unsurunu temsil eder ve dönüşüm için katalizör veya kilit oyuncu olarak görülür" (Saydam, 2019:13).

"Olimpiyat Stadı" adı altında inşa edilen stadyumlarla birlikte, futbol sahasının etrafını çevreleyen atletizm alanı, farklı branş (uzun atlama gibi) müsabakalarının da yapılmasına katkı sağlayarak çok amaçlı bir işlev taşımaktadır (Doğan, 2012:172-173). Bu bağlamda soylulaştırma kavramı stadyum ekseninde ele alınmış ve açıklanmıştır.

Şekil 2: Atatürk Olimpiyat Stadı (Atatürkolimpiyatstadı)

Bir stadyum inşa edilirken, öncelikle temel ve yan işlevlerini belirlemek gerekir; "karma kullanım" olarak adlandırılan stadyumlar, işlevsel olarak bireylere çeşitlilik sunarak (futbol sahası, atletizm alanı, restoran, müze, konser ve tören alanı gibi) bireylerin spor ve serbest zaman değerlendirilmesine çeşitli katkılar yapmış olmaktadır (Aksu, 2012:66).

Tablo 3: Stadyum Yapısının İşlevleri (Aksu, 2012:66).

Oyun alanı		Kullanım Alanları		Ek tesisler	
Ana işlev	**İkincil işlev**	**Ana işlev**	**İkincil işlev**	**Ana işlev**	**İkincil işlev**
Futbol	Konser	Seyirci fuaye	Müze	Sağlık kulübü	Ofis
Atletizm	Tören	Sporcu Birimleri	Parti	Diğer sporlar	Satış
Tenis	Festival	VIP Localar	Toplantı	Alış-Veriş	Sinema
Ragbi	Gösteri	Restoran	Kongre	Otel	Konaklama
Kriket	Diğer Sporlar	Bar	Kokteyl	Kongre	
Not: Tüm kullanımlar kent, proje ve işletmeye göre çeşitlenebilir ve yer değiştirebilir.					

Spor tesislerinin yapılma sürecinde göz önünde bulundurulması gereken hammadde, iş gücü, fiziki çevre, ekonomi, pazar yeri ve ulaşım gibi faktörlerin arasında pazar yeri ve ulaşım kent sakinleri için önemli faktörler arasında yer almaktadır; pazar yeri tesisin yapılacağı yerde yaşayan sakinlerin, yapılacak olan spor tesisine olan talepleri doğrultusunda uygun tesis ve yer seçimi yapılmalı, katılım ve erişebilirlik durumları göz önünde tutulmalı, bunun yanı sıra ulaşım konusunda ise bölgedeki ulaşım imkanları gözetilerek, ulaşım ağı belirlenmelidir (Katırcı, 2012:29-30).

Saydam (2019) katalizör görevini açıklarken şehir ile tesisler arasındaki işlevsel ilişki ile açıklamaktadır. Buna göre spor tesislerinin gelişimi kent imajı, kent ekonomisi için önemli bir yer tutmaktadır; kent merkezinde yer alan bir spor tesisi sayesinde konaklama, yeme-içme gibi birçok tüketim ve ihtiyaçlar karşılanabilir hale gelmektedir, spor tesisinin kentin yen gelişmekte olan bir bölgesindeki rolü ise merkez bölgeler ile ulaşımı kolay olan orada var olan kırsal alanları veya şehirde var olan arazileri değerlendirmek üzere yapılan tesisler örnek gösterilebilir; spor tesislerinin yoksul bölgelerde yapılması ise oradaki halkın gelişimi için "katalizör" görevinde olacağı düşünülmektedir (Saydam, 2019:16-17).

Katalizör görevi görmesi açısından kentlerde var olan spor tesislerine örnek olarak İspanya'nın Madrid şehrindeki Real Madrid futbol takımının stadı olan Santiago Bernabéu Stadı örnek gösterilebilir; "halihazırda devam eden projeleri arasında karma kullanım amaçlı büyük kompleksler, alışveriş ve eğlence merkezleri, ofis binaları ve kurumsal genel merkezler, konut kompleksleri, hastaneler ve oteller bulunmakta" (Mimarizm). Bernabeu'nun çok amaçlı kullanım modeli, şehrin merkezine çok uzakta

olmaması, Saydam'ın bahsetmiş olduğu "katalizör" olma görevini yerine getirdiğini göstermektedir.

Şekil 3: Real Madrid Santiago Bernabéu Stadı (Mimarizm)

Şekil 4: Real Madrid Santiago Bernabéu Stadı İçinde Bulunan Mağazalar (Mimarizm)

Katalizör görevi gören stadyum gibi kent yapıları beraberinde ulaşım, sosyalizasyon, üretim-tüketim faktörlerini içinde barındıran mekanlar olarak ifade edilebilir. Spor tesisin çevresinde bulunan yapı ve mekanlar spordan bağımsız değerlendirilemez; buna örnek olarak futbol maçını izlemeye giden bir taraftar için tesisin çevresinde bulunan mekanlardan (spor alanları, alışveriş alanları gibi) yararlanabiliyor olması, taraftarın

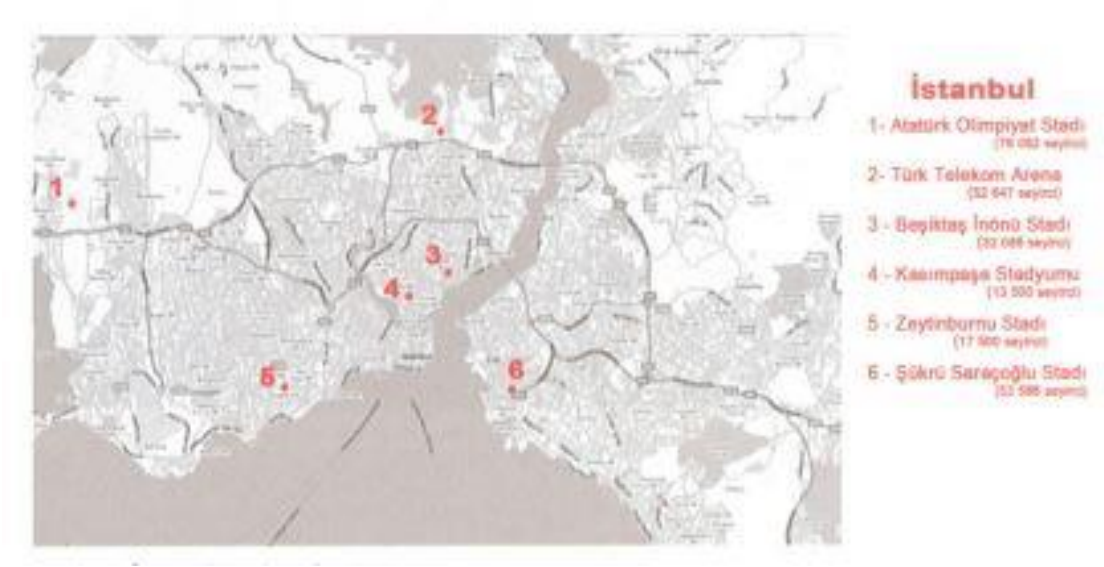
pozitif bir algı taşımasına neden olarak spor etkinliğine katılım göstermesindeki olumlu etmenler arasında değerlendirilebilir (Argan, 2012:86).

Ayazağa bölgesine yakın olan Seyrantepe'de bulunan Galatasaray Stadı bu duruma örnek verilebilir. Stadyum beraberinde Vadi İstanbul, Seyrantepe Tower gibi yapıların inşa edilmesine olanak sağlamıştır. Aynı zamanda metro ve otobüs hatlarının düzenlenmesiyle stada ulaşım kolaylığının sağlanması, stad çevresindeki yapılara da hizmet etmiştir.

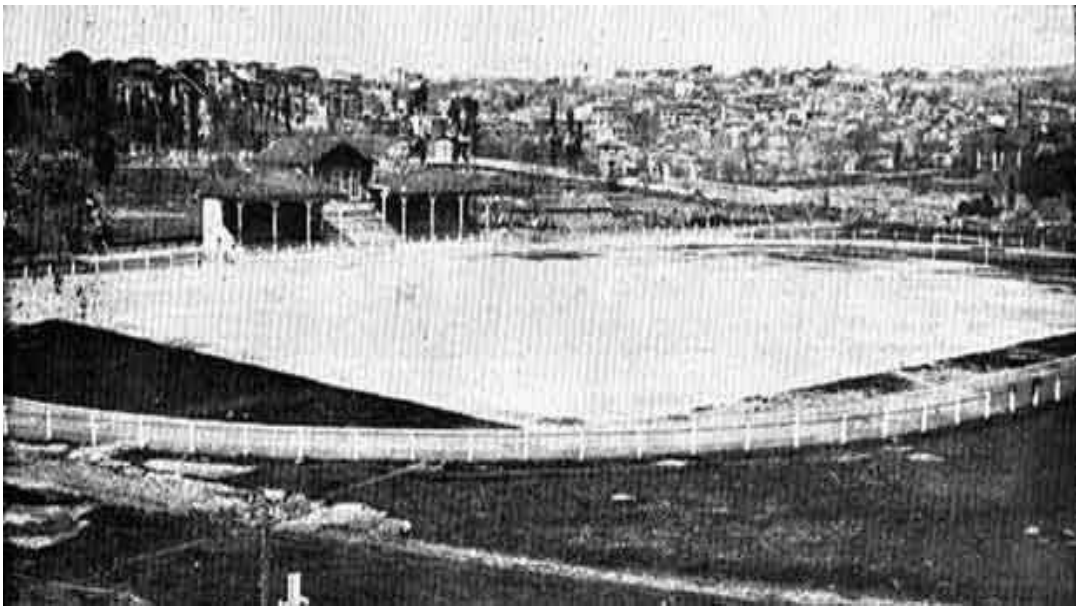
Şekil 5: Galatasaray Stadı (Hürriyet, 2021)

1980-1990 yılları arasında stadyumlar genelde kent dışına yapılmaktaydı. Bunun başlıca nedenleri arasında arsa maliyetlerinin kent merkezine yapılacak olan stadyum maliyetlerinden daha düşük olması, taraftarların, kalabalıkların güvenliğinin daha kolay sağlanabilir olması, gürültü ve çevre kirliliğini merkezden uzak tutma amacıyla stadyumlar kent merkezlerinin dışına yapılması tercih ediliyordu (Aksu, 2012:67).

Şekil 6: İstanbul'da Şehrin Dışına Yapılmış Stadyumlar (Aksu, 2012:67)

Galatasaray stadyumu şehrin içine, bir plan sonucunda konuşlanmasına karşın Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadyumu ise ilk yapıldığı zaman kent yapılarının içine değil, kentin bir parçası olan araziye yapılmıştır. Çarpık kentleşmeyle birlikte kentin, stadı kendi içine alarak yeni bir kimlik kazandırdığı söylenebilir. Bu yeni kimlikle beraber stadyum, kentin merkezinde yer alan bir yapı haline dönüşerek, kentin spor mekanı olarak özdeşleşmesine neden olmuştur.

Şekil 7: Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadyumu (Eski Görüntüsü). (Sabah)

Şekil 8: Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadyumu (Sabah)

Spor mekanlarını oluşturan tesislerin ve spor alanlarının kent içinde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir; Buna göre bu mekanların, sporun türüne göre değişiklik göstermelerinin yanı sıra farklı yapı ve farklı işlevlere sahip olduklarından farklı şekil ve boyutlarda kent içerisinde yer almaktadır (Salman, 1992:26, akt. Omak, 2021:9).

Bunun yanı sıra spor tesisleri, spor organizasyonları gibi etmenler kent imajının yanı sıra ülkeler için de bir imaj olarak kullanıldığı söylenebilir. Bu durumu açıklarken Tınaz "Sportswashing" kavramına değinerek, sporun ülke imajı açısından önemine farklı bir bakış açısı sunarak açıklıyor; Sportswashing, "ülkelerin sporu kullanarak küresel çapta algı temizleme operasyonu" olarak kullanılan bir algı yönetimi olarak ifade edilirken, daha çok Orta Doğu ülkelerinde bu stratejinin kullanıldığını, örnek olarak ise Suudi Arabistan'ın spora yılda 3 milyar dolar harcamasının yanı sıra, FIFA'nın Katar'a 2022 Dünya Kupası Organizasyonuna ev sahipliği vermesi gibi örnekler verilebilir (Mag Bilgi Edu, 2021). Ayrıca bu duruma örnek olarak Tınaz, sporu ülkeler için "yumuşak güç" olarak kullanıldığını ileri sürer; uluslararası saygınlık, bürokrasi alanında oluşan engellerin kaldırılmasında yardımcı, ilişkiler ağının oluşması ve bu ilişkilerden fayda sağlanması, ülkelerin kapasitelerini dünyaya gösterme ve ekonomik anlamda fayda sağlaması gibi bir güce sahip olduğunu ifade etmektedir (Mag Bilgi Edu, 2021).

Sportswashing kavramına bir başka örnek olarak Pekin Kış Olimpiyatları örnek gösterilebilir. Çin devletinin Covid-19 pandemi sürecinden sonra zedelenmiş imajını çeşitli organizasyonlar ile aklamaya çalışırken, Olimpiyatlara ev sahipliği yapması

Sportswashing kavramına örnek gösterilebilir. Çin hükümeti ve ülkedeki işletmelerin Pekin'de düzenlenecek olan Olimpiyatlar için 3,9 milyar dolar harcadığı ifade edilmiştir (BBC, 2022).

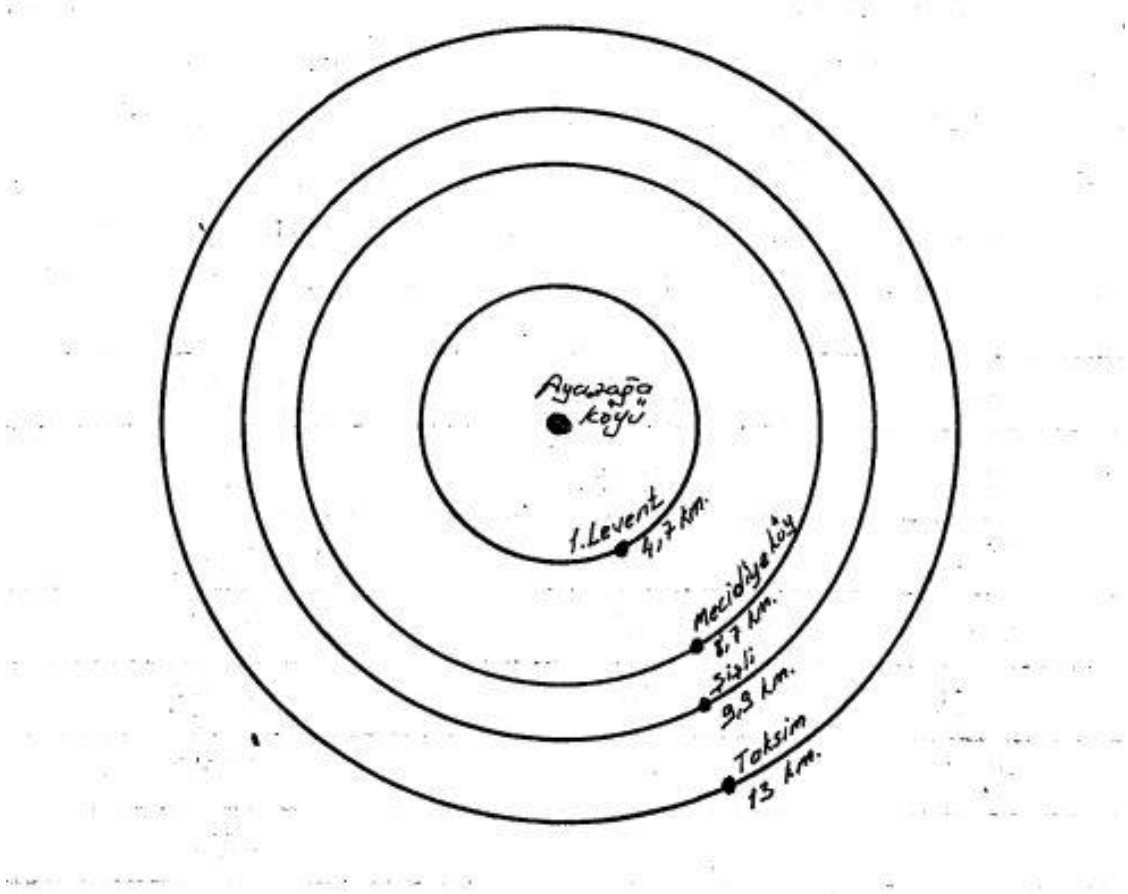
4. BÖLÜM: AYAZAĞA

Osmanlı döneminde İstanbul'un dönüşümü sarsıntılı bir süreç izlemekteydi. Keyder'e (2018) göre; "kentsel dokuda pek az süreklilik görülüyordu; yeni inşa edilmiş modern binaların yanı sıra izbe yerler varlığını sürdürüyordu; Arnavut kaldırımlı yollar, sonunda toz toprak meydanlara açılıyordu." (Keyder, 2018:13). Keyder'in bahsetmiş olduğu modern bina ve izbe yerlerin iç içe geçmesi günümüzde de sürmekte olan bir sorun olarak görüldüğü söylenebilir. Örnek olarak Ayazağa'daki gece kondu binaların yanı sıra yüksek binalı yapılarında olduğu ve bunların iç içe geçtiği görülmektedir.

Ayazağa'nın sadece köy olmaktan çıkıp sanayi bölgesi olması haline dönüşmesi 1965 yıllarından sonra başladığı söylenebilir; Bölgenin sanayi kuruluşlarına izin verilen sahalardan birisi olmasının yanı sıra ulaşım konusundaki demiryolu-karayolu bağlantısının olması nedeniyle hammaddenin kolay erişilebilir ve hammadde alışverişinin kolay yapılabiliyor olması, bununla birlikte Ayazağa'da çalışmaya gelen işçilerin Ayazağa'nın köyü ve yakınlarında bulunan "Gültepe, Levent, İstinye, Maslak, Çeliktepe, Büyükdere'de" ikamet ediyor olmaları Ayazağa'yı sanayi bölgesi yapan başlıca etmenlerin başında gelmektedir (Özsoy, 1982:6).

Ayazağa; üç tarafı yeşil alanlarla (askeri bölge, mesire alanı, vadi) kaplı bir tepe bölgeye konumlanmış olmasına karşın, doğayla etkileşimi olmayan, betonlarla birlikte doğa ve mahalle ilişkisini yok eden bir yapıya sahiptir (Sayman & Karbeyaz, 2018:28). Sayman ve Karbeyaz (2018) Ayazağa'yı tanımlarken yapı çeşitliliğine dikkat çekerek, içerisinde barındırdığı gecekondu, apartman, küçük-orta boyutlardaki site ve yüksek rezidanslar ile birlikte "dört farklı tipoloji ve yapı stoğu katmanı"na ev sahipliği yaptığını ifade etmektedir;

> Bu katmanlar arasından ilk üç grup, iç içe konumlanmış olmaları sebebiyle birlikte var olmayı sürdürürken, kente son on yılda eklemlenmekte olan yeni rezidans katmanı mekansal, sosyal ve ekonomik olarak kesin bir ayrışmayı tanımlıyor. Bu mahalle özelinde, Maslak 1453 projesi ve mahalle, konumları sebebiyle birbirini izleyen bir ilişkiye sahip olmakla birlikte, muhtemelen herhangi bir mekansal ortaklaşmadan söz edilemiyor. (s. 28).

Şekil 9: 1982 Ayazağa Bölgesine Yakın Olan Semtler (Özsoy, 1982:2)

Günümüzde ise bir tarafı betonlardan oluşan, belli bir sosyo-ekonomik sınıfa ait görülen Maslak bölgesine komşu olması da Ayazağa bölgesindeki yapılaşmaya etkisi olduğu ifade edilebilir. Maslak bölgesinde ikamet etmeye ekonomik olarak gücü yetmeyen bireyler, yakınlığından dolayı Ayazağa bölgesini seçtiği söylenebilir.

Şekil 10: Sarıyer'in Mahalleleri (Sarıyer Belediyesi 2020-2024 Stratejik Plan, 2020:17)

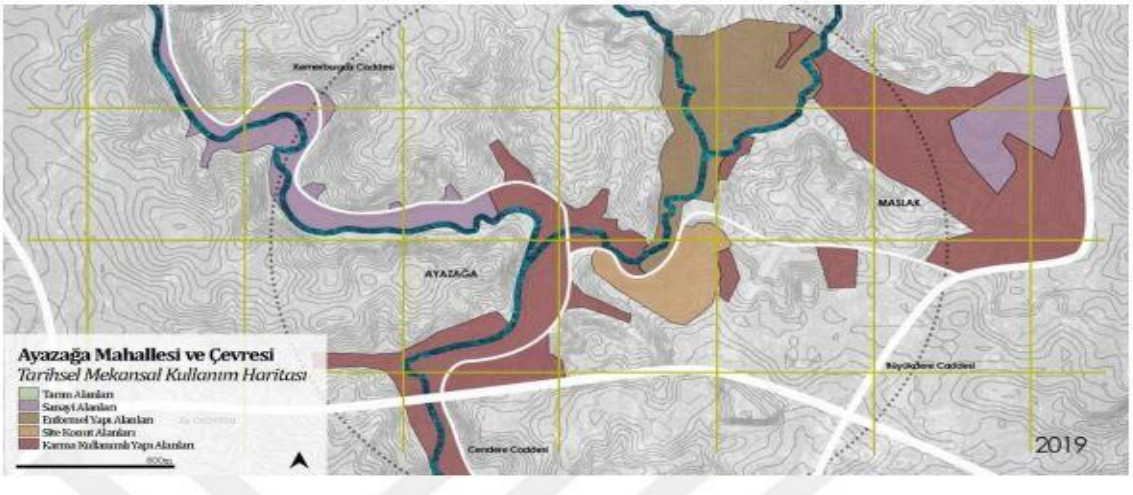
Ayazağa 2012 yılına kadar Şişli Belediyesi'ne bağlıyken, bu tarihten itibaren Maslak ve Huzur Mahallesi ile birlikte Sarıyer Belediyesi bünyesine bağlanmıştır (Sarıyer Belediyesi 2020-2024, 2020:17).

Şekil 11: Ayazağa (Sarıyer Posta)

Sarıyer Belediyesi'ni yayınlamış olduğu Stratejik Plan raporunda, 2018 TÜİK verileri baz alınarak Ayazağa Mahallesi'nin nüfusu 34.740 olarak açıklanmış olmasına karşın, Ayazağa'nın komşusu olan Maslak bölgesinin nüfusu 9.567, Büyükdere Mahallesi'nin nüfusu ise 8.482 olarak açıklanmıştır (Sarıyer Belediyesi 2020-2024 Stratejik Plan, 2020:18).

Ayazağa geçmişten bugüne geçirmiş olduğu değişim neticesinde, yeni kent yapıları ile birlikte bölgenin yeni bir kimlik kazandığı söylenebilir. Bununla birlikte Kırtaş (2020), Ayazağa bölgesinin yeni yapısını mekansal ve sosyal sınırlar kapsamında değerlendirmiştir;

Şekil 12: 2019 yılı Ayazağa Mahallesi ve çevresi mekânsal kullanım haritası

Kırtaş'ın aktardığı üzere, Büyükdere-Maslak bölgesinde başlayan değişim, Ayazağa bölgesine kadar gelmiş, sanayi tesislerinin yerine "kapalı siteler, rezidanslar, ofisler ve alışveriş merkezleri" inşa edilerek, Ayazağa'da bulunan eski yapılar yeni yapılardan ayrıştırılarak "mekansal ve sosyal sınırların" oluşmaya başladığını ifade etmiştir (Kırtaş, 2020:58).

Ayazağa bölgesinde yer alan Ayazağa Meydanı (Resim 9) ise 2021 yılının Kasım ayında başlanılması planlanan yeni meydan projesi de Ayazağa sakinleri için önemli bir konu olduğu söylenebilir. Belediye ekipleri, toplam 10 bin metrekareye yakın bir alanı kapsayacak çevre ve yeşil alan yapılmasının planlandığını, bununla birlikte trafik noktasının düzenleneceğini ve kent sakinlerinin vakit geçirebilecekleri bir meydan tasarladıklarını ifade etmiştirler (Sarıyer Bel, 2021).

Şekil 13: Ayazağa Meydanı (Sarıyer Bel, 2021)

Türkiye'de Sarıyer'in Maslak Semtinde popüler hale gelen "gökdelen" yapılar İstanbul'un önde gelen gökdelen mekanları olarak tanımlamasına neden olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra maslakta var olan site yerleşkeleriyle birlikte kent ile ayrışmış, site yaşam alanları oluşturulmuş olduğu ifade edilebilir. Yeni kent yapılarının kentli bireylerin hayatına girmesi kapitalizm ve küreselleşmeden bağımsız olmadığı söylenebilir. Aynı zamanda yeni kentsel mekan üretiminin bir örneği olan "site" kavramı yeni bir yapı olmasının yanı sıra toplumsal tabakalaşma ve sınıf ayrımının bir göstergesi

olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sitelerde site sakinlerine özel (siteden siteye değişebilir) oyun ve spor alanları, restoranlar, alışveriş yapılabilen mağazalar gibi "ayrıcalıklar" sunularak güvenli bir "mini kent" oluşturmaktadır (Ünlü, 2016:159-160).

2000 yılından sonra insanların tüketim biçimleri ve ihtiyaçları değişime uğramış, lüks tüketimin simgelerinde birisi olan "rezidans" yapıları popüler hale gelmiş, çalışma alanları da değişime uğrayarak gökdelen tipi yapılar iş merkezi haline gelmiştir (Göksu & Pilehvarian, 2019:135). Sarıyer örneğinden yola çıkarak Maslak-Büyükdere bölgesi örnek gösterilebilir; "Büyükdere Caddesi'nin bütünü küresel sisteme ayak uyduran City, Tower, Center ve Plaza isimli yüksek yapılarla dolmuştur. Maslak-Büyükdere aksı artık İstanbul'un ''Manhattan''ı olarak anılır hale gelmiştir." (Göksu & Pilehvarian, 2019:135).

Bunlardan birisi olan "Ağaoğlu 1453 Maslak" sitesi; açık-kapalı havuz, fitness salonu, futbol ve basketbol sahası, tenis kortu, oyun parkı, restoran ve kafeler, alışveriş merkezleri ve Nişantaşı Üniversitesi gibi eğitim merkezleri de yer almaktadır.

Şekil 14: Ağaoğlu Maslak 1453 (Maslak 1453 Yönetim)

Bunun yanı sıra Sarıyer'in bir başka semtinden birisi olan Ayazağa ise gökdelen-gece kondu yapılarına, birçok sınıfa ev sahipliği yaptığı söylenebilir. Ayazağa bölgesi

tanımlanırken eski bir sanayi bölgesi olarak tanımlanabilir. Maslak bölgesine yakınlığından dolayı oradaki mimari yapılar (gökdelen, site gibi yapıların olması) ve bu yapılar neticesinde mavi yakanın oraya konuşlanması gibi birçok etmen doğrultusunda Ayazağa'nın da mimari ve sosyal açıdan değişime uğradığı ifade edilebilir. Ayazağa bölgesinde yapılan site ve gökdelen yapılardan yola çıkarak Maslak bölgesinin çevresini genişletmeye çalıştığı söylenebilir. Ayazağa'daki gökdelen yapılara örnek olarak "Vadi İstanbul" örneği verilebilir. Buna göre içerisinde futbol, basketbol, tenis gibi spor tesislerini, restoran, kafe ve alışveriş merkezlerinin var olduğu Ayazağa bölgesinde ki gecekondulardan uzak olarak nitelendirilebilecek bir yaşam alanıdır (Sabah, 2019).

Şekil 15: Vadi İstanbul (Sabah, 2019)

Ayazağa'nın kentsel yapısı değerlendirildikten sonra Ayazağa'nın sportif faaliyetler kapsamında değerlendirildiğinde bağlı olduğu Sarıyer Belediyesi'nden bağımsız düşünmemek gerektiği ifade edilebilir. Sarıyer'de spor faaliyetleri 1920 yılına dayanan Sarıyer Gençler Cemiyeti'nin büyük katkısıyla başlarken, daha sonra 1932 yılına dayanan Sarıyer Gençler Mahfili ve Sarıyer Gençlik Kulübü, 1940 yılında kurulan ve günümüzde faaliyetlerini sürdüren Sarıyer Spor Kulübü gibi birçok kulüp Sarıyer'de faaliyet göstermiştir (Sarıyer Belediyesi 2020-2024 Stratejik Plan, 2020:30-31).

Sarıyer Belediye hizmetlerinden haberdar olma yüzdesi spor faaliyetleri %89,5 ile en üst sırada yer almasının yanı sıra Sarıyer Belediyesi'nin etkinliklerinden faydalanan çocukların yüzdesinde yaz spor okulları %80,6 ile en üst sıra da yer almasıyla birlikte, "Yaşanılan çevrede/mahallede oyun ve park alanları vardır" sorusuna ise %52,6

katılıyorum, %31,1 biraz katılıyorum, %16,3 katılmıyorum cevabını vermiştir (Sarıyer Belediyesi 2020-2024 Stratejik Plan, 2020:65).

5. BÖLÜM: YÖNTEM

5.1. Araştırma Modeli

Araştırma, niteliksel bir temele oturtulmuştur. Nitel araştırma tekniği kullanılarak fenomenler değerlendirilmeye ve anlamlandırılmaya çalışılmış, olayların gözlem ve görüşme gibi nitel araştırma teknikleriyle içeriksel veriler üretilmeye çalışılmıştır (Roger ve Raoul 2010, akt. Usta, 2012:104).

Arıtan'ın ifade ettiği üzere, 2000'li yıllara kadar ülkemizdeki spor bilimleri alanında yapılan araştırmalarda nitel araştırma teknikleri çok fazla tercih edilmemektedir (Arıtan, 2017:31-33). Arıtan nitel araştırma tekniklerinin önemi vurgularken Nitel Sosyal Araştırmalar Forumu Spor Bilimleri Özel Sayısının editörleri Stelter, Sparkes ve Hunger'ın (2003) görüşlerine yer vererek; nitel araştırma tekniklerinin güçlü özelliklere sahip olduğunu, bu sayede spor alanındaki nitel araştırmaların bağlam ve öngörülemeyen durumları açığa çıkardığını ifade etmişlerdir (Stelter ve ark. 2003), akt. Arıtan, 2017:33).

Nitel araştırma kapsamında spor olgusundan bahsederken "gözlem ve bulgular" üzerinden, bireylerin kent içerisinde var olan spor alanlarını nasıl kullandıkları, hangi nedenler neticesinde yönelim gösterdikleri, Ayazağa'daki 18-30 yaş aralığındaki genç yetişkin bireyler ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek bulgular ve gözlemler ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırma nitel araştırma metoduyla oluşturulmuş, bununla birlikte spor sosyolojisi literatürüne nitel bir yaklaşımla oluşturulmuş bir çalışma ortaya koymak hedeflenmiştir.

İlk önce Ayazağa'da gözlem yapılmıştır. Ayazağa'da bulunan spor alanları saptanmış ve kullanım biçimleri gözlemlenmiştir. Daha sonra Ayazağa'da ikamet eden bireyler ile derinlemesine görüşme yapılarak, spor yapıp yapmadıkları, spora erişim sağlayıp sağlayamadıkları, yaşadıkları yer olan Ayazağa'daki spor alanlarını yeterli bulup bulmadıkları, belediyenin spor adına yapmış olduğu hizmetlerden memnun olup olmadıkları nedenleriyle birlikte sorulmuştur.

Yapılan derinlemesine görüşmeler neticesinde Ayazağa sakinlerinin görüşleri ele alınmış, bu sayede sorulan sorular ile araştırılan konular hakkında detaylı görüşleri nedenleriyle birlikte ele alınmıştır. Ayazağa'daki spor alanları ve kullanım biçimleri, Ayazağa sakinlerinin sportif faaliyetlerde bulunurken hangi etmenler doğrultusunda eğilim

gösterdikleri, yapılan nitel araştırma kapsamında ele alınmıştır. Bu kapsamda Ayazağa'da ikamet eden 18-30 yaş aralığındaki yetişkin genç bireyler ile derinlemesine görüşmeler yapılarak veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Katılımcı profili ve bu profilin niçin seçildiğine dair detaylı bilgi "Evren ve Örneklem" başlığında sunulmuştur.

5.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Ayazağa'da yaşayan, 18-30 yaş aralığındaki yetişkin genç bireylerden oluşmaktadır. Ayazağa'nın site ve gecekondu yapılarını aynı bölge içerisinde barındırması dolayısıyla, araştırma sahası için alt-orta-üst sınıfa hitap eden kent yapısının olması Ayazağa bölgesi araştırma sahası olarak belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Bununla birlikte bireylerin yaşadıkları yerin spor olanakları doğrultusunda spora yönelim gösterdikleri varsayımından hareketle 18-30 yaş aralığında genç yetişkin olarak kabul edilen bireylerin ikamet ettikleri Ayazağa bölgesindeki spora erişebilirliği ve spor alanlarının kullanım biçimleri araştırılmak üzere Ayazağa'da çalışma yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemi, genç yetişkin olarak kabul edilen 18-30 yaş aralığındaki bireylerin, genç yetişkinlik döneminde hangi sportif faaliyetlere yönelim gösterdikleri ve spor alanlarına erişebilirlik durumları, amaç kısmında belirtilen etmenler ele alınarak araştırma yapılması ön görülmüştür.

Bilim insanları yetişkinlik dönemlerini genç yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik olarak üç döneme ayırmıştır; genç yetişkinlik dönemi 20-30 yaş aralığını kapsarken, orta yetişkinlik dönemi 40-50 yaş, ileri yetişkinlik dönemi ise 65 ve sonraki yaşları kapsadığını ifade etmişlerdir (Santrock, 2012; Boyd ve Bee, 2015, akt. Ulusoy, 2020:588). Örneklemin genç yetişkin bireylerden oluşmasının nedeni, yetişkin ve genç kabul edilen bireylerin herhangi bir ebeveyn sorumluluğu altında olmadan kendi iradeleriyle spor alanlarına erişebilirliğini sorgulamak amacıyla 18-30 yaş aralığındaki bireyler ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

Orta ve ileri düzey yetişkinlere oranla, genç nüfusun spora daha fazla katılım göstermesi çalışmanın hem literatür taramasında hem de alan araştırmasındaki gözlemlerde göze çarpan unsurlardan biridir. Bununla birlikte, araştırmanın özellikle gençlere odaklanması ve de uzaktan da olsa birbirini sosyal çevreden tanıyor olması açısından, avantajlı olduğu düşünülen kartopu örnekleme aracılığıyla görüşme yapılan katılımcıların 18-30 yaş

aralığında olması, 18 yaş altı ve 30 yaş üzeri bireylerin araştırmaya dahil edilmemesine sebebiyet vermiştir.

Araştırmanın katılımcı sayısı kartopu örnekleme tekniği kullanılarak belirlendiği belirtilmiştir. Kartopu örnekleme tekniği, küçük miktarda başlayıp, karlar üzerinde yuvarlandıkça büyüyen ve daha fazla kar toplayan bir "kartopu analojisine" dayanır. Bir araştırmacının, öncesinde bir şekilde iletişime geçilmiş, tanınan, küçük bir popülasyonunun araştırmaya katılması ve araştırmanın amacına uygun potansiyel başka katılımcıları da örneklem havuzuna dahil edebilmesini sağlayan, olasılık dışı bir örnekleme tekniğini ifade eder. Kartopu örnekleme çok aşamalı bir tekniktir. Bir ya da birkaç kişi ya da örnek olayla başlar ve başlangıçtaki örnek olaylarla bağlantılar temelinde yayılır (Neuman, 2014:325).

5.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmacı tarafından oluşturulan soru formu ile birlikte görüşme ve gözlem neticesinde araştırma bulguları elde edilecektir. Görüşme soruları 13 sorudan oluşmaktadır. Elde edilen bulgular katılımcıların vermiş oldukları cevapların karşılaştırılması ve yapılan gözlemler doğrultusunda yorumlanacaktır.

5.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Katılımcıların temel özellikleri Ayazağa semtinde ikamet etmeleri ve belirlenen yaşa uyuyor olmalarıdır. Bu sayede genç bireylerin nerede ve hangi olanaklar dahilinde spor yaptığı, hangi olanaklardan mahrum kaldığı, spor alanlarının kent sakinleri tarafından kullanım şekilleri, kent içerisinde yapılan gözlem ve görüşmeler ekseninde değerlendirilmiştir.

18-30 yaş aralığındaki Ayazağa'da ikamet eden bireyler ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler katılımcıların sayısına göre kodlanmış, kategorilere ayrılmış, ardından elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 4: Katılımcıların Özellikleri

KATILIMCI NO	CİNSİYET	YAŞ	MESLEK/EĞİTİM DURUMU
1	Erkek	29	Antrenör
2	Erkek	18	Öğrenci
3	Erkek	27	Antrenör
4	Erkek	27	Antrenör
5	Erkek	23	Öğrenci
6	Erkek	18	Öğrenci
7	Erkek	27	Antrenör
8	Erkek	30	Depo Görevlisi
9	Erkek	19	Öğrenci
10	Erkek	19	Öğrenci
11	Kadın	19	Öğrenci
12	Kadın	26	Aşçı
13	Erkek	21	Öğrenci
14	Erkek	20	Öğrenci
15	Kadın	27	Yok
16	Erkek	21	Öğrenci
17	Erkek	28	Şoför
18	Erkek	22	Öğrenci
19	Erkek	23	Öğrenci
20	Erkek	19	Öğrenci
21	Erkek	25	Satış Danışmanı
22	Erkek	19	Öğrenci
23	Erkek	19	Öğrenci
24	Kadın	30	Memur
25	Erkek	22	Öğrenci
26	Erkek	22	Yok
27	Erkek	26	Yok
28	Erkek	19	Öğrenci

29	Kadın	28	Yok
30	Erkek	21	Öğrenci
31	Erkek	27	Belediye İşçisi
32	Erkek	18	Öğrenci
33	Erkek	24	Garson
34	Erkek	22	Öğrenci
35	Kadın	27	Yok
36	Kadın	29	Yok
37	Erkek	20	Öğrenci
38	Erkek	20	Öğrenci
39	Erkek	18	Öğrenci
40	Erkek	21	Öğrenci
41	Kadın	19	Öğrenci
42	Kadın	20	Öğrenci
43	Erkek	25	Yok
44	Erkek	28	Muhasebeci
45	Erkek	20	Öğrenci
46	Kadın	19	Öğrenci
47	Erkek	21	Öğrenci
48	Erkek	22	Öğrenci
49	Kadın	18	Öğrenci
50	Erkek	23	Yok

6. BÖLÜM: BULGULAR VE TARTIŞMA

6.1. Bulgular

a. Katılımcıların "Spor" Olgusuna Dair Bakış Açıları

Yapılan görüşmeler çerçevesinde katılımcıların "spor" kavramına sağlık, eğlence, motivasyon anlamları yüklediği ifade edilebilir. Buradan hareketle bireylerin gündelik yaşamında sporun olumlu işlevlere sahip olduğu ifade edilebilir. Aynı zamanda spor yapmayan bireylerin de spora karşı olumlu bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. Katılımcı 37'nin spor yapmamasına karşın, sporun olumlu işlevlerine dikkat çekmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca spor yapmanın toplumsallaşmaya katkı sağladığı, bireylerin fiziksel ve mental sağlığına olumlu etkilerde bulunduğu, bireylerin motivasyonlarını arttırdığı bir eylem olarak sportif faaliyetlerde bulundukları gözlemlenmiştir.

"Spor ve Toplumsallaşma" başlığında sporun bireylerin toplumsallaşma sürecine katkı sağladığı aktarılmıştır; "Talimciler'e göre spor, bireylerin toplumsallaşma süreçlerinde işlevsel bir rol oynamaktadır; günümüzde kitle toplumlarına bakıldığında spor önemli toplumsal olgulardan birsi olarak karşımıza çıkar; bireyin var olan sistem ile ilişkisinin olduğunu, sporun sosyalleştirici, dayanışmacı ve kurallara uyma gibi alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olan bir olgu olduğunu ifade etmektedir (Talimciler, 2005:10)." Buradan hareketle işlevselci teorinin savunmuş olduğu sporun olumlu özelliklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Buna göre, kent sakinlerinin birçoğu sporun bireyler üzerindeki olumlu işlevlerine dikkat çektiği söylenebilir.

> "…Spor yapmak kafa dağıtmak gibi. Her şeyden uzaklaşıyorsun spor yaparken." (Katılımcı 20, Erkek, Yaş 19).

> "Spor benim için daha çok hayata karşı bir motivasyon kaynağı. Aile için iş konusu için bana motivasyon sağlıyor."
> (Katılımcı 4, Erkek, Yaş 27)

> "Çok fazla zamanım olmasa da spor yapmak insanı iyi hissettiriyor gerçekten. Hem evden dışarı çıkıp bir aktivite yapmış oluyor insan hem de kaliteli zaman geçiriyor. Özellikle belli bir yaştan sonra daha çok önemli hale geliyor ama zaman

kısıtlığından dolayı bir türlü düzenli bir şekilde spor yapamıyoruz." (Katılımcı 24, Kadın, Yaş 30)

"Çok şey ifade ediyor. Özgüven, mental rahatlık, sağlık."
(Katılımcı 5, Erkek, Yaş 23)

"Spor yapmak daha zinde tutuyor beni. Hem de kaliteli zaman geçirmeme neden oluyor. Bazı yaşıtlarım hiçbir şey yapmazken ben futbol onuyorum mesela. Ya da kötü alışkanlıklar edinmek yerine spor yapmayı tercih ediyorum. Mesela burası çok gelişmiş bir yer değil. O yüzden kötü bir çevreye de sahip olabilirdim ama olmadım ben."

(Katılımcı 2, Erkek, Yaş 18)

"Eğlence anlamına geliyor. Güzel vakit geçirmek anlamına geliyor."
(Katılımcı 13, Erkek, Yaş 21)

"Spor enerji veriyor bana. Daha enerjik ve pozitif hissediyorum."
(Katılımcı 35, Kadın, Yaş 27)

Katılımcılara yaşadığınız çevrede size yakın spor tesisleri var mı sorusu sorulduğunda, katılımcıların tamamına yakını halı sahaların (Ayazağaspor ve Esenspor tesislerini kastetmişlerdir) ve fıtness salonlarının olduğu cevabını vermiştir. Bu tesisleri kullanıyor musunuz diye sorulduğunda ise erkek katılımcıların birçoğu halı sahaları kullandığını, bir kısmının da fitness salonlarını kullandıklarını aktarmışlardır. Kadın katılımcıların bir kısmıysa sadece fitness salonlarını kullandığını ifade etmesinin yanı sıra, salonların kalitesinden dolayı çok fazla rahat etmediklerini aktarmışlardır. Buradan hareketle kadın katılımcıların sportif faaliyetlere katılım gösterme noktasında, ikamet ettikleri bölge olan Ayazağa'da yapabilecekleri sportif eylemlerin kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir.

Kadınların spor yaparken rahat hissetmeme nedenlerinden birisi kadınların spora katılımının Ayazağa özelinde az sayıda olması ve branş olarak futbol ve fitness sporlarının yapılabiliyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Buna bağlı olarak kadınların spora katılım düzeylerini arttırmak için branş çeşitliliğinin arttırılmasının yanı sıra, var olan salonların kalite düzeylerinin de arttırılması gerekmektedir. Ayazağa baz alındığında, spora katılım noktasında kadınların dezavantajlı grupta olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre çatışa kuramının spor olgusu üzerinden yapmış olduğu

eşitsizlik ve dezavantajı grupların incelenmesi gerektiği yaklaşımı buruda ortaya çıkmaktadır.

"Makro Sosyoloji Ekseninde Spor ve Toplum" başlığı altında aktarılan çatışma kuramının dezavantajlı grupları konu aldığını savunmaktadır; "Çatışma kuramı, toplumdaki bölünmeleri, eşitsizlikleri, güç ve mücadele ilişkilerini, dezavantajlı grupları inceler (Giddens, 2000:57). …Sporun doğasındaki rekabet ile birey, toplumsal yaşamda karşılaşabileceği rekabet ortamının provasını yaparken, aynı zamanda toplumsal hiyerarşiye de kolay adaptasyon sağladığı ifade edilebilir."

> "Halı sahalar var. Meydanda Ayazağaspor'un sahası var. İleride Esenspor'un sahası var. Meydanın orda fitness da var."
>
> (Katılımcı 48, Erkek, Yaş 22)
>
> "Halı saha var, fitness salonu var, Zaten yıllarca kullanıyorum. Basket sahası var parkın orda. Birkaç alet var parkta spor yapmak için o kadar."
>
> (Katılımcı 50, Erkek, Yaş 23)
>
> "Futbol sahaları var. Fitness salonları var meydanda ve meydanın ilerisinde. Genelde hangisi yakınsa ona gidiyorlar. Sarıyer'de tabi daha fazla fırsatlar var ama oraya gitmeye de işeniyorum açıkçası. O yüzden burada olan sporlar bunlar.
>
> (Katılımcı 24, Kadın, Yaş 30)
>
> "Sahalar ve gym dışında çok bir şey yok. Eskiden fıtnessa giderdim o kadar. Başka yapılacak bir şey yok zaten. Ortam olarak iyi değil zaten. Çok fazla rahat edemiyorum. Salonlar küçük ve kalabalık oluyor genelde zaten."
>
> (Katılımcı 41, Kadın, Yaş 19)

Katılımcılara spor herkes için midir yoksa imkanı ve yeteneği olanlar için midir sorusu sorulduğunda, katılımcıların çoğu herkes içindir yanıtını verirken, katılımcıların bir kısmı ise maddi imkanların ve yetenek durumunun önemli olduğunu ifade etmiştir. Sporun herkes tarafından yapılabilmesi; bireyin yeteneğine, sahip olduğu ekonomik düzeye ve kentte var olan imkanlara bağlı olduğu görülmektedir.

Katılımcı 27 golf sporunu örnek verirken, golf sporunun ekonomik refah düzeyiyle bağdaştırması, golf sporunun erişebilirliği konusundaki zorlukları göstermektedir. Bireylerin yaşam seviyelerinin yükselmesi, elit spor olarak bilinen golfün şehir ve şehrin yakın çevresine konuşlanmış, zamanla golfe olan talebin artması sonucunda golf sahalarının sayısı artmaya başlamıştır (Avcı, 2008:16). Buna göre golf sporunun elitist ve üst sınıfa mensup bireyler tarafından yapılabilen bir spor olduğu algısının var olduğu söylenebilir.

Hergaves'e göre (1996); "sporda sınıf ne kadar yükselirse katılım oranının o kadar arttığını" belirtmesi üzerine, spora katılım noktasında bireylerin sınıfsal yapısı doğrultusunda spora katılım sağladığı söylenebilir. Golf örneğinde olduğu gibi, golf sporunun sadece üst sınıfa mensup, elitist kesime hitap etmesi, futbol ve basketbol gibi sokakta dahi yapılabilen sporların genellikle alt ve orta sınıfa hitap etmesi, spora katılım noktasındaki sınıfsal ayrımın sembolü olarak ortaya çıkmaktadır.

Golf örneğinin yanı sıra spora katılım gösterme ve refah düzeyi arasındaki ilişkiyi gösteren örneklerden bir tanesi de "Spor ve Toplumsallaşma" başlığında aktarılan Avrupa vatandaşlarının spor harcamaları aktarılmıştır; "Avrupa ülkeleri arasında kişi başına düşen harcama ve sportif faaliyetlere katılım konusunda Fransa ilk sırada yer alırken (genelde bisiklet ve kayak sporları tercih edilmektedir), Almanya'da kişi başına düşen serbest zaman aktivitelerine katılım sağlama kapsamında spor harcamaları düşük olsa da pazar payı oldukça yüksek olarak kabul edilirken, Hollanda'da ise spor pazarı küçük, kişi başına düşen harcama yüksek olarak ifade edilmektedir (Mirtel, 2004:183, akt. Menevşe, 2020:17-18)."

> "İsteyen herkes yapabilir. Profesyonellikte tabi yetenek daha önemli ama herkes yapmalı."
>
> (Katılımcı 17, Erkek, Yaş 28)
>
> "Amatör olarak herkes için diyebiliriz ama işin içine profesyonellik girince yetenek ön plana çıkabiliyor. Ayrıca yürüyüş bile spor yapmaktır. O yüzden herkes belirli sporları yapabilir ama profesyonellik noktasında yetenek ön plana çıkabilir."
>
> (Katılımcı 32, Erkek, Yaş 18)

"Herkes yapabilir."

(Katılımcı 49, Kadın, Yaş 18)

"Bence herkes yapabilir. İmkan konusunda ekonomik durum önemli ama spora başlayıp çok çalışırsa herkes yapabilir diye düşünüyorum. Ayrıca ben de çok yetenekli değilim spor konusunda ama sağlık için yapmaya çalışıyorum mesela. O yüzden yetenek ve ekonomik imkanlar önemli olsa da sporun öğrenebilen bir şey olduğunu düşünüyorum."

(Katılımcı 15, Kadın, Yaş 27)

"Özellikle belli sporlar parayla ilgili. Golf mesela. Çok pahalı sporlarda var daha ucuz sporlarda var. O yüzden maddiyat önemli.

(Katılımcı 27, Erkek, Yaş 26)

"Belirli sporlar yetenekliler içindir, imkanı olanlar içindir. Herkes her şeyi yapamaz."

(Katılımcı 2, Erkek, Yaş 18)

Katılımcıların spor yapıp yapmadıkları, yapıyorlarsa hangi spor dalıyla meşgul oldukları, yapmıyorlarsa neden yapmadıkları sorgulanmıştır. Buna göre katılımcıların çoğunun spor yaptığı, katılımcıların bir kısmının ise spor yapmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Spor yapan katılımcıların çoğu futbol oynadıklarını ve fitness yaptıklarını, spor yapmayan katılımcılar ise spor yapmaya zaman bulamadıklarını beyan etmiştir. Kent sakinlerinin yaşamış oldukları bölgede var olan spor branşlarına yönelim göstermesi, kentin bireylere sağlamış olduğu imkanlar doğrultusunda gerçekleştiği söylenebilir.

Kent özelinde spor imkanlarının çeşitliliği ve erişebilirliği, kent sakinlerinin spora katılım sağlama noktasında belirleyici role sahiptir. Katılımcı 6 futbol oynadığını ifade ederken, yaşadığı bölge olan Ayazağa'da kolay erişebilir bir spor olduğu için futbola yöneldiği, bununla birlikte branş çeşitliliğinin az olması futbol branşını Ayazağa özelinde özellikle erkekler için en çok tercih edilen spor branşı olduğu gözlemlenmiştir.

"Futbol oynuyorum genelde. Meydanın orda saha var Ayazağaspor. Esenspor var yine meydana yakın."

(Katılımcı 6, Erkek, Yaş 18).

"Futbol oynuyorum genelde."
(Katılımcı 7, Erkek, Yaş 27)

"Futbol oynuyorum ve fitnessa gidiyorum."

(Katılımcı 9, Erkek, Yaş 19)

"İşten dolayı vakit kalmıyor."

(Katılımcı 12, Kadın, Yaş 26)

"Şu sıralar okuldan dolayı çok fazla spor yapmıyorum. Ama tekrar başlamayı düşünüyorum.

(Katılımcı 48, Erkek, Yaş 22)

b. Katılımcıların Yaşadıkları Yerde Var Olan Spor Alanlarına Ulaşılabilirlik Durumları

Katılımcılara yaşadıkları yerdeki var olan spor alanları ve bu alanların ulaşılabilirlik durumları sorulmuştur. Buna göre katılımcıların hepsi futbol sahasının olduğunu, birçoğu da fitness salonlarının ve parklarda var olan basketbol potalarının olduğunu ifade etmiştirler. Bu tesislere rahat bir şekilde ulaşıp ulaşamadıkları sorulduğunda ise Ayazağa'daki spor tesislerine yürüme yoluyla kolayca ulaşılabildiklerini fakat Ayazağa dışındaki Sarıyer'de olan herhangi bir spor tesisine ulaşımın vakit aldığını ve tercih etmediklerini ifade etmiştir.

Buradan hareketle, ulaşım ağlarının gelişim düzeyleri ve erişebilirlik arasında, kent sakinleri için belirleyici bir ilişki olduğu söylenebilir. Erişebilirliğin önemini vurgulamak amacıyla "Stadyum Ekseninde Soylulaştırma" başlığı altında söz edilen, stadyumların kolay ulaşılabilir olması için ulaşım ağlarının genişletildiği ve stadyum çevresinde oluşan yeni mekanların da işlevini arttırmak amacıyla kolay ulaşılabilir olmasının önemi dile getirilmiştir.

"Futbol sahası var. Basket potası var parkta. Bir tanede gym var."
(Katılımcı 42, Kadın, Yaş 20)

"İstediğim her spor tesisine rahatça ulaşamıyorum. Ayazağa dışına çıkmak zor. Eve en yakın fitness salonuna gidiyorum."
(Katılımcı 1, Erkek, Yaş 29)

"Ulaşımda bir sorun yaşamıyorum evimin önünde olduğu için."
(Katılımcı 6, Erkek, Yaş 18)

"Evime yakın olduğu için ulaşımda sorun yaşamıyorum. Ben biraz tepede oturuyorum. Meydana biraz yürüme mesafem var. Antremandan sonra çok yorgun olursam veya kışın antreman sonrası nadir de olsa dolmuşa binip gidiyorum. Ama genelde yürüyerek on dakikada ulaşıyorum."
(Katılımcı 32, Erkek, Yaş 18)

"Ulaşım konusunda Ayazağa'daki yerlere ulaşmak için sorun yaşamıyorum. Yürüyerek gidebiliyorum zaten her yere."
(Katılımcı 34, Erkek, Yaş 22)

c. Spor Alanlarının İşlevleri ve Kullanım Biçimleri

Katılımcılara Ayazağa'da bulunan kamusal ve özel spor tesislerini kalite ve sayı açısından yeterli bulup bulmadıkları sorulduğunda, katılımcıların çoğu yeterli bulmuyorum derken, bir kısmı ise yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Yeterli bulmayan katılımcılar, spor tesislerine özen gösterilmediğini, tesislerin yeterli olmadığını, branş çeşitliliğinin olmadığını, sadece futbol ve fıtness salonlarının sayısının fazla olduğunu ifade etmiştir.

Spor alanlarının/tesislerinin yetersiz görülmesinin başlıca sebeplerinden birisi branşların kısıtlı olması, var olan spor alanlarının/tesislerinin ise bakımsız olmasından kaynaklanmaktadır. Burada faaliyet gösteren özel ve kamusal spor tesislerinin, kalite ve hizmet açısından yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların aktarması üzerine kalite ve branş çeşitliliğinin yetersizliği spora katılımı engelleyen başlıca unsurlar arasında yer almaktadır. Buradan hareketle, spora katılım gösterme ile spor alanlarının/tesislerini sayısı, kalitesi ve branş çeşitliliği arasında karşılıklı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

"Yeterli değil kesinlikle. Sadece fitness ve futbol var. Voleybol ya da diğer spor türleri yok."
(Katılımcı 41, Kadın, Yaş 19)

"Yeterli bulmuyorum. Özellikle bir kadın olarak Ayazağa'da spor yapmak için fitness yapmaktan başka bir spor yok ki. O da çok kalabalık oluyor ve rahatta hissetmiyor insan açıkçası. O yüzden burada spor yapmayı tercih bile etmiyorum."
(Katılımcı 36, Kadın, Yaş 29)

"Benim yaptığım spor olarak futbol var. Başka sporlar olsa bizim açımızdan güzel olurdu. Yurt dışında gençler istediği sporu yapıyor. İmkanları var. Bizde imkan yok ki."

(Katılımcı 2, Erkek, Yaş 18)

"Ben bir tek futbol oynuyorum. Futbol sahaları var. Bizim ihtiyacımızı karşılıyor. Farklı spor branşları olsa tabi ki iyi olur. O sporları da yapma imkanımız olur. Ya da futbol oynamayı sevemeyen insanlar için spor yapma fırsatı doğmuş olur."
(Katılımcı 6, Erkek, Yaş 18)
"Benim için yeterli de genel olarak yetersiz. Ben sadece futbol oynuyorum zaten. Benlik bir sorun yok ama yetersiz."
(Katılımcı 37, Erkek, Yaş 20)

"Hiç yeterli değil. Burada alan var ama değerlendirilmiyor. Bir sürü park var ama işe yaramıyor. Park yerine güzel bir tesis yapılsa daha mantıklı olur. Ama çok fazla ilgilenilmiyor spor konuları burada."
(Katılımcı 17, Erkek, Yaş:28)

"Benim için yeterli. Çok fazla spor yapan birisi değilim zaten. Yaptığımda da yürüyüş, koşu falan yapıyorum.
(Katılımcı 31, Erkek, Yaş 27)

Katılımcılara Ayazağa'da bulunan park, açık spor alanları gibi rekreasyon alanlarını yeterli bulup bulmadıkları sorulduğunda, katılımcıların birçoğu yetersiz bulduğunu, bir kısmı ise yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Bu alanları yetersiz bulanların çoğu, bu alanları kullanmadıklarını, daha çok parklarda çocukların oyun oynadıklarını ileri sürmüştür.

Yeterli bulanlar ise çocuklarını parka oynamaya götürdüklerini veya yürüyüş için kullandıklarını ifade etmiştir.

Buradan yola çıkarak bireylerin edinmiş oldukları pratikler, spora yönelim konusundaki tercihlerine etki eden etmenlerden birisi olduğu söylenebilir. Aynı zamanda spor alanlarının kullanım biçimleri, bireylerin gündelik yaşamda edinmiş oldukları pratikler neticesinde şekillenmiş pratikler olduğu ifade edilebilir. Goffman'ın "Dramatürji" teorisinden yola çıkarak, bireylerin toplumda edinmiş oldukları rollerin gündelik yaşamlarında sergilemiş oldukları performanslara (davranış biçimlerine) etki ettiği gözlemlenmiştir.

Buradan hareketle ebeveyn rolündeki bireyin daha çok çocuklarının oyun oynaması için açık spor alanlarını kullanırken, sadece spor yapmak için açık spor alanlarını kullanan bireylerin sergilemiş olduğu performansların, toplumsal rollerden bağımsız olarak değerlendirilmemesi gerektiği söylenebilir. Bireylerin edinmiş oldukları toplumsal roller çerçevesinde sergilemiş olduğu performanslar, gündelik yaşamdaki pratiklerini belirlemektedir. Düzenli olarak spor yapmak veya spor alanlarının kullanım biçimlerindeki farklılıklar bireylerin toplumsal rolleriyle ilişkilidir.

> "Yetersiz. Yetersiz çünkü çoğu şeyi koymak için koymuşlar. Kullanım için yetersiz."
> (Katılımcı 2, Erkek, Yaş 18)
> "Yani oralarda ne yapılabilir ki? Benim özgürce yapabileceğim bir alan yok. O yüzden yetersiz diyorum.
> (Katılımcı 36, Kadın, Yaş 29)
> "Ben parkları çok fazla kullanmıyorum. Açıkçası hiç kullandım mı onu bile hatırlamıyorum. Genelde çocuklar kullanıyor onun dışında yetişkinler için çok fazla kullanışlı değil. Bazen yaşlı amcalar teyzeler yürüyüş yapıyor o kadar."
> (Katılımcı 6, Erkek, Yaş 18)
>
> "Bence yeterli. Zaten bir tek yürüyüş için kullanıyorum.
> (Katılımcı 29, Kadın, Yaş 28)
>
> "Çocuğumu parka getiriyorum. O da bana yetiyor. Bizim için yeterli."
> (Katılımcı 44, Erkek, Yaş 28)

"Çok yetersiz benim yapacağım bir spor yok bir kere."
(Katılımcı 12, Kadın, Yaş 26)

"Çocukken oyun oynamak için kullanırdık ama şimdi kullanmıyorum."
(Katılımcı 39, Erkek, Yaş 18)

d. Spor Alanlarının Kullanım Biçimleri

Katılımcılara açık alanda spor yapmayı mı yoksa kapalı alanda spor yapmayı mı tercih ettikleri sorulduğunda, katılımcıların birçoğu açık alanı tercih ettiklerini, tercih sebeplerinin ise ferah havayı sevdikleri ve daha rahat hissettikleri için açık alanı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı açık ve kapalı alan arasında bir fark hissetmediklerini veya salon sporu (Fitness) yaptıkları için kapalı alanda spor yapmayı tercih ettiklerini ifade etmiştir.

"Açık alanda daha güzel. Rahat nefes alınıyor. Ben hep açık alanda yaptım. Kapalı alan sporu çok sevmiyorum."
(Katılımcı 33, Erkek, Yaş 24).

"Açık alanda daha güzel. Salon daraltıyor beni. Açık alanda daha özgür daha rahat hissediyorum."
(Katılımcı 2, Erkek, Yaş 18)

"Açık alan ilk tercihim olur ama genelde spor tesisleri kapalı oluyor. Açık alanda spor yürüyüş ve koşu olabilir. Burada başka açık alanda yapılacak bir şey olduğunu düşünmüyorum. Açık alanda spora örnek olarak burada halı saha ve basket potaları var parkın orada o kadar. Başka benim bildiğim açık alan için yapılacak bir şey yok. Dediğim gibi yürüyüş ve koşu."
(Katılımcı 11, Kadın, Yaş 19)

"Yıllardır fitness yaptığım için kapalı alanı tercih ederim."
(Katılımcı 50, Erkek, Yaş 23)

"Açık konuşmak gerekirse sporla çok fazla aram yok. Benim için çok fark etmiyor."

(Katılımcı 39, Erkek, Yaş 18)

Katılımcılara spor yapmak istediğiniz zaman kamusal spor tesislerini mi yoksa özel spor tesislerini mi kullanırsınız sorusu sorulduğunda, katılımcıların çoğu özel tesislerini seçtiğini, katılımcıların bir kısmı ise kamusal tesisleri tercih ettiklerini ifade etmiştir. Özel spor tesislerinin seçilmesindeki nedenlerin başında, kamusal spor tesislerindeki kayıt prosedürlerinden (saat aralıkları, kontenjan sınırlılıkları) rahatsız olduklarını, kamusal spor tesislerinin kalite ve sayı açısından yetersiz olduğunu, bu yüzden kamusal spor tesislerine erişim sağlayamadıklarını ifade etmiştir.

Kamusal spor tesislerini tercih edenler ise özel tesislerin pahalı olduğunu, bu yüzden de kamusal tesisleri seçtiklerini ifade etmiştirler. Kamusal spor alanlarının ve tesislerinin sayı ve kalite açısından yetersiz olması, bireylerin ekonomilerinde (refah düzeylerine bağlı olarak) olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu nedenlere bağlı olarak kamusal alanda spor yapamayan bireyler, özel spor alanlarına yönelmek zorunda kalıyor ya da spor yapmaktan vazgeçiyor.

> "Özel spor alanı tercih ediyorum çünkü kamusal alandakiler yetersiz. Çok fazla kısıtlama var. Saat aralığı gibi, kontenjan gibi."
>
> (Katılımcı 4, Erkek, Yaş 27)
>
> "Özel spor tesislerini seçmek zorunda kalıyoruz çalışma saatlerimizden dolayı. Kamusal tesislerde ki saat aralıkları uymuyor çok fazla. O yüzden mecburen özel spor tesislerine yöneliyoruz."
> (Katılımcı 17, Erkek, Yaş 28)
>
> "Özel tesisleri kullanıyorum. Kamusal da ücretli ve sokmuyorlar. Çünkü çok kısıtlama var. Belirli saatler aralığında ve kontenjan problemi çok oluyor."
>
> (Katılımcı 5, Erkek, Yaş 23)
>
> "Özel. Kamusala bizi sokmuyorlar ki. Sağlık raporu istiyorlar, kontenjan dolu bekle diyorlar falan."
> (Katılımcı 32, Erkek, Yaş 18)
>
> "Kamusalı tercih ediyorum. Özeller çok pahalı."
> (Katılımcı 40, Erkek, Yaş 21)

"Kamusal alana erişebilirliğimiz yok o yüzden özel spor salonlarına gitmek zorundayız yani."

(Katılımcı 1, Erkek, Yaş 29)

Katılımcılara açık rekreasyon alanlarını (park ve yeşil alanlar gibi) sportif faaliyetlerde bulunmak için kullanıyor musunuz diye sorulduğunda, katılımcıların çoğu kullanmıyorum cevabını verirken, katılımcıların bir kısmı ise kullanıyorum cevabını vermiştir. Kullanmıyorum cevabı veren katılımcılar, bu alanların spor yapmaya elverişli olmadığını ileri sürerken, kullanıyorum cevabını veren katılımcılar ise daha çok yürüyüş yaptıklarını ve parkta basketbol oynadıklarını ileri sürmüştür.

Park ve yeşil alanların, bireylerin sportif faaliyetlerde bulunmasına katkı yapan açık rekreasyon alanlarından olduğunu ve bu alanların bireylerin doğayla iç içe spor yapabilmesini sağlayan alanlardan birsi olarak tanımlanabilir; "Yeşil Alanlar ve Parklar" başlığında açık spor alanlarının işlevleri aktarılmıştır; "bireyin ve toplumun aktif ve pasif rekreasyonel ihtiyaçlarını (eğlenme, dinlenme, görme, spor etkinlikleri gibi) karşılanması için imkan oluşturur" (Gül & Küçük, 2001:31). Buna göre açık-yeşil alanlar kentli bireylerin sportif faaliyetlerde bulunmasına imkan sağladığı ifade edilebilir." Buna göre kentte var olan açık spor alanlarının sayısı ve kalitesi arttırıldıkça, bireylerin spora katılım sağlamasına olanak sağlayacaktır.

"Hayır kullanmıyorum."
(Katılımcı 6, Erkek, Yaş 18)

"Oralarda spor yapmak için bir şey yok ki. Sadece oyun parkları var. Çok işlevsel değil yani.

(Katılımcı 46, Kadın, Yaş 19)

"Çok fazla kullandığım söylenemez. Koşu yapmaktan veya yürüyüş yapmaktan başka bir şey yapılmaz orada. Ben zaten tempolu yaşıyorum. O yüzden yürüyüş yapma ihtiyacım da yok."

(Katılımcı 48, Erkek, Yaş 22)

"Evet kullanıyorum. Ormanda koşu gibi yürüyüş gibi. "
(Katılımcı 2, Erkek, Yaş 18)

"Eskiden koşuya çıkardık arkadaşlarla ama uzun zamandır kullanmıyoruz. İşte dediğin gibi basketbol için parka gidiyoruz arada sırada."

(Katılımcı 13, Erkek, Yaş 21)

"Yürüyüşe çıkıyorum bazı günler. Çok fazla spor kültürüm yok. Zayıflamak için yürüyüş gibi şeyler için kullanıyorum diyebilirim."

(Katılımcı 24, Kadın, Yaş 30).

e. Kent Sakinlerinin Spor Adına Yapılan Belediye Hizmetlerine Bakış Açıları

Hangi spor branşlarının Ayazağa'ya getirilmesini istersiniz sorusuna katılımcıların çoğu voleybol, yüzme ve çok amaçlı spor salonu gibi cevaplar vermesine karşın, katılımcıların bir kısmı ilgisiz olduğunu belirterek herhangi bir beklentisinin olmadığını ifade etmiştir. Buna göre çok amaçlı spor salonu kurulmasıyla birlikte bireylerin spora katılımına etki eden branş çeşitliliği sağlanarak, kent sakinlerinin yetenekleri doğrultusunda spor yapmasına olanak sağlandığı söylenebilir. Bu durum, kent sakinlerinin toplumsallaşmasına katkı sağlarken spor organizasyonları sayesinde spor yapmayan kent sakinlerinin seyirci/taraftar olarak spora katılımının sağlanacağı söylenebilir. Özellikle kadın katılımcıların birçoğu voleybol, yüzme ve hentbol sporlarını yapmak istediklerini belirtmesi üzerine, Ayazağa'da çok amaçlı spor salonu yapılmasının kadınların spora katılım göstermesine olanak sağlayacağı söylenebilir.

"Çok amaçlı spor salonu yapılabilir. Yeterli alan olduğunda güze bir salon olur buraya. Boks, kickboks gibi dövüş sanatları ve amatör branşlar da olur. Havuzu çok hijyenik bulmuyorum. Aynı zamanda Ayazağa kendi içine kapanık bir halk. Havuz çok tercih edilmeyebilir. Kadınlar karma spor alanlarına gelemiyor. Daha muhafazakar bir kesim var burada. Kadınlara özel bir spor salonu da açılabilir. Onları da spora yönlendirmek için mesela."

(Katılımcı 1, Erkek, Yaş 29)

"Yüzme gelse çok iyi olur. Özellikle yaz geldiğinde çok iyi olur."
(Katılımcı 13, Erkek, Yaş 21)

“Çok amaçlı spor alanı. Uygun fiyatlı ve kullanılabilir olması koşuluyla. “
(Katılımcı 4, Erkek, Yaş 27).

“Olimpik sporların yapılabileceği bir tesis olursa buradaki gençler için güzel olur. Çünkü buradaki gençlerin sayısı oldukça fazla. Sadece burada oturanlar için de değil, burada Ayazağa Lisesi var. Oraya gelen gençlerde faydalanabilir. Belki buradan profesyonel sporcular da çıkabilir. O yüzden güzel bir tesis herkes için iyi olurdu.

(Katılımcı 33, Erkek, Yaş 24)

“Dediğim gibi voleybol olabilir.”
(Katılımcı 11, Kadın, Yaş 19).
“Dövüş sporları olabilir. MMA olabilir veya Tekvando olabilir.”
(Katılımcı 32, Erkek, Yaş 18)

“Hemen hemen birçok branşta eksiklik var. Sadece futbol ve basketbol alanı var o kadar. Branş olarak amatör sporların da yapılabileceği tesislerin olması gerekiyor. Böylece sadece futbol veya basketbol oynamak zorunda kalmayız. Belki aramızdan sporcular da çıkabilir.

(Katılımcı 7, Erkek, Yaş 27)

“Bence salon sporları; voleybol, basketbol, futsal, hentbol gibi sporları profesyonel yapmak için. Ayazağa’da genelde spora yatırım yoktur ama değerlendirilebilir.”

(Katılımcı 2, Erkek, Yaş 18)

“Benim için fark etmiyor.”
(Katılımcı 39, Erkek, Yaş 18)

Katılımcılara Sarıyer Belediyesi’nin Ayazağa’da spor adına yapmış olduğu hizmetlerden memnun olup olmadıkları sorulduğunda, katılımcıların birçoğu memnun olmadığını, katılımcıların bir kısmı ise memnun olduğunu ifade etmiştir. Memnun olmayan katılımcılar, belediyenin hiç ilgilenmediklerini, yenilik yapmadıklarından şikayet ederken, memnun olduğunu belirten katılımcılar, kendilerini için var olan spor imkanlarının yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Katılıcıların spora olan ilgi düzeyleri göz önüne alındığında, belediye hizmetlerinden memnun olduğunu belirten katılımcıların çoğu spor yapmayan katılımcılardan oluşmaktadır. Memnun olmadığını belirten katılımcıların çoğu ise spor yapan veya spor imkanlarının kısıtlı olmasından dolayı spor yapamadıklarını belirten katılımcılardan oluşmaktadır.

Belediyelerin kamuya karşı sorumluluklarını yerine getirmesi, kent sakinleri özelinde kamusal alanlardan/tesislerden faydalanması, sportif faaliyetler özelinde bireylerin spor alanlarına ve tesislerine kolay erişebilir olmasını sağlamak başlıca yerel yönetimlerin sorumluluğu altındadır. Buradan hareketle, yerel yönetimlerin kent sakinlerinin yaşam kalitesine etki ettiği, sağlamış olduğu imkanların hem sosyal hem de ekonomik olarak kent sakinleri için belirleyici niteliğe sahip olduğu ifade edilebilir.

Sarıyer Belediyesi Strateji Raporu'nda mahalle muhtarlarına göre gelecek beş yıl içerisinde spor komplekslerinin oluşturulması, bisiklet ve yürüyüş parkurlarının yapılması, su sporlarının geliştirilmesi ve Ayazağa Spor Kulübü'ne kamp alanı tahsis edilmesi gibi projelerin hedeflendiği ifade edilmiştir (Sarıyer Belediyesi 2020-2024 Stratejik Plan, 2020:59).

> "Yani normal."
> (Katılımcı 24, Kadın, Yaş 30)
>
> "Memnunum."
> (Katılımcı 34, Erkek, Yaş 22)
>
> "Memnun değilim. Memnun olanı da görmedim."
> (Katılımcı 11, Kadın, Yaş 19)
>
> "Hiç memnun değilim. Sarıyer Belediyesi servis gibi olanaklar sağlıyor spor tesislerine ulaşım için ama bizlere sağlamıyor. Sadece profesyonel sporculara o kadar."
>
> (Katılımcı 4, Erkek, Yaş 27)
>
> "… Memnun olmak için ortada bir neden yok ki memnun olalım. Sarıyer'e bakın, orada yapılanlara bakın, bir de Ayazağa'ya bakın. Buraya bir şey yapmıyorlar.

Heralde bizi unuttular. Başka açıklaması olamaz çünkü."
(Katılımcı 46, Kadın, Yaş 19)

"Memnun değilim Çok fazla kafaya taktıklarını düşünmüyorum burayı
(Katılımcı 15, Kadın, Yaş 27)

"Memnun değilim. İmkanlar çok kısıtlı. Yeni şeyler yapılabilir ama yapılmıyor."
(Katılımcı 47, Erkek, Yaş 21)

"Daha demin bahsettiğim şey bununla ilgili işte. İmkanı belediye sağlarsa daha çok kişi kolayca spor yapabilir. En azından ücret konusunda daha rahatlar insan."

(Katılımcı 12, Kadın, Yaş 26)

6.2. Tartışma

Araştırma kapsamında "spor" olgusunun bireyler için ne anlam ifade ettiği, hangi spor branşlarına yönelim gösterdikleri, hangi spor alanlarını/tesislerini kullandıkları ve bu alanlara/tesislere nasıl erişim sağladıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre katılımcılar, spor yapmanın hem fiziksel hem mental sağlıklarına olumlu katkılar yaptığını düşünmektedir Aynı zamanda eğlenceli bir boş zaman aktivitesi olarak spora yönelim gösterdikleri ifade edilebilir. Katılımcıların çoğu mental olarak iyi hissettikleri için spora yöneldiklerini, boş zamanlarını eğlenceli ve sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebildikleri için spor yaptıklarını ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre, bireylerin spora katılımına etki eden etmenler arasında spor tesislerinin kalitesi ve tesislere erişim sağlama noktasındaki zorlukların, bireylerin özel ve kamusal spor tesislerine katılım göstermesi hususunda belirleyici etmenler arasındadır. Kamusal spor alanlarını/tesislerini seçtiklerini ifade eden katılımcılar, özel spor tesislerinin pahalı oluşandan rahatsızlık duyduklarını, daha uygun fiyatlı veya ücretsiz bir şekilde katılım sağlayabildikleri için kamusal spor alanlarını/tesislerini seçtiklerini ifade etmiştir. Buna göre bireylerin spora katılımına etki eden etmenler arasında ekonomik etmenlerin de dahil olduğu söylenebilir.

"Makro Sosyoloji Ekseninde Spor ve Toplum" başlığında aktarılan işlevselci teoriye göre "…tüm sosyal grupların spordan eşit şekilde yararlandığını" (Türkay, 2020:57) varsayan

işlevselci teorinin aksine, burada görüldüğü üzere spora katılımın eşit şartlarda gerçekleşmediği görülmektedir. Sporun olumlu özelliklerini ön plana çıkartan işlevci teorinin eşitsizlik, erişilebilirlik, bireylerin sahip olduğu refah düzeyi ve yaşamış oldukları kentin dezavantajlı yapısı (spor alanlarının olmaması ya da az sayıda olması) faktörlerini göz ardı ederek, bütüncül bir yaklaşım ortaya koyamadığı göstermektedir.

Katılımcıların çoğu kamusal alanda var olan spor alanlarına/tesislerine erişim sağlayamadıkları için özel spor alanlarına yöneldiklerini, bu yüzden de ekonomik olarak olumsuz etkilendiklerini ifade etmiştir. Katılımcı 4 özel spor tesislerinin pahalılığına dair şikayetlerini aktarmasının yanı sıra, kamuya ait çok amaçlı bir spor alanı talep ederken, uygun fiyatlı olmasına dikkat çekmiştir.

> "Çok amaçlı spor alanı istiyorum. Uygun fiyatlı ve kullanılabilir olması koşuluyla."
>
> (Katılımcı 4, Erkek, Yaş 27)

Burada da görüleceği gibi, ekonomik açıdan elverişli spor tesisleri, katılımcıların spora yönelim noktasında önemli bir rolü olmasının yanı sıra kamusal spor alanlarının/tesislerinin önemi, kent sakinlerinin spora katılımı için belirleyici bir role sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda bireylerin sahip olduğu ekonomik sermaye ve spor yapma arasında kurulan diyalektik ilişkinin, spora katılım gösterme konusunda belirleyici bir niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Açık ve kapalı spor alanları kıyaslandığında, katılımcıların birçoğu açık spor alanlarını tercih etmektedir. Buna göre yeşil alanların spor amaçlı kullanıma açılması, bireylerin doğa ile buluşmasına da olanak sağlayacaktır. Parklar, koşu ve yürüyüş alanları, bisiklet yolları gibi projelerle birlikte bireylerin açık alanda spor yapma talepleri yerine getirilmiş olacaktır. Katılımcı 2 Ayazağa'nın bir tarafının ormanlarla kaplı olmasından söz ederek, orada koşu ve yürüyüş yaptığını ifade etmiştir.

> "Evet kullanıyorum. Ormanda koşu gibi yürüyüş gibi."
> (Katılımcı 2, Erkek, Yaş 18)

Kent içerisindeki yeşil alanların kullanım biçimleri, sayısı ve işlevi noktasında yaşanan zorluklardan birisi, katılımcıların bahsetmiş olduğu spor yapmaya elverişli olmayan yeşil

alanlarının bisiklet ve koşu yolu yapılarak, yeşil alanlara zarar vermeden bireyler açık alanda, doğayla iç içe spor yapma imkanına erişebilirler.

> "Spor yapmak için elverişli değil. Sadece yeşil alan olarak görüyorum. Çünkü bizde workout diye bir şey yok. Sadece yürüyüş. Hatta yürüyüş ve bisiklet alanı yapılmalı. Bizde sokak spor anlayışı yok. O yüzden oraya konan aletlerin bir işlevi yok."
>
> (Katılımcı 1, Erkek, Yaş 29)

Ayazağa'da bulunan spor branşlarının kent sakinleri için yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcılar daha çok futbol sahalarının ve fitness salonlarının olduğunu belirterek bu konuda ki şikayetlerini dile getirmiştir. Kent sakinleri voleybol, yüzme, çok amaçlı spor salonu gibi isteklerinin olduğunu ifade etmiştir. Özellikle kadınların spora katılım göstermesi hususunda branş çeşitliliğinin artması, spora katılım konusunda işlevsel bir rol oynayacağı söylenebilir. Ayrıca Ayazağa'nın muhafazakar yapısı göz önüne alındığında, kadınların spora katılım göstermesi hususunda branş çeşitliliğinin az olması, kadınlara özel spor tesislerinin olmaması, kadınların spora katılım göstermesinde olumsuz bir etki yarattığı gözlemlenmiştir.

Bireylerin eylemlerini gerçekleştirirken başvurduğu kaynaklar olmasının yanı sıra, aynı zamanda onların eylemlerini de kısıtlayan Habitus (Layder, 2019:227), bireylerin spora katılımında temel belirleyici olduğu söylenebilir. Kent özelinde Habitus'tan bahsedildiğinde, kentin spor imkanları bireylerin başvuracağı kaynaklardan birisidir. Bireylerin, sahip olduğu Habitus özelinde farklı spor imkanları ve pratikleri olduğu ifade edilebilir. Buna göre yaşanılan bölgedeki imkanların oluşturulmasına yerel yönetimlerin de dahil olduğu söylenebilir.

> O halde her şey, farklı sporları icra etme olasılığının, her spor için farklı derecelerde, iktisadi sermayeye ve ikinci olarak da kültürel sermayeye ve boş zamana bağlı olduğunu varsaymaya imkan verir. Bu toplumsal uzamda belirli bir konuma eşlik eden etik ve estetik yeteneklerle ve bu yeteneklere bağlı olarak da farklı sporlar tarafından vadedilen getiriler arasında oluşan yakınlık aracılığıyla olur. (Bourdieu, 2019:223).

Belediyelerin spor adına yapmış olduğu faaliyetler, Belediye Kanunu kapsamında beyan edilen kurallara uygun bir şekilde gerçekleşmektedir;

> Belediyelerim, spora yerel mahiyetteki katkı ve yardımlarının ne şekilde olacağı 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 15 inci maddesinde sayılmıştır. Bu katkıları ilgili madde "oyun ve spor yerler yapmak" (33 üncü bend), "yarış yerleri yapmak ve işletmek" (46 ıncı bend), "Gençler için mahallin ihtiyacıyla mütenasip stadyumlar tesis etmek ve işletmek" (54 üncü bend) şeklinde sınırlayarak hüküm altına almıştır (Doğanyiğit, 1996:21).

Belediye Kanunu'nun belirtmiş olduğu yasalar doğrultusunda, belediyelerin spor hizmetleri kapsamında kent sakinlerinin spora katılım sağlamasına olanak sağlaması başlıca sorumlulukları arasındadır.

Belediyenin spor adına yapmış olduğu hizmetler kapsamında katılımcıların birçoğu Sarıyer Belediyesi'nin yapmış olduğu spor hizmetlerinden memnun olmadıklarını ifade etmiştir. Katılımcılar belediyenin Ayazağa adına yeni proje üretmemesi ve ilgisiz bir tutum sergilemelerinden dolayı şikayet ettiklerini ifade etmiştir. Katılımcı 1 Ayazağa özelinde belediye hizmetlerinden memnun olmadığını, hizmet kalitesinden şikayet ettiğini ve Ayazağa'ya yakın olan bölgelerdeki spor tesislerine dahi ulaşım konusunda sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiştir.

> "Ayazağa'daki hizmetlerden memnun değilim. O yüzden Ayazağa'da var olan imkanlarla idare ediyoruz. Şey yapmadılar buraya Sarfit gibi bir kompleks. Sarfit'e Ayazağa meydandan yürüsen 30 dakika sürüyor. Tepedeki Ayazağa'lı için iki katına çıkıyor yol. Erişemiyoruz."
>
> (Katılımcı 1, Erkek, Yaş 29)

Bu durumun sonucunda, bireyler özel spor tesislerine/alanlarına yönelim göstermekle birlikte, ekonomik olarak olumsuz etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. "Makro Sosyoloji Ekseninde Spor" başlığında aktarılan; eşitsizlik ve dezavantajlı gruplara odaklanan çatışma kuramına göre, bireylerin spor katılım gösterirken ekonomik refah düzeylerine göre dezavantajlı durumda olması, bireylerin eşit bir şekilde spora katılım göstermesine engel olmaktadır. Bununla birlikte Ayazağa özelinde kamuya ait spor alanlarının/tesislerinin kalite ve sayı açısından yetersiz olması, düşük-orta refah düzeyine sahip Ayazağa sakinlerinin spora katılım göstermesine olumsuz etkilemektedir.

Katılımcıların birçoğu kamusal spor alanlarını/tesislerini seçmek istediklerini belirtmesine karşın, bu imkanların yetersiz olması bireylerin ekonomik durumlarını zorlayarak özel spor alanlarına yönlendirmektedir. Böylece spor özelleşerek, bireylerin ekonomik refah düzeyleri göz önünde tutulduğunda, bireylerin spora erişebilirliğini kısıtlayan bir hale dönüşmektedir. Bu duruma bağlı olarak bireylerin eşit bir şekilde spora katılım sağlamasına karşın, sadece spor yapmaya elverişli imkanlara sahip olan bireylerin spor yapabildiği gibi bir sonuç da açığa çıkabilir. Yerel yönetimlerin sportif faaliyetler kapsamında belirlediğin bütçenin arttırılması kamuya ait spor alanları/tesislerinin yapılaması kent sakinlerine eşit katılım hakkı tanıma noktasında kolaylık sağlamış olacaktır. Böylelikle belediye hizmetlerinin kamusal spor tesisleri/alanları oluşturmasıyla birlikte, bireyleri etkileyen olumsuz ekonomik koşulları önleyerek, kent sakinleri için kamusal spor alanlarını/tesislerini işlevsel bir hale dönüştürür.

Sporun herkes tarafından yapılabilirliği hususunda, katılımcıların çoğu herkes spor yapabilir cevabını vermesine karşın, bir kısmı ise bireylerin var olan imkanlarına veya bireylerin spor konusundaki yeteneğine bağlı olarak spor yapması gerektiğini savunmuştur. Yeteneğin var olması gerektiğini savunun katılımcıların, özellikle yarışmacı sporların yetenekten bağımsız olamayacağını belirtmiştir. Fitness antenörü olan Katılımcı 1, sporun herkes için olduğunu savunmasına karşın, söz konusu yarışma (rekabet) olduğunda karşıt bir görüş belirtmiştir. Buna göre, sporun rekabetçi tarafına dikkat çekerek, rekabet ortamında olan bireyin üst düzey performans sergilemesi için, bir kısım katılımcılar için yetenek belirleyici bir etmen olarak görüldüğü söylenebilir.

> “Belirli sporlar yetenekliler içindir, imkanı olanlar içindir. Herkes her şeyi yapamaz”
>
> (Katılımcı 2, Erkek, Yaş 18)
>
> “Spor herkes içindir ama yarışmacı spor herkes için değildir.”
> (Katılımcı 4, Erkek, Yaş 27)
>
> “Bu göreceli bir soru. Bana göre herkes spor yapabilir. Ama herkese göre mi değil. Herkes fitness yapabilir ama herkes yarışamaz.”
> (Katılımcı 1, Erkek, Yaş 29)

Spora katılım gösterme noktasında yeteneğin belirleyici rol üstlenmesinin yanı sıra, sportif sermaye baz alındığında yeteneğin yanı sıra bireyin geliştirmiş olduğu sosyal sermayenin (ilişki ağı) de belirleyici konumda yer aldığı söylenebilir. Sivri ve Özbek sportif sermaye kavramını "…bireyi spor yapmaya ve bu katılımı zamanla sürdürmeyi destekleyen ve motive eden fizyolojik, sosyal ve psikolojik nitelikler ve yeterlilikler stoku…" şeklinde tanımlamıştır (Sivri & Özbek, 2019:161). Spora katılım noktasında genetik avantajın belirleyici bir role sahip olmasına karşın, bireyin elde etmiş olduğu sosyal sermaye sayesinde spor kaynaklarına sahip olması, bireylerin spora katılımda belirleyici etmenler arasında olduğu ifade söylenebilir (Wei, 2010, akt. Sivri & Özbek, 2019:163).

7. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1. Sonuç

Bu araştırmada, bireylerin sportif faaliyetlerine etki eden kentsel etmenler araştırılmıştır. Bu doğrultuda Ayazağa Mahallesi'nde ikamet eden 18-30 yaş aralığındaki genç yetişkin olan 50 katılımcı ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 39'u erkek, 11'i kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırma sırasında Ayazağa sakinlerinin muhafazakar yapıda olduğu gözlemlenmiş, bununla birlikte kent sakinlerinin araştırmaya katılım konusunda çekimser bir tutum sergiledikleri için, araştırma 50 katılımcı ile sınırlı kalmıştır.

Kent sakinlerinin ön yargıyla yaklaştığı, birçoğunun araştırmaya katılmayı reddettiği, yabancı birisinin Ayazağa'da araştırma yapmasına alışkın olmadıkları gözlemlenmiştir. Ayazağa sakinlerinin birçoğu Karadeniz ve Güneydoğu bölgelerinden gelen göçmenlerden oluşması, Ayazağa'nın ormanlarla çevrili bir yapıda olmasından dolayı Sarıyer'in bir ucunda kalıyor olması, Ayazağa'nın kendi içine kapanık ve muhafazakar bir yapıda olmasına neden olduğu iddia edilebilir. Araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmeler yüz yüze ve online görüşme platformlarında gerçekleşmiştir.

Yapılan görüşmeler neticesinde katılımcıların çoğu spor yaptığını, aynı zamanda katılımcıların çoğu Ayazağa'daki spor alanlarının/tesislerinin kalite ve branş çeşitliliği açısından var olan imkanların yetersiz olduğundan şikayet etmiştir. Katılımcıların çoğu futbol ve fitness salonlarının kolay erişebilir sporlar olduğunu belirtmesine karşın, başka yapılabilecek spor branşlarının olmadığını ve branş çeşitliliğinin artmasını istediklerini belirtmiştir.

Kadın katılımcıların şikayet ettiği durumların başında gelen branş çeşitliliğinin az olması, kadınların spora katılım göstermesindeki engellerden birisidir. Buna göre futbol, fitness gibi spor branşlarının olmasına karşın voleybol, yüzme, hentbol gibi spor diğer spor branşlarının olmaması kadınların spora katılım gösterme konusunda önündeki engellerden birisidir. Kadın katılımcıların çoğu branş çeşitliliğinin olması gerektiğini, böylece sportif faaliyetlere katılım gösterme konusunda seçim yapabileceği branşların olması gerektiğini ileri sürmüştür. Buradan hareketle kent sakinleri için branş çeşitliği ile spora katılım arasında etkileşim olduğu söylenebilir.

Ayazağa'da var olan spor imkanlarının araştırma kapsamında yapılan gözlem ve elde edilen bulgulardan yola çıkarak kalite, çeşitlilik ve işlev bakımından yetersiz görüldüğü sonucuna ulaşılabilir. Katılımcılar ekonomik olarak ucuz ve kolay ulaşılabilir olmasından dolayı Ayazağa'da var olan imkanlar dahilinde spor yaptıklarını ifade etmesinin yanı sıra kent sakinlerinin var olan spor alanları/tesislerinden yararlanmaya devam ettiği ve var olan tesislerin kalitesinin arttırılmasını talep ettiklerini dile getirmiştir.

Belediye hizmetleri göz önüne alındığında, belediyenin spor adına yapmış olduğu faaliyetlerden memnun olmadığını belirten katılımcıların çoğu belediyenin ilgisiz tutumunu eleştirmiştirler. Belediye hizmetlerinden memnun olan katılımcıların bir kısmı spor yapmadığını ifade ederken, spor yapan katılımcılar ise var olan hizmetlerin kendileri için yeterli olduğunu ifade etmiştir. Buradan hareketle spor yapan bireylerin, belediyenin spor adına yapmış olduğu hizmetlerden memnun olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Yerel hizmetlerin kent içerisindeki faaliyetleri; bireylerin spora yönelimi, branş seçimi ve erişebilirliği açısından belirleyici etmenlerden birisi olduğu ifade edilebilir.

Yerel yönetimlerin spor adına yapmış olduğu faaliyetlerin, kent sakinlerinin spora katılım gösterme hususundaki deneyimlerine etki etmektedir. Buna göre belediyelerin kent sakinlerinin spora katılım göstermesi hususunda Ayazağa özelinde yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. Ayazağa'da var olan kamusal spor alanlarının ve tesislerinin kalite ve sayı bakımından yetersiz olması, kent sakinlerinin spora katılımına ve erişimine olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Özel spor alanlarını seçen katılımcıların kamusal spor alanları ve tesislerindeki kalite düzeyi, sayısı ve erişim düzeyi açısından bireyler için sorun teşkil eden etmenler arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte araştırmanın birinci varsayımı olan "Bireylerin yaşadıkları bölgede kamusal spor alanlarını tercih ettikleri, tercih sebepleri ise bireylerin ekonomik durumlarından kaynaklandığı" varsayımının bu çalışmada da gözlemlendiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan katılımcıların birçoğu orta gelirli, bir kısmı ise düşük gelirli olduğunu ifade etmiştir. Buradan hareketle, spor yapmayan katılımcılar arasında düşük gelirli bireylerin fazla olması, spor yapan orta gelirli katılımcıların bir kısmının da kamusal spor alanlarını/tesislerini seçiyor olması, kent sakinlerinin ekonomik düzeyinin spora katılım konusunda belirleyici faktörlerden birisi olduğunu ifade etmektedir.

Spor yapan katılımcıların tamamının Ayazağa'da bulunan spor branşlarını tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle araştırmanın ikinci varsayımı olan "Bireylerin yaşadıkları yerde var olan spor alanlarına kolay ulaşım sağladıkları için, yaşadıkları bölgede var olan branşlara yönelim gösterdikleri" varsayımı bu çalışmada da görülebilmektedir. Bireylerin yaşadıkları bölgedeki imkanlar, onların spor branşı seçimindeki belirleyici etmenler arasında olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların çoğu özellikle spor tesislerine ulaşım sağlama konusuna dikkat çekerek, bu durum hakkındaki yaşadıkları zorluklara değinmiştir.

Sonuç olarak Habitus kavramının; sınıf, yaş, cinsiyet, sosyal sınıf gibi ayrımları yansıtmasının yanı sıra, bireyin sosyal yaşamında belli bir noktada uzun süre kalması sonucunda elde edilen (Ritzer & Stepnisky, 2013:154) bir mücadele alanı olması, bireylerin yaşamış oldukları bölgede var olan spor imkanlarını değerlendirme ve yönelim gösterme noktasında sınıf, yaş, cinsiyet faktörlerinin belirleyici olduğu söylenebilir. Bireylerin yaşadıkları bölgeye ve buradan hareketle sahip olduğu Habitus'a bağlı olarak gelişim gösteren ilişki ağları, bireylerin sahip olduğu sermaye türleri, bireylerin sportif faaliyetlerine etki eden etmenler arasında olduğu ifade edilebilir.

"Makro Sosyoloji Ekseninde Spor ve Toplum" başlığından aktarılan sermaye türlerinin bireylerin sportif faaliyetlere yönelmesindeki etmenler arasında olduğu ifade edilebilir; "Sermaye türlerinin spor olgusu ile etkileşim içinde olduğunu ifade edilebilir. Bireylerin edinmiş oldukları kültürel sermaye sayesinde içinde bulundukları toplumsal sınıf pratikleri gibi etmenlerin, bireylerin sportif faaliyetlere olan yönelimlerine etki ettiği iddia edilmektedir (Bozlu, 2020:20)"

Araştırmanın evreni olan Ayazağa özelinde, kent olanaklarının bireylerin sportif faaliyetlere olan yönelimlerine etki ettiği, branş seçimlerinde belirleyici bir etmen olduğu, aynı zamanda yerel yönetimlerin kent sakinlerinin sportif faaliyetlerde bulunmasında önemli bir role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Branş seçimine etki eden etmenler arasında, bireylerin yaşamış oldukları bölgede var olan spor branşlarının çeşitliliği, bireylerin spora katılım noktasında fazla seçeneğinin olması olumlu etkiler yaratacağı gözlemlenmiştir. Ayrıca branş seçiminde kent olanaklarının yanı sıra, sosyal sermayenin de etkisi olduğu söylenebilir.

Bireyler sahip olduğu sosyal sermaye kapsamında kurmuş olduğu ilişki ağlarıyla birlikte branş seçimi noktasında belirleyici bir niteliğe sahip olduğu söylenebilir. Branş çeşitliliğinin kısıtlı olduğu durumlarda (Ayazağa'da olduğu gibi), kentin sunduğu kısıtlı imkanlar doğrultusunda kent sakinlerinin sportif faaliyetlere olan yönelimlerini, sınırlı sayıda var olan branşlara katılım göstermelerine neden olmasının yanı sıra, bireylerin spor yapmamayı tercih etmelerine veya spordan soğumalarına neden olabilmektedir.

Sportif faaliyetlere katılım noktasında, kadınların spor yapma olanaklarının Ayazağa özelinde kısıtlı bir imkana sahip oldukları "Bulgular" başlığında aktarılan katılımcıların görüşleri ve araştırma kapsamında yapılan gözlemler neticesinde, kadınların spor katılım gösterme noktasında dezavantajlı bir durumda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Futbol ve fitness branşlarının ağırlıkta olması, kadınların spora katılım gösterme noktasındaki motivasyonlarını olumsuz etkilemektedir. Yetersiz spor alanları/tesislerinden dolayı, ilgi duydukları sportif faaliyetlere katılım gösteremedikleri, ayrıca Ayazağa'nın içine kapanık, muhafazakar özelliği göz önüne alındığında, kadınların spora katılım gösterme noktasında bir hayli dezavantaj yaratmaktadır.

Kent sakinlerinin sportif faaliyetlerde bulunmasının sosyal sermeye özelinde, bireylere olumlu katkılar yaptığını söylemek mümkündür. Spor sayesinde edinilen sosyal sermayenin, zamanla sportif sermayeye katkı sağlaması, bireylerin toplumsallaşmasına olumlu etki eder. Böylece mental açıdan kendini iyi hisseden bireylerin, gündelik yaşamlarında spor yapmanın faydalarını gördüğü söylenebilir.

7.2. Öneriler

Katılımcıları aktarımı ve yapılan gözlemler neticesinde Ayazağa'da bulunan spor branşlarının futbol ve fitness ile sınırlı kaldığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların voleybol, basketbol, yüzme ve çok amaçlı spor salonu gibi branş çeşitliliğinin arttırılmasına yönelik taleplerde bulunması göz önüne alındığında, branş çeşitliğinin arttırılması sonucunda spora katılım motivasyonunda artış gözlemlenebilir. Buna göre branş çeşitliliğinin arttırılmasının spora katılım noktasında olumlu katkılar sağlayacağı gözlemlenmiştir. Buradan hareketle spor yapmaya elverişli spor alanlarının sayısının arttırılması, var olan

spor alanlarının/tesislerinin daha işlevsel bir hale getirilmesi Ayazağa'da yaşayan bireylerin spora katılım göstermesi açısından olumlu sonuçlar doğuracağı söylenebilir.

Kadın katılımcıların şikayetçi olduğu konulardan birisi olan branş çeşitliliğinin sınırlı sayıda olması kadınların sportif faaliyetlere katılımına olumsuz etki eden etmenler arasında yer almaktadır. Futbol ve fitness sporlarının yoğunlukta olması voleybol, yüzme gibi talep edilen spor branşlarının olmaması kadınların spora katılımın göstermesine engel teşkil etmektedir. Buna göre kadınların talepleri doğrultusunda branş çeşitliliğinin arttırılması, kadınların spora katılım göstermesini teşvik edecektir.

Belediyenin spor adına yapmış olduğu hizmetlerden memnun olmadıklarını belirten katılımcılara göre, Ayazağa'da var olan spor alanlarının ve tesislerinin kalite ve sayı açısından yetersiz olduğu, belediyenin bu konu özelinde bir faaliyet göstermediklerini dile getirmiştir. Ayrıca kamusal spor alanlarının/tesislerinin kalite ve kullanım biçimi açısından yetersiz olması, kent sakinlerini özel spor alanlarına/tesislerine gitmesine neden olarak bireylerin ekonomik olarak olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Buna göre belediyelerin düzenlemiş olduğu kent konseyi toplantılarına katılımı arttırmak, kent sakinlerini bu konu hakkında bilinçlendirmek, kent sakinlerinin yerel yönetimlerde söz sahibi olmasının yanı sıra şikayetlerine de çözüm aramalarına katkı sağlayabilir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yerel yönetimler ile birlikte kamuya ait spor alanları/tesisleri inşa etmesi, kent sakinlerinin kamusal spor alanlarına/tesislerine katılım göstermelerini teşvik edecektir. Ayrıca çok amaçlı spor salonları kurularak, branş çeşitliliği ve kent sakinlerinin toplumsallaşmasına katkı sağlanabilir. Böylece kent sakinleri sporcu veya seyirci (taraftar) olarak spora katılım sağlayabilir.

Kamuya ait spor alanlarının ve tesislerin hem ekonomik hem de kalite ve sayı açısından yeterli olması, bireylerin spora erişebilir olması anlamına gelmektedir. Ekonomik olarak olumsuz etkilenmeyen kent sakini, kamusal spor alanlarını/tesislerini kullanarak sportif faaliyetlerde bulunma ihtiyacını karşılamasının yanı sıra, kamuya ait alan ve tesislere kolay erişim sağlayarak spor yapma ihtiyacını karşılamış olacaktır. Bu alanların/tesislerin varlığı bireylerin spor yapma motivasyonları ve gündelik yaşamlarındaki mental sağlığının olumlu etkilenmesini sağlamaktadır.

Spor alanlarına/tesislerine ulaşımın kolay olması, spora katılım motivasyonuna olumlu katkılar yaptığı gözlemlenmiştir. Buna göre katılımcıların çoğu evlerine yakın olduğu için Ayazağa'da bulunan spor alanlarını/tesislerini kullandıklarını, Ayazağa dışındaki spor alanlarına/tesislerine gitmenin yorucu ve zor olduğunu ifade etmiştir. Kent içerisindeki ulaşım ağının geliştirilmesi, özellikle spor alanlarına/tesislerine olan ulaşım hatlarının çeşitlilik göstermesi, bireylerin spor alanlarına/tesislerine daha kolay ve hızlı ulaşmasını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Acar, A., Karademir, Y., Koçoğlu, C.M. (2021). Rekreasyonel Aktivitelerde Tüketiciyi Motive Eden Faktörlerin Yaşam Doyumu Üzerine Etkisi: Turistik Bir Ürün Olarak Offroad Örneği. *Turizm Akademik Dergisi,* 8 (1).

Afacan, E., Bal, H., Gümüşdağ, H., Çobanoğlu, G. (2015). Sosyolojik Açıdan Futbol ve Profesyonellik. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), s. 525-542

Akçakaya, O. (2016). Kentsel Sürdürülebilirliğin Uygulanması ve Ölçülmesi. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (4).

Akşit, B. (1998). İçgöçlerin Nesnel ve Öznel Toplumsal Tarihi Üzerine Gözlemler: Köy Tarafından Bir Bakış. Türkiye'de İçgöç, Bolu-Gerede, 6-8 Haziran 1997, *Tarih Vakfı Yayını, İstanbul*, s.25.

Aksoy, Y. (2001). İstanbul Kenti Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.*

Aksu, A. (2012). Stadyumlar: Kentsel Bağlamda Spor Eksenli Dönüşüm Öğeleri. *Mimarlık 364.*

Akpınar, İ. (2010). İstanbul'u (yeniden) İnşa Etmek: 1937 Henri Prost Planı. Ergut, E. & İmamoğlu, B. (Dü.). *2000'den Kesitler II: Cumhuriyet'in Mekanları/Zamanları/İnsanları Doktora Araştırmaları Sempozyumu*, Ankara.

Alegi, P.C. (2000). Keep Your Eye on the Ball: A Social History of Soccer in South Africa, 1910-1976. *Doctoral Dissertation, Boston University*, Boston.

Altıntaş, S. (2016). Kültürel Etkinlikler Aktörü Olarak Yeni Orta Sınıf ve Soylulaştırma İlişkisi Üzerine Bir Tartışma. *Sosyoloji Konferansları* 2016-2.

Atalı, L. (2015). Büyükşehir Belediyeleri Stratejik Planlarında Spor ile İlgili Amaç ve Hedeflerin Analizi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 10 (1), 48-56.

Argan, M.T. (2012). Spor Tesis İşletmelerinde Pazarlama ve Satış., Spor Tesis İşletmesi ve Saha Malzeme Bilgisi. *Anadolu Üniversitesi Yayınları* 1. Baskı, Eskişehir.

Arıtan, C.K. (2017). Spor Bilimlerinde Nitel Araştırma Yaklaşımı. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi,* cilt: 28, s. 30-48.

Ayik, U., Avcı, S. (2020). Büyükdere Caddesinde Sanayileşme ve Sanayisizleşme Süreçlerinin Mekânsal Yansımaları (İstanbul-Türkiye). *Coğrafya Dergisi*. (40).

Avrupa Kentsel Şartı. (1996). *Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayınları*, No: 10, Ankara.

Batı, U. (2008). "Kentin Postmodernitesi: Postmodern Tüketim Kültürü Işığında Hedonik Bir Biçim Olarak Kent Tasarımı". *İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilim ve Sanat Dergisi,* C: 6.

Bahadır, T.K. (2020). Rekreasyon Faaliyetlerine Katılan 13-15 Yaş Grubu Öğrencilerin Yaşam Kalitesi ve Bazı Psikolojik Özelliklerinin İncelenmesi. E-Kitap, Çizgi Kitabevi.

Balinan, R. (2020). İkinci Yer Mücadelesi Olarak: Habitus. Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Bayraktar, C. (2003). Sosyal Yapı Özelliklerinin Spora Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 17 (1).

BBC. (2022). Pekin Kış Olimpiyatları Tartışmaların Ortasında Başladı. Erişim: 11.09.2022

https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60240973

Birol, S.Ş., Aydın, E., Karaküçük, S. (2018). Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü Çalışanlarının Kent Merkezlerinde Halka Sunulan Sportif Rekreasyon Tesis ve Hizmetlerin Belirlenmesine İlişkin Görüş ve Önerileri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi Journal of Physical Education and Sport Sciences).* 23(4), 253.

Bourdieu, P. (2019). *Sosyoloji Meseleleri*. Heretik Yayınları. 4. Baskı, Ankara.

Boyd, D., Bee, H. (2015). *Lifespandevelopment.* Pearson Yayınevi, 6. Baskı.

Boylak, H.M., Taş, B. (2021). Kentleşmede İşlevsel Yaklaşım ve Aksaray Kenti. Çankırı *Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 12 (1) , 120-140.

Bozlu, B. (2020). Pierre Bourdieu Sosyolojisi ve Spor Alanının İnşası. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*. 1 (1). 13-26.

Bozdoğan, S. (2001). *Modernism and nation building: Turkish architectural culture in the early Republic.* Seattle: University of Washington Press.

Bozkurt, V. (2014). *Değişen Dünyada Sosyoloji Temeller Kavramlar Kuramlar*. 10. Baskı, Ekin Basın Yayım Dağıtım, Bursa

Bulgu, N. (2015). *Spor Belleğine Toplumsal Muhafazakar Diyebilir Miyiz? Oyunun Ötesinde Spor Sosyolojisi Çalışmaları*, NotaBene Yayınları, Ankara.

Bulut, S. (2019). Yönetim Fonksiyonları Açısından Rekreasyon. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 102-112.

California State Parks (2005); The Health and Social Benefits of Recreation, An Element of the California Outdoor Recreation Planning Program, Sacramento, California, March 2005,

www.parks.ca.gov

Capoeria Türkiye. Capoeria. Erişim: 26.02.2022

http://www.capoeiraturkiye.com/capoeira/

Coser, L. (2012). *Sosyolojik Düşüncenin Ustaları "Tarihsel ve Toplumsal Bağlamlarında Fikirler"*, Çev: H. Hülür – S. Toker – İ. Mazman, De ki Basım Yayım Ltd Şti, Ankara.

Coştu, Y. (2009). Toplumssallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IX(3).

Çan, M.F. (2010). Kentleşme, Sanayileşme ve Kalkınma Etkileşimi. Fırat Kalkınma ajansı.

https://fka.gov.tr/sharepoint/userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/FIRAT_AKADEMI/KENTLE%C5%9EME,%20SANAY%C4%B0LE%C5%9EME%20VE%20KALKINMA%20ETK%C4%B0LE%C5%9E%C4%B0M%C4%B0.pdf

Çalışkan, İ. (2016). Uluslararası Kentsel Ağlar ve Kentleşme: Türkiye Örneği". *Toplumsal Analiz Ekseninde Kent Fragmanları*, Phoenix Yayınevi, Ankara.

Çetin, İ. (2012). Kentsel Ayrışma ve Mekansal Kümelenme Biçimleri. İdealKent (17).

Çetin, A. (2019). Serbest Zaman Faydası ile Serbest Zaman Tatmini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Kitabı 2, Çizgi Kitabevi, E-kitap.

Çoban, F. (2016). "Kentsel Mekanını Dikey Örgütlenişi: Gökdelenler". *Toplumsal Analiz Ekseninde Kent Fragmanları*, Phoenix Yayınevi, Ankara.

Dever, A. (2014). Sosyolojik Bir Teori Olarak Dramatürjik Teorinin Futbola Uygulanması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 7 (32).

Dever, A. (2017). Sosyolojik Teoriler ve Spor, Çizgi Kitapevi: Konya.

Delibaş, A. (2020). Yeni futbolcu fabrikası: MLS. Erişim: 11.09.2022

https://www.trtspor.com.tr/haber/detay/yeni-futbolcu-fabrikasi-mls-215672.html

Doğan, M. (2013). Geçmişten Günümüze İstanbul'da Sanayileşme Süreci ve Son 10 Yıllık Gelişimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 27.

Doğan, E. (2012). *Spor Tesisi İşletmesi ve Saha Malzeme Bilgisi, "Spor Tesislerinde Saha Malzeme Bilgisi ve Bakımı*", 1. Baskı Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Dil, M. (2004). İstanbul'un Yeşil Alan Sisteminin, Planlanma Kriterleri Açısından İrdelenmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Donnelly P. (2015). "Sporun Sosyolojisinde Toplumsal Eşitsizliğe Yaklaşımlar" *Oyunun Ötesinde Spor Sosyolojisi Çalışmaları.* NotaBene Yayınları, Ankara.

Edginton, R.C., Dieser, R.B., Lankford, S.V., Kowalski, C.L. (2018). Recreation & Leisure Programming: A 21th Century Perspective. Iowa: Sagamore-Venture Publishing LLC.

Edwards, Peggy ve Tsouros, Agis. (2006). Kentsel Ortamlarda fiziksel Aktiviteyi ve Aktif Yaşamı Teşvik Etmek: Yerel Yönetimlerin Rolü. Dünya Sağlık Örgütü. Avrupa Bölge Ofisi.

Esgin, A. (2016). "Aşina Olunanın Bilinmezliği: Kentin ve Kentsel Gündelik Hayatın Sosyolojisi Üzerine". *Toplumsal Analiz Ekseninde Kent Fragmanları*, Phoenix Yayınevi, Ankara.

Erkal, M. (1992). Sosyolojik Açıdan Spor. 2. Baskı, İstanbul, s. 49-90.

Ertürk, H. (1997). Kent Ekonomisi. Ekin Kitabevi, Bursa.

EU WORKING GROUP "SPORT AND HEALTH" (2008), EU Physical Activity Guidelines,

http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/policy_documents/eu-physical-activity-guidelines2008_en.pdf

Fişek K. (1980). *Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi Dünyada-Türkiye'de*. Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi Kürsüsü. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi.

Giddens, A. (2000). Sosyoloji. Kırmızı Yayınları. İstanbul.

Gill, D.L., Gross J.B., Huddleston, S. (1983). Participation Motivation in Youth Sports. *International Journal of Sport Psychol*, 14, 1-14.

GORDON Winsome Rose, Marie Louise CALTABİANO (1996). "Urban-Rural Differences in Adolescent Self-Esteem, Leisure Boredom and Sensation-Seeking as Predictors of Leisure-Time Usage and Satisfaction", Adolescence, Vol. 31, 1996,

www.questia.com

Gökulu, G. (2019). Sembolik Etkileşimci Teorinin Gündelik Yaşam Sosyolojisine Katkıları. *Ekev Akademi Dergisi*. 23 (80).

Göksu, T., Pilehvarian N.K. (2019). 19.Yüzyıldan 20.Yüzyıla Beşiktaş-Maslak-Büyükdere Aksı. *Yakın Mimarlık Dergisi*. 2 (2).

Gül A., Küçük, V. (2001). Kentsel Açık Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* A(2).

Güvenç, B. (2015). Kültürün ABC'si. 7. Baskı, YKY Yayınları, İstanbul.

Gümüş, H., Alay, Ö.S., Karakılıç, M. (2017). Fiziksel Aktivite İçin Park ve Rekreasyon Alanlarına Gelen Kullanıcıların Mekân Seçimini ve Fiziksel Aktiviteye Katılımını Etkileyen Faktörler. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,* 15 (1), 31-38

Hazar, M. (2003). "Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim", Ankara

Hepcan, Ç.C. (2019). Kentlerde iklim Değişikliği ile mücadele için yeşil alan altyapı çözümleri. *İklim Değişikliği Eğitim Modelleri Serisi 12, İklim Değişikliği Alanında Ortak Çabaların Desteklenmesi Projesi* (iklimİN).

Holton, R.J. (1999). *Kentler, Kapitalizm ve Uygarlık,* Çeviren: Keleş. R., İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Hürriyet. (Ekim 15, 2021). 420 Milyon Dolarlık Tabelalar! Kulüplerin Yeni Gelir Kapısı… Erişim: 10.04.2022

https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/420-milyon-dolarlik-tabelalar-kuluplerin-yeni-gelir-kapisi-41917392

Irak, D. (2015). Sporun Burjuvalaşması, Kitle İletişim Çağında Burjuvazinin Dönüşümü. *Oyunun Ötesinde Spor Sosyolojisi Çalışmaları,* NotaBene Yayınları, Ankara.

İstanbul Atatürk Olimpiyat Stadı. Tribünler. Erişim: 10.04.2022

http://www.ataturkolimpiyatstadi.gov.tr/2012/tr/tribun.aspx

Kayan, A., Mardinli, İ. "Kentleşme-Sosyal Değişme ve Ekonomik Gelişme İlişkisinin Değerlendirilmesi". G.Ü. *İslahiye İİBF Uluslararası E-Dergi* 4 (2020): 256-271.

Kayacan, T., Özmen, E. (2021). Kentsel Stres Kavramı ve Kentsel Stresi Azaltmak. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi,* (25), 295-305.

Kargılaroğlu, Ş. (2019). Rekreasyon Faaliyetlerinin Destinasyon Markalaşmasına Etkisi. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Kitabı 2*, Çizgi Kitabevi, E-kitap.

Karaçar, E., Paslı, M.M. (2014). Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı Öğrencilerinin Rekreasyonel Eğilimleri ve Rekreasyonel Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler, Turizm Akademik Dergisi, 1 (1), 29-38.Kılıç, M. (2015). Dramatürjik Teori Ekseninde Spor. *Sosyolojik Araştırmaları Dergisi*, 18 (1).

Katırcı, H. (2012). *Spor Tesis İşletmelerinin Kuruluşu, Spor Tesis İşletmesi ve Saha Malzeme Bilgisi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları 1. Baskı, Eskişehir.

Kaplan, Y. & Çetinkaya, G. (2015). Spor Yoluyla Toplumsallaşma-Yeniden Toplumsallaşma Süreci. *International Journal of Sport Culture and Science,* Cilt 2 (Özel Sayı 2), 124.

Keyder, Ç. (2019). İstanbul Küresel ile Yerel Arasında. Metis Yayınları İstanbul 5.baskı

Kılıç, M. (2015). Dramatürjik Teori Ekseninde Spor. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. 18 (1).

Köroğlu, M. (2020). Rekreasyon ve Motivasyon. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Kitabı 3.* Çizgi E-Kitap.

Kumartaşlı, M. (2019). Beden Eğitiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Modelinin İncelenmesi. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Kitabı 1*, Çizgi Kitabevi, E-kitap.

Kurt, A. (2012). Anadolu'dan İstanbul'a Göç ve Kente Tutunma Sürecinde Göçmenler İçin "Kahvehaneler"in Önemini 1950 Sonrası Türk Romanı'ndan Okuma, DPUSS, 32 (11).

Križaj J., Bleskošek B., Vodičar J., Topič M., (2016) Soccer Players Cultural Capital and Its Impact on Migration, *Journal of Human Kinetics,* (54), s. 195-206.

Koca, C., Bulgu, N. (2005). Spor ve Toplumsal Cinsiyet: Genel Bir Bakış.

Kırmızıoğlu, P.G., Çeviker, A. (2017). Sportif Rekreasyon Kavramına Antropolojik Bir Bakış. *Journal of Scial and Humanities Sciences Researche*. 4(12).

Kuter, Ö. (1998). *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*. Ankara: Bağırgan Yayınevi

Kırtaş, E.E. (2020). Küresel Kent Söylemi ve Mekanın Yeniden Üretimi: Ayazağa Mahallesi Örneği. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Mimarlık Tarihi, Teorisi ve Eleştirisi Yüksek Lisans Programı.

Landau, S., Condit, C. (1996). The Rise Of The New York Skycraper, Yale University Press, New Haven.

Lefebvre H. (2017). *Kentsel Devrim.* Sel Yayıncılık. 5. Baskı, İstanbul.

Layder, D. (2019). *Sosyal Teoriye Giriş*. Küre Yayınları, 5. Baskı, İstanbul.

LÜSCHEN, G., WEIS, K. (1976*). Die Soziologie des Sports*, Darmstadt und Neuwied Yayımları, Ankara-1993.

Mag Bilgi Edu. (28 Temmuz 2021). Spor Büyümekte Olan Ülkeler Tarafından "Yumuşak Güç" Olarak Kullanılıyor. Erişim. 07.05.2022

https://mag.bilgi.edu.tr/tr/haber/spor-buyumekte-olan-ulkeler-tarafindan-yumusak-guc/

Maslak 1453 Yönetim. Ağaoğlu Yaşam Yönetimi. Erişim: 18.01.2022

http://www.maslak1453yonetim.com/assets/img/living-guide/20160101/72.jpg

Marshall, G. (2003). *Sosyoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Menevşe, M. (2020). Spor Endüstrilerinde Spora Katılımın (Talebin) Temel Belirleyicileri: Tekirdağ İli Saha Araştırması. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Mimarizm. Real Madrid'in Stadyumu Yeni Yüzüne Kavuşuyor. Erişim: 10.04.2022

https://www.mimarizm.com/haberler/real-madrid-in-stadyumu-yeni-yuzune-kavusuyor_117696

Mintel (2004). Sports Goodretailing UK. London: Mintel Retail Intelligence.

Munch, R., Smelser, N. (1987). Relating the micro and macro. J. Alexander, B. Giesen, R. Munch and J. Smelser (ed.), Micro and Macro Link, Berkeley: University of California Press.

Omak, A. (2021). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yerel Kalkınmada Spor Tesisleri (Hesemak Kayak Tesisi Örneği). Spor Yöneticiliği Yüksek Lisans Tezi.

Önkal, G. (2016). “Kentlilik ve Kentsizlik”. Toplumsal Analiz Ekseninde Kent Fragmanları, Phoenix Yayınevi, Ankara.

Özsoy, S.İ. (1982). Ayazağa Köyü ve Çevresindeki Araziden Faydalanma. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Beşeri ve İktisadi Coğrafya Mezuniyet Tezi.

Özdoğru, A.A. (2018). Çocuk ve Ergenlerin Okul Dışı Zamanlarda Spor Aktivitelerine Katılımı. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, Journal of Sports and Performance Researches.*

Pınarcıoğlu, Vd. (2010). *Kent Kuramları, Türkiye Perpektifinden Kent Sosyoloji Çalışmaları*, Derleyen: Uğulu, Ö., Örgün Yayınevi, İstanbul.

Roger, A. G. ve Raoul, K. R. (2010) Cours d’Initiation a la Méthodologie de Recache, Ecole Pratique de la Chambre de Commerce et d’Industrie, Abidjan

Ritzer. G. & Stepnisky (2013). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri*, De Ki Yayın, İstanbul.

Parker, S. (1971). The future of world and Leisure, London: Mac Gibbmon & Kee.

Salman, M. N. (1992). Gençlik ve Spor Müdürlüğü’ne Ait Spor Salonu Yatırım Projelerinin Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi, Mevcut Durumun Tespiti. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sabah. Şükrü Saraçoğlu Stadyum Tarihçesi. Erişim: 03.21.2022

https://www.sabah.com.tr/galeri/aktuel/sukru-saracoglu-stadyum-tarihcesi/3

Sabah. (23.7.2019). Vadi İstanbul’a Nasıl Gidilir? Vadi İstanbul Nerede? Erişim: 02.03.2022

https://www.sabah.com.tr/yasam/vadi-istanbula-nasil-gidilir-vadi-istanbul-nerede-4722545

Sarıkoca, E. (2020). Spor ve Sosyoloji Bir Yaklaşım Denemesi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* (64), 261-270.

Sarıyer Posta. Ayazağa. Erişim: 06.03.2022

https://www.sariyerposta.com/ayazaga-resimleri,33.html

Sarıyer Bel. (15.11.2021). Büyükşehirden Ayazağa Dokunuşu. Erişim: 06.03.2022 https://sariyer.bel.tr/Haber/buyuksehir%E2%80%99den-ayazaga-dokunusu/2422

Santrock, J. W. (2012). Yaşam Boyu Gelişim. (Çev. Ed. Galip Yüksel) 13. Basımdan çeviri. Nobel Yayınevi.

Sarıyer Belediyesi (2020). Stratejik Plan 2020.

Sayman, F. & Karbeyaz, G. (2018). Kağıthane'nin İstilası. Aura İstanbul- 2018 Güz Programı.

Saydam, Ç. (2019). Kentsel Gelişmelerde Sporub Değişen Rolü: İstanbul'un Spor Coğrafyası. Mimar Sinan Üniversitesi Şehir ve Belediye Planlama Anabilim Dalı Şehircilik Programı Doktora Tezi.

Selo, K., Erdönmez, M.E. (2018). Spor Mekanı Olarak Stadyum'un Gelişimi Kent Akademisi, Volume, 11 (36), Issue 4, Pages, 559-/574

Slattery, M. (2012). Sosyolojide Temel Fikirler, Yay. Haz: Ü. Tatlıcan – G. Demiriz, Bursa: Sentez Yayıncılık.

Stevenson, C. (1974). Sport as a contemporary social phenomenon: A functional explanation. *International Journal of Physical Education*, 11, 8-14.

Stevenson, C., Nixon, J.E. (1972). A conceptual scheme of the social functions of sport. Sportwissenschaft, 2, 119-132.

Stelter R, Sparkes A, Hunger I. (2003). Qualitative research in sport sciences: An introduction. Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research, 4(1), 2.

Solmaz, B., Aydın, BO. (2012). Popüler Kültür ve Spor Merkezlerine Yönelik Bir Araştırma. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi 1 (4).

Şahin, M.U., Tunçkol, H.M. (2010). İşçi hareketlerinin futbolun tarihsel gelişimi sürecine etkisi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 0(1), 219 - 236.

Şahin, İ., Kocabulut, Ö. (2014). Sportif Rekreasyon Aktivitelerine Düzenli Katılımı Engelleyen Faktörlerin İncelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research (JRTR)*. 1 (2).

Şentürk, Ü. (2016). "Modern Kent: Mekanın Yapay Metaforu". *Toplumsal Analiz Ekseninde Kent Fragmanları,* Phoenix Yayınevi, Ankara.

Talimciler A. (2018). Sporun Sosyolojisi Sosyolojinin Sporu. Bağlam Yayıncılık, 3. Baskı İstanbul.

Talimciler A. (2005). Türkiye'de Futbol ve İdeoloji İlişkisi. Medyadaki Futbol Söylemi Üzerine Bir İnceleme. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.

Taylor, I. (1971). Football Mad: A Speculative Sociology of Football Hooliganism, The Sociology of Sport, 4, 357-377.

Temurçin K. & Aldırmaz Y. (2017). *İstanbul İlinde Sanayi: Tarihsel Gelişim, Yapısal Değişim, Mekânsal Dönüşüm*. Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, Isparta.

Tınaz, C. (2018). Türkiye'de 11-16 Yaş Arası Çocuk ve Gençlerin Spora Katılım Sürecinde Karşılaştıkları Engellerin İncelenmesi. Spor Yönetimi Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tümertekin, E. (2014). İstanbul İnsan ve Mekân. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Topal, A.K. (2004). Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye'de Kent Neresidir*? Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 6 (1).

Turner, B. (2014). Klasik Sosyoloji, İletişim Yayınları, Çeviren: Çetin, İ., İstanbul.

Türkay, H. (2020). Spor Sosyolojisi: Geçmişten Günümüze Gelişimi ve Gelecek Beklentileri, *Spor Eğitim Dergisi*, 4 (2), 53-61.

Tükenmez, M. (2011). *Toplumbilim ve Spor*. Kaynak Yayınları, Analiz Basım Yayın, 2. Baskı İstanbul.

Uçar, A. Şemşit, S. (2019). *Avrupa Kentsel Şartı Bağlamında Türkiye'deki Spor ve Rekreasyon Politikalarının Analizi. Şehir ve Şehir Yönetimi*. Nobel Akademik Yayıncılık. 1. Baskı

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi. (2013). Gençlik ve Spor Bakanlığı. Erişim: 03.05.2022

https://gsb.gov.tr/dosyalar/mevzuatlar/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf

Ulusoy, Y.Ö. (2020). Orta Yaş Dönemi Bireylerin İçinde Bulundukları Yaş Dönemine İlişkin Algılarının İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.* 19 (74).

Ulugöz, E. (2019). Tarihsel Bir Araştırma: 1895'den Günümüze Rekreasyonel Bir Spor Dalı Olarak Voleybolun Gelişimi. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Kitabı 2,* Çizgi Kitabevi, E-kitap.

Usta, A. (2012). Bilimsel Araştırmalarda Yapısal Etmenler ve Evreler. İnönü Üniversitesi *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,* İdari Bilimler 1(1).

Ünal Z.Ü. (2017). Spor Etkinliğinin Sosyal Tabakalaşma Bağlamında Anlamı. İnsan ve *Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 6 (2). 1274-1288.

Ünlü, S. (2016). "Bir Kentsel Mekan Analizi: Stüdyo Daireler". *Toplumsal Analiz Ekseninde Kent Fragmanları*, Phoenix Yayınevi, Ankara.

Wei, J. Z. (2010). Sport participation and social capital-based on the investigation of urban residents.Tsinghua University (People'sRepublic of China)DAI-C 75/02, Dissertation Abstracts International,

https://search.proquest.com/docview/1869987624?accountid=8319

Yazar, E. & Önkal, G. (2019). Farklılaşma ve Ayrışmanın Sosyolojisi: Tarihselliği Açısından "Kent Deneyimi". *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 8 (16).

Yetim, A. (2000). Sporun Sosyal Görünümü, *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,* 5 (1).

Yetim, A. (2008). *Sosyoloji ve Spor*. Ankara: Bilge Ofset.

Yılmaz, O.K. (2019). Küresel Kentler ve Türkiye Kentlerinin Küresel Kentler Arasındaki Konumları. Sutad. (47).

Yılmaz, N. (2004). Farklılaştıran ve Ayrıştıran Bir Mekanizma Olarak Kentleşme. *Journal of Social Policy Conferences*, 0 (48)

Yıldırım, M. (2017). Üniversite Takımlarında Mücadele Eden Sporcuların Spora Katılım Motivasyonlarına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği), *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 41-51.

Yücel, G.F. (2005). Kent Parklar İle İlgili Kalite Kriterlerinin Oluşturulması. İstanbul Teknik Üniversitesi Doktora Tezi, İstanbul, Türkiye.

Zengin, E., Öztaş, C. (2008). Yerel Yönetimler ve Spor. *Journal of Social Policy Conferences*, (55), 49-78.

EKLER

EK-1 GÖRÜŞME FORMU
GENÇLERİN SPORTİF FAALİYETLERİNE ETKİ EDEN KENTSEL ETMENLER: AYAZAĞA'DA SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

Merhaba,

Benim adım Ali Mert Karakoyun. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Yüksek Lisans programı öğrencisiyim. "Gençlerin sportif faaliyetlerine etki eden kentsel etmenler: Ayazağa'da sosyolojik bir araştırma" adlı yüksek lisans tezimin alan araştırması kapsamında, sizlerle izniniz dahilinde kısa bir mülakat gerçekleştireceğim.

Bu araştırma ile birlikte Ayazağa bölgesinde ikamet eden bireylerin, spor alanlarına nasıl erişim sağladığı/sağlayamadığı, yeterli spor alanlarının olup olmadığı, spor ve rekreasyon alanları eksininde belediyenin neler yaptığı gibi birçok etmen Ayazağa eksininde incelenmektedir. Böylece araştırmanın sonucunda Ayazağa sakinlerinin sportif eylemlerindeki kentsel etmenlerin neler olduğunu ortaya çıkarmak hedeflenmektedir.

Mülakata katılmanız durumunda, anlatacaklarınız hem benim açımdan hem de Sosyoloji bilimi açısından büyük önem taşıyacaktır. Mülakata katılmanız durumunda belli haklarınızın olduğunu belirtmek isterim:

1. Mülakat boyunca adınız soyadınız / adresiniz / araba plakanız gibi şahsi bilgileriniz kesinlikle istenmeyecektir.
2. Mülakata gönüllü olarak katılmaktasınız, dolayısıyla istediğiniz zaman mülakattan ayrılabilirsiniz.
3. Bu çalışmada yer alan sorular, veriler ve sonuç raporu, Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü dışında hiçbir kurum ya da kuruluş tarafından kullanılmayacaktır.

Katılımcı bilgileri:

Cinsiyet :

Yaş:

Doğum yeri:

Yaşadığı yer:

Medeni durumu:

Eğitim durumu:

Mesleği:

Gelir durumu (iyi-orta-kötü):

Genel bilgiler: Mülakat tarihi (gün.ay.yıl – saat #başlangıç #bitiş) / Mülakatın yapıldığı yer

1) Spor yapıyor musunuz?
    - Niçin spor yapıyorsunuz / Niçin spor yapmıyorsunuz?
2) Hangi spor dalıyla meşgulsünüz?
    - Niçin?
3) Spor yapmak sizin için ne anlam ifade ediyor?
4) Yaşadığınız çevrede, size yakın spor tesisleri var mı?
    - Kullanıyor musunuz?
5) Spor tesislerine rahatça ulaşabiliyor musunuz? Anlatabilir misiniz?
6) Ayazağa'daki kamusal ve özel spor tesislerinin kalite ve sayı açısından yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
    - Niçin?
7) Ayazağa'daki park, açık spor alanları gibi rekreasyon alanlarını yeterli buluyor musunuz?
    - Niçin?
8) Ayazağa'da bulunan açık rekreasyon alanlarını (park ve yeşil alanlar gibi) sportif faaliyetlerde bulunmak için kullanıyor musunuz?
    - Niçin?
9) Açık alanda spor yapmayı mı, kapalı alanda spor yapmayı mı tercih ediyorsunuz?
    - Niçin?
10) Ayazağa'ya getirilmesini istediğiniz bir spor türü ve spor tesisi var mı?
    - Niçin?
11) Spor yapmak istediğiniz zaman, kamusal spor tesislerini mi yoksa özel spor tesislerini mi tercih ediyorsunuz?

- Niçin?

12) Spor herkes için midir yoksa sadece belirli spor türlerini becerebilen, buna yeteneği ve imkanı olanlar için midir?
    - Niçin?
13) Sarıyer Belediyesi'nin Ayazağa'daki spor adına yapmış olduğu hizmetlerden memnun musunuz?
    - Niçin?

ÖZGEÇMİŞ

Ali Mert KARAKOYUN

Eğitim

Yüksek Lisans:	2020-2022 Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
	Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans
Lisans:	2016-2020 Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi

Sertifikalar

2022	Marmara Üniversitesi, Aile Danışmanlığı Sertifika Programı

İş

2017	Satış Danışmanlığı
2021	Eğitim Danışmanlığı
2022	E-Ticaret Uzmanlığı